

COPII CU RELE PORNIRI

ȘI

ȘCOALELE de ÎNDREPTARE

CASA ȘCOALELOR
BIBLIOTECA PEDAGOGICA

DE

No 9877 CONSTANTIN MEISSNER

Dăruit Muzeului pedagogic

de *dr. Octav M. Popescu*

I A Ș I

TIPOGRAFIA NAȚIONALĂ, (IOAN S. IONESCU)

11, Str. Alexandri 11.

1909

Prietenului M. Popescu, Administrațional Casă
Școlară, spre amintire
Septembrie 1909. C. Meissner

COPII CU RELE PORNIRI

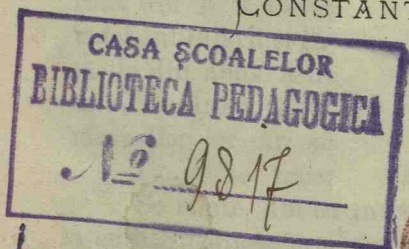
67366

ȘI

ȘCOALELE de ÎNDREPTARE

DE

CONSTANTIN MEISSNER

de

Dăruit Muzeului pedagogic

159555

Doc

I A Ș I

TIPOGRAFIA NAȚIONALĂ, (IOAN S. IONESCU)

11, Str. Alexandri 11.

1909

1956

Biblioteca Centrală Universitară
B U P S T I
Cota 67366
Inventar 159555

pc 69/02

B.C.U. Bucuresti

C159555

COPIII CU RELE PORNIRI

ȘI

ȘCOALELE DE ÎNDREPTARE

I O Anchetă.

Intr'o ședință a sa din anul școlar trecut, cercul didactic din Iași a decis să ia inițiativa înființării unor institute speciale de educație a copiilor cu rele apucături.

Pe cel ce scrie aceste rânduri îl preocupase chestiunea mai de mult. Sub titlul „*O propunere*“¹⁾ căutasem să atrag, încă din 1903, atențiunea corpului didactic primar asupra nevoiei înființării și în Țara Românească, așa cum există în toate țările din apus, a unor școli menite a primi pe toți copiii aceia, al căroră contact ar putea fi primejdios moralității camarazilor lor din școalele publice.

De atunci incoace faptele îngrijitoare s'au înmulțit.

Se simte, din ce în ce mai arzător, trebuința neapărată a curățirii atmosferei morale atât în școalele primare, mai ales urbane, cât și în cele secundare. Minciuni, furturi în dăuna colegilor, stricări intenționate ale mobilierului școlar, bătăi crude până la sânge — floare la ureche! Acum avem de înregistrat bande organizate de minori spărgători; corporațiuni organizate de minori carbonari; încercare de incendiere a liceului cutare; spargerea, la alt liceu, a ușei cancelariei și a dulapurilor cu dispariția matriculei și a cataloagelor; jăfuirea unui laborator de fizică și chimie; până și încercări de asasinare a profesorilor — iată fapte cunoscute și întâmplare, în ultimii ani, în deosebitele noastre orașe.

1) Articol publicat în „Almanahul învățătorilor și învățătoarelor din România“ No. 3 din 1903, pag. 29—34.

Nu ar fi lipsită de învățăminte o statistică riguroasă a faptelor condamnabile săvârșite de școlari primari și secundari în ultimii 5 ani cel puțin. Datele culese ne-ar da lămuriri prețioase și asupra putinței sau neputinței școalelor noastre de a-și îndeplini menirea lor educativă și asupra felului cum se crește copiii în multe din familiile noastre la începutul veacului al XX-lea.

Firește că indemnul pentru executarea unei asemenea lucrări ar trebui să pornească de la autoritățile publice. Cercările particulare n'au mulți sorți de izbândă.

Am și făcut experiența. În calitate de delegat al cercului didactic din Iași, m'am adresat diriginților școalelor rurale și directorilor școalelor primare urbane din mai multe județe de dincoace de Milcov. M'am ales cu relativ puține răspunsuri și, în afară de câteva excepțiuni pe care le voi menționa mai la vale, cu și mai puține informațiuni precise.

Cu toate acestea, din puținele răspunsuri obținute am tras învățăminte folositoare. Ce-ar fi, dacă autoritățile constituite ar lua în mână cercetarea acestui fenomen social, mic în aparență, dar de o covârșitoare însemnătate pentru viitorul acestei țări, cercetarea stării morale a tineretului nostru? Vie lumină asupra acestei stări ar arunca știrile adunate de la toate școalele primare de la sate și orașe, de la toate școalele secundare de ori-ce grad și categorie, de la polițiile din orașe și jandarmăriile rurale, de la Societatea de patronagiu din București etc. etc.

Spre lămurirea cetitorilor, cred nemerit să reproduc aici circulara trimisă colegilor din învățământul primar. Iat-o :

CERCUL DIDACTIC

Iași, 30 Iunie 1908.

din

I A Ș I.

Stimate Domn,

Cercul didactic din Iași, în urma unei ședințe în care subsemnatul a arătat nevoia înființării unor institute de corecție (îndreptare) pentru copii cu rele apucături, s'a hotărît să lucreze cu toată râvna la înfăptuirea lor.

Înainte de toate ne adresăm colegilor noștri din corpul didactic, cari mai călduros decât ori-și care alții vor îmbrățișa realizarea unei idei atât de salutare și din punct de vedere al educa-

ției în general și din punct de vedere social. Iar dintre membrii acestui corp, aceia cari, prin forța lucrurilor, vor fi simțit mai viu necesitatea existenței unor institute de îndreptare sunt învățătorii și institutorii, și de aceea D-voastre vă cerem sprijinul în primul loc. Școala secundară are ori-și-când mijlocul de a scăpa de elemente stricate: școlarii vătămători moralității celorlalți se eliminază. Ce poate însă face școala primară, față de principiul obligativității?

Legalmente, un copil, ori-cât de stricat, nu poate fi eliminat din școala primară. Nici deplina stânjenire a învățătorului în acțiunea sa, nici înrăurirea dăunătoare a elementului rău năvălit asupra conșcolarilor, nu îndreptățește măsura îndepărtării acestui element din școală.

Și cu drept cuvânt.

Intr'adevăr, eliminarea școlarilor cu rele apucături — în lipsa ori-cărei instituții în care să-i trimitem — ar însemna condamnarea lor, lipsiți rămânând de învățătură și de binefăcătoreea influență educativă a școalei, la o cădere aproape sigură în viciu și crimă. Astfel de copii stricați și eliminați din școală *astăzi* vor fi pușcăriașii de mâne.

De aceea în interesul acestor nenorociți și în interesul siguranței societății se impune înființarea și la noi, așa cum există în toate țările din apus, a unor institute de îndreptare a copiilor rău năvăliți.

Aducându-vă la cunoștință, stimate Domn, hotărîrea cercului didactic din Iași de a păși la întruparea deocamdată a cel puțin unei asemenea instituțiuni, vă rugăm să ne dați prețiosul D-voastre concurs.

Pentru acuma, spre a se putea face un început de catagrafie a copiilor cari cad în prevederile de mai sus, vă rugăm să binevoiți a ne răspunde la următoarele întrebări:

1) Dacă, de când sunteți în învățământ, ați avut a vă plânge de prezența în școală a unor copii cu așa de rele apucături încât îndreptarea lor, prin mijloacele de care ați dispus, nefiind cu putință, ar fi fost de dorit, pentru dănsii, existența unei școli de îndreptare.

2) Câți asemenea copii ați avut în școală și în ce au consistat relele lor aplecări.

3) Ce au devenit acei copii, cari de mici au dat semne de desordine morală, după ce au părăsit sau terminat școala.

Delegatul Cercului, C. Meissner.

Notă. Am fi foarte recunoscători membrilor corpului didactic cari, pe lângă informațiunile de mai sus, ne-ar da și ori-ce alte deslușiri sau vederi asupra felului cum cred că s'ar putea face să triumfe în cel mai scurt timp realizarea acestei idei.

Despoid mai întâiu răspunsurile primite de la învățătorii sătești, constat că nu sunt puține la număr școalele rurale, care au fost cu totul cruțate de prezența unor copii incorrigibili și alunecând pe povârnișul viciului. E drept că învățătorii cari afirmă categoric că n'au avut în școală „nici un copil cu prea rele apucături“ sunt în genere tineri și cu scurtă activitate didactică. Mai e lucru știut că în foarte multe localități jumătate și chiar mai bine de jumătate din numărul copiilor în vârstă de școală nu sunt nici măcar înscriși, din cauza lipsei de loc, sau, dacă sunt înscriși, nu urmează la școală mai de fel; și nu se poate să nu bănuim, că copiii destrăbălați moralmente trebuiesc căutați mai cu samă în rândurile acestor neînscriși sau fugari, ai căroro părinți sunt de regulă dintr'aceia ce nici nu vor să știe de școală și de învățător. Cu toate acestea e de reținut faptul că sunt atâtea și atâtea sate care într'un număr, fie cât de restrâns, de ani, n'ar da nici un contingent institutelor de îndreptare.

Mai puțin norocoși au fost, firește, alți învățători, cu deosebire dintre cei cu un număr mare de ani de serviciu.

Astfel învățătorul din S. județul B. serie: „De 28 de ani de când sunt în învățământ. . . . am avut în școală vre-o 40 asemenea copii; cei mai mulți săriau cu cuțitașele la colegii lor, iar unul *îmbătându-se* a sărit în clas la mine. După ce a terminat școala din S., unul dintr'aceștia a *înjunghiat cu cuțitul pe un bătrân din sat și a stat un an închis la Mislea*“.

Învățătorul din T. județul N. declară: „In lunga mea carieră am avut multe cazuri cu apucături rele în toate prvințele și chiar acum am în școală un copil care cu toate mijloacele întrebuințate de mine și de tatăl său spre a-l îndrepta ne-a fost imposibil și, *spre a scăpa școala de el, l-am lăsat să nu-l mai chem în clasa III*. Copiii răi sunt turbulenți, hoți, minciunoși, neascultători și nerușinați. Ajunși mari în societate ei sunt leneși, bețivi, bătăuși, hoți și tulburători ai ordinii publice, iar pentru faptele lor au fost judecați și pedepsiți cu aresturi“.

Altul: „In tot timpul de când sunt în învățământ, pe la școalele pe unde am fost, am avut cam vr'o 10—15 asemenea copii. Relele lor apucături au constat în neastâmpăr veșnic, neascultare, uneori îndărătnicie și nesupunere, spunere de minciuni, mici hoții atât în școală, dar mai ales în afară de școală, fuga de școală, nestatornicie și lene. Acești copii n'au isprăvit școala; mult dacă au învățat 2—3 clase, ei au devenit în urmă subiectul de preocupare a justiției, mici ori tineri pușcăriași, au ajuns slugi de multe ori necredincioase și'n urmă oameni săraci; dar în genere aceștia nu sunt tocmai lipsiți de inteligență“.

„Vă declar“, serie învățătorul din C. județul D., „că în timp de 20 de ani am avut peste 40 de copii cu diferite apucături rele mulți cu aplecări în spre furt. Parte din ei au devenit gospodari răi, alții au ajuns bețivi și tulbură liniștea sătenilor, alții au murit în floarea vrăstei, bătându-se și certându-se cu consătenii lor, iar alții au fost condamnați pentru diferite furturi“.

Un fapt precis ni-l comunică dirigintele din C. județul N.: „Am avut un școlar, pe care nu l-am putut corecta cu nici un mijloc. Era viclean, minciunos, fur, leneș, fălos și pretențios. A devenit slugă. Ori-unde a stat, nemulțămiri a adus. *L-au ținut și în arestul de la Mislea*“.

Iar un învățător din A. județul B. își varsă amarul suferințelor precum urmează: „Specimene de copii răi, de copii nărăviți se găsesse în fiecare an câte doi trei, dar mai cu samă trei am avut în decursul celor 7 ani de dăscălie ai mei, față de cari toate mijloacele pedagogice și legale se loviau ca de un zid de granit Nu era recreație după care să nu mi se plângă un șfert din băeți, ba că celuia i-a dat un pumn, pe celalalt îl pișcase, unuia îi pusese o piedică, altuia îi zvârlise căciula etc. . . . Câinii pe drum toți erau stârniți, îi prindeau locuitorii prin grădinele lor furând fructe etc. . . . Acei trei se manifestau pururea printr'o sfântă lene împăratească atunci când era vorba de a învăța lecțiile și nici acasă nu făceau nimic. Mi se plângea mama unuia că nici un braț de lemne nu-i aducea, până nu-l bătea mai întâiu“.

Un tânăr învățător din D. județul D. declară că în anii școlari 1904/905 până la 1907/908 ar fi avut 8 elevi „demni numai de institutele de corecție. Mai toți aceștia au devenit

deocamdată „găinari“ adecă tălhari mici, cu perspectiva de a avansa odată cu etatea. Chiar luna trecută (adecă în Iulie 1908) a fost aici o daraveră cu un absolvent de natura aceasta“.

Să ne oprim aici cu citațiile din răspunsurile învățătorilor.

Aș fi putut afirma a priori — adevăr curat *à la Palisse* — că pentru un procent oarecare de copii în etate de școală din comunele rurale, fie acest procent cât de redus, se impune înființarea unor institute speciale de educație, ca acelea pe care le propun. După ultima statistică a învățământului primar rural și urban, ce o am la îndemână — cea pe anul școlar 1902,903 — se aflau 735.771 copii în vârstă de școală în comunele rurale. Să admitem numai *un* copil la mie — cred că nimeni nu va găsi proporția exagerată — pornit spre rău, fie din cauza unor nenorocite predispozițiuni înăscute, fie din aceea a mediului vicios în care e condamnat să trăiască, tot am număra 735 de suflete rătăcite ce n'ar trebui lăsate pierzării.

Căci ce pot face învățătorii nenorocoși, cari au pe băncile școlii lor tipuri de acestea destrăbălate, încorigibile și cu aplecări neînfrânte spre fapte neiertate? Singura scăpare e aceea la care a și recurs unul din cei citați mai sus, după cum o mărturisește în toată sinceritatea: „*Spre a scăpa școala de el, (e vorba de un asemenea copil), l-am lăsat și nu l-am mai chemat în clasa III*“. Nu cred să mă'nșel bănuind că, ori de câte ori se ivesc astfel de cazuri, se procedează în acelaș chip. Știu cel puțin din experiență proprie, de pe vremea când făceam parte din administrația școlară, că nu arare ori diriginți de școale solicitau, de la Minister, autorizația de a exclude câte un copil cu prea din cale afară rele apucături. Lucru firesc. Ce vroiți să faceți un învățător când pierde orice nădejde de a mai aduce pe cutare școlar la calea cea bună, după ce a istovit toate mijloacele educative și toată scara pedepselor, și când se teme de înrăurirea vătămătoare a unui asemenea element asupra celorlalți copii? Singurul leac este eliminarea. Inșă cu toate acestea procedarea tot nelegală rămâne, contrară fiind principiului obligativității, și apoi, dacă, prin îndepărtare, școala scapă de elemente ce-i sunt pernicioase, în schimb nu se face nimic pentru îndreptarea acestor elemente. Este admisibil ca Societatea să lase,

nepăsătoare, să se desvolte mai departe germenul răului, chiar atunci când îl vede, când îi sare în ochi? Este admisibil ca asemenea copii să fie lăsați prada viciului și a complectei decăderi morale? A pune întrebarea însemnează a da și răspunsul: *nu se poate.*—

Mult mai întunecată e înfățișarea ce ni-o prezintă orașele. Așa cum se strică aerul într-o cameră înfesată de lume, așa se viciază, aproape fatal, atmosfera morală în centre de aglomerare a populației. Lupta mai aprigă pentru existență; apropierea nemijlocită dintre favoriții soartei, cari, imbuibați, se folosesc, fără muncă și trudă, de toate bunurile vieții, și flămânzii ce nu-și pot agonisi bucățița de pâine; desfrâul moral—urmare firească, în păturile suprapuse, a luxului și rafinării gusturilor—răsfățându-se cu fală alături cu toate neajunsurile și ticăloșiile—urmări firești, în păturile de jos, ale negrei mizerii și ale lipsei de ori-ce disciplină mai serioasă intelectuală și morală—; lipsa de credință religioasă și câte și mai câte altele contribuiesc ca centrele mai populate să fie mai prielnice dezvoltării tuturor germenelor răului. Apașii Parizului, pick-pocetii Londrei, criminalii Berlinului și ai Vienei sunt buruene nelipsite în focarele mari de lumină și—corupție. Nici la noi nu poate fi altfel și—à *tout seigneur tout honneur*—Capitala, cu șfertul ei de milion de locuitori, întrunește mai presus de toate celelalte orașe din țară defectele inerente ori-cărui centru mai însemnat.

Dacă am constatat mai sus că avem cu siguranță sate ce n'ar da nici un contingent de copii institutelor de îndreptare, nu se poate afirma acelaș lucru despre orașele noastre, fie și din cele mai puțin populate.

Numai din două orașe am obținut răspunsuri; dar acestea aruncă o lumină tristă asupra stării morale sau mai bine zis imorale a copiilor târgoveți.

Din unul și acelaș oraș, din Iași, avem de înregistrat cazuri numeroase, ce dau mult de gândit.

De la școalele primare de băeți, ni se dau următoarele informațiuni precise: Elevul D. Gh. de clasa III a fost închis la secțiunea poliției de siguranță fiind implicat în banda minorilor tâlhari; are părinți, cari însă nu se îngrijesc de dânsul.—Elevul H. C. de clasa IV umblă vagabondând pe stradă, doarme pe unde apucă, fură de obicei lucruri de

mâncare, iar altă dată lucruri pe care le vinde. Are numai mamă servitoare. Il îngrijește un unchiu, care este foarte supărat de purtarea rea a copilului.—Elevul R. C. din clasa IV, bătaș, provoacă tot felul de scandaluri și fură; are părinți, cari regretă purtarea fiului lor și sunt doritori să-l îndrepte.—Un mic pungaș D. Gh. din clasa I, are părinți, cari însă nu se interesează de dânsul.—Doi frați Ch. din cl. I și II, fug de la școală și umblă cerșind pe stradă; au numai mamă; iar tatăl, prins furând, a fost ucis prin împușcare.—Micul H. D. de cl. I cerșește și el pe stradă; are numai mamă.—Elevul I. A., tot de cl. I, copilul destrăbălat al unei servitoare; tată n'are.—Elevul M. C. de cl. III fură, a făcut parte din banda minorilor tâlhari; are numai mamă.—D. I. de cl. II, bătaș și dezordonat; n'are părinți și e întreținut de o soră a sa.—Școlarul D. D., care nu mai e la școală, avea deprinderea de a fura; a mers din rău în mai rău și a fost închis de mai multe ori pentru furt. Tatăl, funcționar și om de treabă, e desperat de copilul său, căci toate încercările făcute au fost zadarnice.

Cazurile enumerate s'au produs la deosebite școli primare de băeți din localitate.

Mai sugestive sunt știrile ce ni se relatează de la *una și aceeași școală primară de băeți*, școală așezată într'o mahala mai departată. Extrag din interesantul răspuns al Directorului respectiv:

„În timp de 17 ani de când funcționez ca institutor și director al acestei școli, următoarele cazuri mai serioase îmi reamintesc, răsfoind paginile dosarelor trecutului, despre elevii cu apucături rele și primejdioase:

Un elev a inecat, din răutate, pe un copil în iazul Cîricului.

Un elev bătaș, al cărui tată și-a injunghiat nevasta, la ori-ce ceartă scotea cuțitul amenințând, ba chiar lovind adesea pe colegii lui. Cu toate încercările făcute, nu s'a putut îndrepta.

Alți patru elevi tâlhari adevărați. Furau cu artă pe colegi. Școala era zilnic tulburată de acești mici tâlhari, cari furau cu o îndrăzneală nemaipomenită ori-ce le cădea la mână. Chiar din cancelaria școlii s'a furat de unul din ei pălăria unui institutor.

Alți șase cu deprinderi rele: fumători, destrăbălați și cu porniri premature sexuale au tulburat educația în școală în gradul cel mai mare posibil.

Mulți din elevii aceștia au ajuns tâlhari, furând de prin dughene și pe la hală, mai cu samă de ale mâncării; umblă derbedei pe străzi, se tocmesc ca vânzători de ocazie pe la evrei negustori de pâne, fructe ș. a.; alții muncesc câtă-va vreme pe la meșteșugari și fug ca să reînceapă viața lor fără căpătăiu. Puțini s'au mai îndreptat prin armată.

Rău stăm și cu fetele.

Eleva C. A. de clasa IV are apucături imorale și fură; părinții o acopăr.—Eleva P. A. de cl. III, hoată și bătăușă; părinți bețivi ce n'au nici o grijă de copii.—Elevetele R. I și M. S. de cl. I cu apucături imorale, fură și cerșesc pe stradă; au mame, care însă nu se îngrijesc de fetele lor.—Aceeași e situația elevelor M. M. de cl. II și V. M. de cl. III.—Două surori Fr. de cl. I, hoate, cu părinți ce nu se interesează de ele.

Ajunge, cred, spre a ne da samă că e ceva putred în țara noastră. Să rămânem nepăsători, când constatăm că un *singur* oraș e în stare să ne dea o colecțiune atât de bogată și de felurită de școlari porniți pe calea viciului, din pricina mai cu samă a vieței dezordonate a familiei sau a lipsei de părinți?

Cunoașterea răului și a întinderii lui e condițiunea de căpetenie spre a putea păși la vindecare. Mulțămesc aci călduros institutorilor și directorilor ieșeni pentru interesul de pus întru adunarea materialului reprodus mai sus.

Din orașele din provincie n'am primit decât o singură comunicare, dar aceasta de la una din directoarele cele mai culte și inimoase din țară. Cu multă durere de inimă și vorbind pe șleau, așa cum se cuvine când sunt de desvăluit, spre știința tuturor, adânci răni sociale, ea își aduce tributul îndelungatei sale experiențe. Ii dau cuvântul:

„Atât ca institutoare, cât și ca directoară mai cu samă, am avut și am, aproape în fie-care an, copile de acele ale căror aplecări acuză germeii dezordinei psihice, ai viciului, ba chiar ai crimei. Asemenea copile au fost și sunt o primejdie pentru conșcolarele lor.

În mod aproximativ, în 15 ani de când funcționez ca

directoară, s'au strecurat între 30—40 de copile de asemenea natură.

Cam toate dintr'aceste erau hoațe incorigibile, unele predispuse la onanism, altele de o pubertate precoce și dezordonate. Așa, spre pildă, eleva B. N. din clasa IV fură din catedră banii casei de economie și îi dă unui soldat muzicant, *amantul* ei.

Una din ele, P. P., avea mania *mușcatului*: atrăgea prin coridoare și locuri retrase pe câte o copilă și o mușca. Acestele de veselie și supărare se manifestau prin mușcat; mușca jucându-se sau alergând prin curte la recreație; mușca când era pedepsită. Avea o figură asimetrică, slabă și anemică. Îți făcea în totul impresia unui tip criminal... N'a isprăvit școala, atingând vrâsta. Nu mai știu ce s'a făcut, de și țin neam mult s'o urmăresc, ea să văd ce se va alege de ea.

Copilele hoațe fură, în genere, cu voia părinților, cari nu arare ori le trimit ei înși-i să fure din grădini, curtea, poata ori podul vecinului. Am constatat prin mine însu-mi o sumă de cazuri de asemenea natură.

Acele care nu sunt puse la cale deacasă să fure, se corijă câte odată, dar adese ori recidivează, așa că corijarea ar părea mai mult o abținere de frică sau de rușine și nici de cum o convertire. Am avut un caz cu o elevă, V. E., pe care am ținut-o pe lângă mine încă doi ani după terminarea cursului primar. Mă mângăiam e'am corijat-o. O învățasem a țese—școala având 3 răsboaie de țesut—și a lucra la matasă. O hrăniam și îmbrăcam. Acasă se ducea numai sara. Țesea la școală și câștiga binișor. Hoția s'a manifestat însă din nou la ea și la urmă a părăsit munca cinstită, alegându-și cariera rușinei. Azi e prostituată.

Nu arareori am avut copile cleptomane în toată puterea cuvântului, furând lucruri de care n'au nevoie nici măcar pentru a se juca. În anul școlar trecut am avut o fetiță de 7 ani, A. M., de o cleptomanie clasică. Fura deacasă și aducea la școală, fura de la școală și ascundea acasă. Uneori fura și arunca pe drum lucrurile furate. În prezent nu mai e la școală, părinții mutându-se la țară.

Un caz de remarcă e acel a patru surori B., care în timp de 5—6 ani s'au perindat la școală fără ca macar una să sfârșească cursul primar sau să poată fi influențată

de școală. Aceste fete furau toate patru și nu furau numai la școală, ci și în mahala. Erau spaima vecinilor. Mama lor fura și ea. Tatăl fusese închis pentru hoție. Copila a patra fusese născută în văduvie, fruct al concubinajului. Am crezut că cel puțin pe această nenorocită, care părea un tip mai deosebit de surorile ei, s'o pot smulge din viciu; mi-a fost însă peste putință. Mă înspăimântam de ceea ce știa și povestea la colege și conșolare această copilă. Toate patru surorile sunt azi prostituate, lucrând și în fabrici. Ele stau cu mama lor, care beneficiază de câștigul cinstit și necinstit al fiicelor ei.

Încă un caz. Am avut două fete D. Mama lor tânără și de o înfățișare plăcută, era servitoare. Ca mai toate servitoarele, era o femeie rea. Pentru a se răsbuna pe un oare-care domn, în al căruia serviciu fusese și care acuma voia să se însoare, mama pune la cale pe copila cea mai mică—care avea 8—9 ani—să se jăluie că stăpânul a siluit-o. Copila, după lecțiile făcute de mizerabila mamă, a dat detalii atât de amănunțite și precize, în cât toți se convinseseră de consumarea faptului; ancheta medicală însă a dovedit că copila era în cea mai perfectă stare. Vă puteți închipui ce nerușinare era în această fată. Ambele surori furau, nu atât ca să profite de lucrurile furate, ci ca să le dea chiar celor ce nu le cereau sau nu voiau să le primească. Amândouă n'au terminat cursul primar (au atins vrâsta fiind în cl. II). Acum sunt servitoare și au aceleași apucături ca muma lor.

La școlile de fete, cazurile, despre care am vorbit, sunt foarte frecvente și lucrul se explică ușor: asupra fetelor, viața dezordonată și vicioasă a părinților, concubinajul și prostituția mamelor și surorilor au o influență mai directă. Dacă la aceasta mai adăogăm precocitatea pubertății—ca consecință a mediului în care trăiese—ușor vă puteți face o idee de cele ce aproape zilnic avem sub ochi.

Trebue să mai adaog, în interesul chestiunii ce ne preocupă, următorul fapt: Mi s'a întâmplat—și aceasta nu ca un caz izolat—ca mama, pe care în repetate dăți o chemasem la școală pentru a-i face cunoscut că copila ei nu învață sau se poartă rău, să-mi spue verde în ochi, într'un acces de desnădejde rău înțeleasă și mai rău încă simțită: „Ce să-i fac? Ia, când s'a face mai mărișoară, voiu trimite-o și eu la burlaci; că doar nici acasă nu vrea să mă asculte și să muncească“.

Ajunge. Ancheta noastră, de și redusă la proporții atât de mici, desvăluie o stare întristătoare de depravare a unor anumite pături orășănești, depravare ce se resfrânge fatal asupra generației ce se rădică, și în ultima analiză, și asupra școlii, care se vede paralizată în acțiunea ei educativă. Câte ar mai scoate la iveală o anchetă largă, făcută cu sistemă, așa cum o propuneam mai sus?

Intru cât privește școala primară urbană—căci de dânsa ne-am ocupat acum—ea nu-și află scăparea decât sau în eliminarea, de altfel *nelegală*, a elementelor primejdioase conșcolarilor, sau, mijloc de care nu se pot folosi școlile rurale, în *permutarea* lor la altă școală din localitate. Dar cu aceasta, de cele mai de multe ori, nu se ajunge la altă ceva decât la transmiterea răului dintr'un loc în altul : nu sunt totemi dese cazurile de îndreptare serioasă a unui copil stricat prin trecerea lui în alt mediu. Tot la *excludere* e deci adevărata salvare a școlii. Dar cum rămâne atunci cu copilul astfel exclus? Il lăsăm pradă viciului și complectei decăderi morale? Intrebarea aceasta am mai pus-o, o pun din nou și probabil că voiu mai pune-o până la sfârșitul acestor rânduri.

II. Termenii Problemei

Să reducem problema la cea mai simplă expresie posibilă. Două dificultăți stau față în față.

Pe de o parte școala publică—fie primară, fie secundară—nu-și poate îndeplini menirea întru cât nu dispune de mijlocul de a îndepărta din sânul ei elementele vătămătoare moralității școlarilor.

Pe de alta, tocmai aceste elemente, având mai imperioasă nevoie de o îngrijire sufletească deosebită, atât în interesul lor cât și al societății întregi, nu pot fi aruncate pe drumuri.

Aceștia sunt termenii problemei.

Ar însemna că infund porți deschise, dacă aș căuta să dovedesc că toată acțiunea școalei e paralizată prin prezența acelor școlari înrăutățiți, al căror *contact* numai viciază toată atmosfera morală a instituției. Ne îngrijim de programe alcătuite cu chibzuință, de cărți școlare bine întocmite, de perfecționarea metoadelor de predare, de recrutarea unui corp didactic la înălțimea misiunii, de localuri igienice și mărețe, de mobilier sistematic și de material didactic poate chiar prea costisitor—și netăgăduit că în toate aceste privinți am realizat progrese însemnate—, dar ce măsuri *pozitive* luat-am pentru rădicarea nivelului moral al tineretului nostru? Sunt școlarii cumiști și nevinovați la adăpostul pildelor rele? Totuși răspunderea Statului în această privință este mare: deschizând porțile școalelor, angajamentu-i tacit e nu numai de a lumina mintea copiilor, ci și de a le înnobilă sentimentele, de a le îndrepta voința spre bine, de a contribui la formarea caracterelor lor. „Nu înțeleg învățământ, care să nu fie educativ—vorba lui Herbart și cugetul tuturor pedagogilor de astăzi. Dar stăruieți în credința—arhifalsă, vă asigur—că educația prin școală nu e de cât un vis al cugetă-

torilor de cabinet, o vorbă deșartă aruncată în vânt? Fie! Dar recunoașteți cel puțin că școala nu are dreptul să *strice* ceea ce e bun în copil, că angajamentul tacit ce și-l ia față de părinți e măcar acesta: că va feri pe odrasla ce i se încredințează de contagiune morală, că va împiedeca de a i se împlânta sentimente josnice, de a i se îndrepta voința spre rău, de a i se perverti caracterul. Se ține școala noastră actuală barem de această făgăduință negativă? Cine ar putea-o afirma? Câte familii, la noi, sunt cumplit de îngrijate, când sosește momentul instalării copiilor la școală! Câte familii cu dare de mână fac și în zilele noastre, când avem școli fără asemănare superioare celor din trecut, nu numai jertfa bănească, ceea ce-i puțin lucru, dar și jertfa sufletească de a-și trimite copiii, de mici, în străinătate, despărțindu-se pe ani întregi de tot ce au mai scump pe lume. Iși calcă oare astfel pe inimă tații și mamele din cauza lipsurilor, de care ar suferi *învățătura* dată în școlile noastre publice? Nu. Întrebați-i și aproape toți vă vor răspunde că teamă le e de contactul cel primejdios cu camarazi destrăbălați, rău crescuți și cu apucături vicioase.

A! Dar veți întimpina că nu școala e vinovată, că o asemenea dureroasă stare de lucruri e datorită tocmai lipsei de educație în imensa majoritate a familiilor, că *într'însele* e rădăcina răului și că numai de acolo ar putea porni renașterea noastră morală. Așa e. Nu zic ba. Decât, în vedere că nici prin cele mai înaripate declamațiuni n'o să transformăm starea sufletească a unei societăți într'un moment dat, nici n'o să schimbăm felul de a fi al tuturor acelor factori decizivi de otrăvire morală sistematică: politicianismul *nostru*, presa *noastră*, lipsa *noastră* specifică de ori-ce credință și ideal; să ne mărginim încumetarea la înlăturarea, cel puțin dintre zidurile școlii, a virusului corupțiunii.

Ce facem în această privință? Școala secundară dispune, de bine de rău, de un mijloc: eliminarea elementelor primejdioase. Regulamentul școlilor secundare prevede, într'adevăr, între penalități, și acea a „*eliminării pe un an din școală și din toate școlile de acelaș fel din țară*“. E drept că prin această măsură nu ne alegem decât cu o curățire *vremelnică* a atmosferei morale din școală: după un an de zile școlarul exclus reapare în mijlocul camarazilor, *poate* amendat, *probabil* însă perfecționat în cele rele. Mai observați că vinovatul

e exclus numai din școalele de acelaș fel și că prin urmare el poate fi primit, fără nici o rezervă, în ori-ce școală publică de *alt fel*. Elevul eliminat bunăoară din liceu, ca organizator al unei bande de spărgători, poate trece la o școală comercială, iar cel eliminat din seminar, ca având porniri sexuale denaturate, se poate aciuia la o școală normală. Adică cum? Școlarul al căruia purtare a fost o cauză de scandal sau de perversiune pentru colegi la o școală de o anumită categorie devine neprimejdios prin faptul că calcă pragul unei școli de altă categorie?! Dar tocmai fiindcă o asemenea presupunere este absurdă, rezultă până la evidență că preocuparea autorilor regulamentelor a fost numai *pedepsirea* elevului culpabil, iar nici decum *salvarea* școlarilor de contactul cel rău.

Oricum ar fi însă, avem, în școala secundară, puțința eliminării, măcar vremelnice, a școlarilor perversi. E ceva*).

Altfel stau însă lucrurile în școala primară.

Am afirmat de două ori până acum că, legalminte, un copil nu poate fi îndepărtat din școala primară, ori cât de vătămătoare ar fi, din punct de vedere moral, prezența-i în mijlocul elevilor.

Intr'adevăr, legea noastră asupra învățământului primar și normal-primar, stabilind principiul obligativității pentru români și, ca urmare, amendarea riguroasă a părinților ce nu-și trimit copiii la școală, nu putea în acelaș timp consfinți condamnarea unei anumite categorii de copii la lipsă totală de ori-ce învățătură. Obligativitatea nu se împacă cu excluderea și ar fi nerațional pe deoparte să amendezi pe părinții recalcitranți, pe de alta să excluzi pe copiii, ai căroro părinți sunt doritori să se conformeze legii. De altfel, ori-ce școală este, principial, un institut de educație, și de oare-ce tocmai copiii cu rele apucături au mai multă nevoie de ea, îndepărtarea lor constituie un non-sens, *dacă nu te îngrijești în alt chip de a lor corectare*.

De aceea nici nu se prevede nicăieri în regulamentele pentru școalele primare pedeapsa excluderii; ea nu putea fi

*). Prin noul regulament al școalelor secundare din 1908, de care n'aveam cunoștință în momentul când scriam rândurile de mai sus, s'a introdus *eliminarea definitivă din toate școalele Statului*.

prevăzută fără a se cădea într'o flagrantă contradicere cu principiul fundamental al învățământului obligatoriu.

Dispozițiunea din art. 2 din legea în vigoare că „*vor fi excluși din școalele publice copiii lipsiți cu desăvârșire de inteligență și cei atinși de boale sau infirmități care ar putea influența în mod vătămător asupra celorlalți*“ se referă, indiscutabil, la boale sau infirmități fizice, pentru vindecarea cărora avem spitale, iar nu la boale sau infirmități de ordin moral, pentru vindecarea cărora nu există, în țara românească, nici o instituție de nici un fel.

Dacă însă cei din fruntea învățământului public ar înțelege un singur moment că e admisibilă, în principiu, îndepărtarea din școala primară a copiilor rău năraviți, ar trebui s'o declare lămurit, inseriind, în regulamente, pedeapsa excluderii.

Astfel cel puțin s'ar limpezi chestiunea din punct de vedere legal. Apoi, prin înlăturarea elementelor vătămătoare întregii rândueli școlare și distrugătoare a tot ce-i bun și curat în sufletele majorității elevilor, școala primară ar scăpa de principala cauză de stânjenire a acțiunii sale educative.

Cu aceasta s'ar rezolva prima parte a problemei. Partea a doua ar rămânea însă întreagă în picioare: Ce devin copiii goniți de prin școli? Tocmai pe acești nenorociți, cari au nevoie de mai deaproape îngrijire, îi părăsim, îi lăsăm în bătaia vântului și la voia întâmplării?

În starea actuală de lucruri: *da*. De acești oropsiți de soartă, cu rele predispozițiuni moștenite, născuți și crescuți în medii corupte, societatea românească actuală se leapădă cu desăvârșire. Pentru ei nici o încercare de îndreptare, nici o compătimire, nici o salvare!

III. Insemnătatea școalelor de îndreptare

A sosit momentul să arătăm insemnătatea instituției ce o propunem.

Teamă mi-i ca unora din cetitori să nu li se pară că se face prea mare caz de câțiva copii stricați—vorba ceea: „din fânțar armăsar.“ Se înfățișează ca oarecum îndreptățită această rezervă prin faptul că sunt încă așa de multe de realizat în educația și instrucția noastră publică. S'ar putea cu deosebire întimpina că nu ne arde nouă de soarta celor câțiva rătăciți într'o vreme când lipsurile privitoare la luminaarea masselor rurale sunt încă atât de mari, încât n'avem decât „*cam doi absolvenți cu școală primară la 1000 de locuitori* 1)“. Mulți or fi gândind că față de starea înapoiată a învățământului primar rural și de numărul cumplit de mare de analfabetei, ori-ce chestiuni secundare trebuie să amuțească.

Să vedem dacă problema rădicată de noi e într'adevăr—de al doilea ordin.

Mai întâiu, mica noastră anchetă a rădicat vălul îndeajuns spre a ne încredința de starea îngrijitoare de dezordine morală, ce se manifestează din ce în ce mai mult la tinerii și copiii noștri.

Apoi, nu încape nici o îndoială că dintre acești tineri și copii, fie ei școlari sau nu, se recrutează rău făcătorii de mâne. In zilele noastre, nici o țară civilizată sau pe calea civilizațiunii nu rămâne nepăsătoare față de asemenea elemente menite a-i deveni vătămătoare. Vom vedea mai jos, când vom face *istoricul* institutelor de îndreptare din Apus, câtă grijă pun societățile moderne întru oprirea desvoltării germenelor răului, acolo unde incolțesc. Nimeni nu crede as-

1) Statistica învățământului primar rural și urban pe anul școlar 1902—1903.

tăzi, ce e drept, în atotputernicia educației și că din ori-ce diavol de copil poți scoate un înger de băiat sau fată; dar nici nu susține nimeni că nu există *putința* de a readuce, printr'o îngrijire deosebită, sute și mii de suflete rătăcite pe calea binelui și a adevărului. Speranța aceasta de îndreptare o avem și față de oameni copti la vrâstă, cu toate că ori-ce înrăurire asupra acestora e de tot anevoioasă: dovadă felul cum se organizează închisorile moderne, cum se lucrează într'insele, chipul cum sunt tratați și conduși criminalii de toate categoriile. Cuvântul de ordine, cu privire la condamnați, este pretutindenea, și chiar și la noi: *îndreptarea vinovatului*.

Ciudat lucru! Punem toată străduința ca să smulgem din ghiarele desăvârșitei pierzări morale sufletele lui Cimpoeu, Mărunțelu, Popa, Zdrelea, Dascălu și ale tuturor asasinilor celor mai fioroși și nu facem nimic, *dar absolut nimic*, spre a depărta de pe povârnișul crimei sufletele încă plâpânde, asupra cărora o înrăurire binefăcătoare e cu mult mai puțin anevoioasă.

Tot atât de ciudat: Statul Român cheltuește peste 1.000.000 de lei anual cu serviciul închisorilor, sumă ce merge crescând din an în an¹⁾, și nu găsește nici un ban ca să previe înmulțirea numărului oaspeților costisitoarelor sale institute de represiune. Iar acest număr se mărește: pe când la 1 Ianuar 1893 se aflau 3699 de indivizi în închisorile noastre centrale, după 5 ani, la 1 Ianuar 1898 găsim 4019 arestați, deci se înregistrează un spor de 320; în aresturile preventive, față de 1009 de indivizi aflători la 1 Ianuar 1893 găsim 1207 la 1 Ianuar 1898, deci un spor de 198²⁾. Spre a se avea clădiri potrivite bunei rândueli în interior și pazei tuturor acestor musafiri fără voia lor, statul și județele cheltuesc milioane; numai închisoarea celulară de la Doftana, cu cele 397 celule ale sale, a costat rotunda sumă de 1.500.000 lei, „*ceea ce raportându-se la numărul celulelor, face pentru un deținut aproape 3800 lei*”³⁾.

Să nu-și închipuească cineva că le spun acestea cu

1) Gr. I. Dianu, Istoria Inchiisorilor din România, București 1900, pag. 178 și urm.

2). Ibidem. Tabelele statistice No. 1 și 2 de la finele volumului.

3). Ibidem. Pag. 124 și nota de la pag. 127.

gândul de a critica dărnicia cu care se înzestrează stabilimentele menite a primi pe delinquenții de toată mâna. De loc. Inchisoarea modernă nu mai e numai un loc de izolare de societate și de represiune, ci și de îndreptare; regimul dintr'însele trebuie să aibă în vedere îngrijirea sufletului și cultivarea inimei; prin organizarea sistematică a muncii și anexarea de ateliere, prin învățarea astfel a unor meserii, prin deprinderea la economie și agonisirea unui mic capital cu care pleacă deținutul după terminarea osândeii, prin învățatură de carte, printr'o serioasă practică religioasă, se tinde la moralizarea până și a celor mai răi. Pe aiurea se mai propun și se încearcă și alte mijloace, precum predice și conferințe, cărți instructive puse la dispoziția arestaților, până și reviste periodice scrise anume pentru ei. Aceste năzuinți moralizatoare nu pot avea decât deplina aprobare a tuturor oamenilor de bine: sincera pocăință fie și a unei infime minorități din acei nenorociți, reîntoarcerea *cătorva* măcar în sânul familiei și a societății cu hotărîrea de a munci cinstit și de a fi oameni de treabă—răsplătește cu prisosință jertfele făcute.

Ceea ce-i de neînțeles însă, este ca acelaș Stat, care se îngrijește atât de serios de buna stare materială și morală a criminalilor săi, să se creadă scutit de ori-ce îndatorire ocrotitoare cu privire la copiii și tinerii cu rele porniri, cari ar putea fi încă lesne feriți de a cădea în păcate.

Adevărat e că Statul nostru ia sub oblăduirea sa astfel de tineri și copii, aceasta însă numai—*după ce au păcătuit*.

Condițiunea sine qua-non, în lipsa căreia Statul Român nu înțelege să intervie în educația acelor cari, de mici, dau semne vădite de perversitate, este: prealabila păcătuire gravă, prealabilul conflict cu codul penal.

Poate să știe învățătorul, poate să știe poliția, poate să știe mahalaua întreagă sau satul tot: că cutare copil pășeste pe căile cele mai primejdioase, că aplecările sale îl duc spre deliecte și crime, că tată-său e alcoolic și oenaș, că măsă il dăscălește unde și cum să fure, iar că ibovnicul ei îl stânge în bătăi că nu lucrează cu destulă râvnă și dibăcie după dorințele „familiei”—în zădar! Singura măsură e—gonirea-i din școală, dacă e școlar; încolo se așteaptă desăvârșirea vocațiunii. Dacă va fi prins că face parte dintr'o bandă

de pungăși, sau punând la cale o dare de foc, sau spărgând, sau încercând un asasinat, atunci numai, după judecată în regulă, va avea Statul grijă și de el. Deschizându-i ușile penitenciarului, el își ia *acuma* sarcina de a amenda pe micul criminal, când ar fi fost atât de firese să nu-l lasă să ajungă până aci.

De altfel, chipul cum Statul nostru își îndeplinește această însărcinare și jertfele materiale ce le face pentru acelaș scop sunt demne de toată lauda.

În Casa de educațiune corecțională de la Mislea, într'adevăr, casă pitorese situată în județul Prahova și care primește pe condamnații minori, se lucrează cu seriozitate și sistemă la îndreptarea morală a acestor nenorociți. Din cartea citată a d-lui Gr. I. Dianu, fost director general al închisorilor, precum și din Raportul său general „asupra închisorilor centrale și a aresturilor preventive“ din 1903 vedem că singura închisoare înzestrată cu școală este aceasta de la Mislea. Lecțiile se predau de către un institutor, numit în urma recomandățiunii Ministerului instrucției publice, după programa școalelor primare urbane. Populația școlară a fost de 145 elevi la finele anului școlar 1896 — 97 și de 138 la finele anului 1902—903. La sfârșitul fiecărui an, școlarii își depun examenul, ca și la școalele publice, și cei cari s'au distins capătă premii în bani. Acești bani se depun, ca un capital al lor, la masa de rezervă, și nu li se dau decât când sunt puși în libertate ¹⁾. Astfel dar Statul poartă de grijă ca minorii condamnați să nu fie lipsiți de instrucțiune și să se deprindă cu economia, o pârghie însemnată educativă. — De practica și instrucțiunea religioasă a acelorăși tineri și copii se ocupă un preot, anume rânduit pentru aceasta. — La educația lor contribuie îndeosebi lucrul, atât în ateliere, cât și la câmp. Inchisoarea de la Mislea posedă un atelier de strungărie, tâmplărie și sculptură, condus de un maestru. În acest atelier toți deținuții sunt puși să învețe un meșteșug. „Mobilele confecționate într'insul au fost foarte mult apreciate atât la Expozițiile din țară obținând medalii de aur, cât și la Paris, în anul 1900, unde

1) Gr. I. Dianu, Istoria închisorilor din România, pag. 91

Acelaș. Raport general asupra închisorilor centrale și aresturilor preventive București 1903, pag. 30.

i s'a decernat medalia de aur pentru o Tâmplă, un Iconostas, un Citelnic și un Jâlț episcopal, obiecte care acum sunt așezate în biserica de la Mislea, afară de Jâlțul care a fost vândut la Paris și cumpărat ca un obiect de artă¹⁾. Pentru munca câmpului servește 22 pogoane, iar „pe acest teren, împărțit în mai multe secțiuni, s'au făcut diferite culturi de cereale, plante furagere, plante textile, grădinărie, pomologie etc²⁾. La dispoziția deținuților se află și o bibliotecă, înzestrată cu tratate de agricultură, horticultură, apicultură, viticultură, sericultură și altele, precum și cu reviste ca „Albina“ și „Gazeta Săteanului“³⁾. Inzestrarea stabilimentului cu o capelă „construită din nou“, cu local de școală, infirmerie, baie ș. a.⁴⁾, dovedește deasemenea solicitudinea pentru deținuții minori⁵⁾.

Am stăruit cu tot dinadinsul asupra acestor amănunte, culese din izvor oficial, pentru ca să se încredințeze fie-cine câtă însemnătate se dă, și la noi, educației minorilor vinovați de fapte penale. Organizarea cu adevărat înțeleaptă a închisorii de la Mislea și lipsa de parcimonie cu privire la înzestrarea ei vădese năzuința înălțătoare de a-i corecta pe acești copii și de a-i reda societății, pe cât omeneste cu putință, cu mintea mai luminată și inima mai curată.

Cu atât mai surprinzătoare e nepăsarea Statului față de copiii cu porniri vădite spre rău, copii așa ziși și „moralmente abandonați“, fie că au fie că n'au familie, dar al cărorora cusur mai mare e că n'au săvârșit încă fapte de acelea, care li-ar da dreptul să între în penitenciar. E ca și când societatea ar căuta să li dea a înțelege: Voiți voi să beneficiați de o îngrijire mai părintească, de instrucțiune, de învățarea unei meserii—hai! grăbiți-vă și vă manifestați prin fapte de natură a atrage trimiterea voastră în casa corecțională; întru cât vă veți mărgini numai a umblahoinărind și cerșetorind, a chinui cu desfățare animale nevinovate, a sări gardurile grădinilor spre a fura fructe fără valoare, a arunca

1) Raportul citat, pag. 31.

2) Ibidem, pag. 24.

3) Ibidem, pag. 29.

4) Istoria închisorilor, pag. 144.

5) Regret că n'am la îndemână rapoartele mai recente publicate, dacă nu mă înșel, de Dl C. Rădulescu, actual conducător al închisorilor; bucurosi m'aș fi servit de ele.

hoituri prin fântânile oamenilor și la alte nimicuri, simple contravenții, de felul acesta—rămâneți nevredețnici de îngrijirea mea. Noroc că copilul e copil și nu înțelege acest graiu; altmintrelea sistemul nostru de a-l lăsa în voia soartei pe cel ce încă *nu-i vrednic de închisoare mai îndelungată* ar constitui un adevărat *îndemn* la delict și crimă.

↳ Cine poate socoti, o Doamne, câte fapte criminale ar rămânea nesăvârșite, dacă societatea s'ar îngriji, din vreme, de acești mici nenorociți, luându-i în paza și căutarea ei. Căci e doar mai ușor și mai firese să îndrepti pe cel ce e numai *pe cale* de a greși, decât pe cel *hârșit* cu relele. Și e de sigur mai mare meritul unei societăți care știe să *previe* faptele rele, decât acela numai de a *descoperi și pedepsi* pe făptuitori, chiar dacă se încearcă în urmă îndreptarea lor.

Această *prevenire*, prin ocrotirea copiilor aplecați spre perversiune și, în consecință, prin micșorarea numărului răufăcătorilor, este o înaltă îndatorire socială.

De fapt, numărul delinvenților minori este, la noi, în creștere. De la 81 deținuți minori din anul 1893, ajuns-am, în anul 1902, la 296 ¹⁾. Acest număr va spori mereu, în mod fatal, întru cât nici *mila* de micii oropsiți de soartă, nici cel mai elementar *spirit de conservare socială* nu ne va reaminti și 'n această privință, ca și 'n atâtea altele, că nu-i de ajuns să te intitulezi cu emfază „Belgia Orientului“ și că n'ar strica întru nimica ca să și meriți această pompoasă titulatură, pe care de altfel, de nu greșese, noi înși-ne ne-am acordat-o.

Dovadă de progresul uimitor al minorilor noștri pe calea crimei sunt cazurile ce se află în cercetarea judecătorilor de instrucție din Iași *chiar în momentele, în care scriem aceste rânduri*. S'a descoperit o bandă de 8 minori, printre care și o fată, având în frunte un băiat de 15 ani și care are la activul său nu mai puțin decât 20 spargerii și tâlhării. Cele mai multe hoții ale bandei s'au săvârșit la magazia vămei Iași; dându-se peste depozitul asociației—un șanț la marginea orașului—s'au găsit lăzi cu șoșoni, sute de obiecte de argint, baloturi cu marfă, nenumărate servicii de masă etc. etc.—O altă bandă, compusă tot din 8 minori, se îndeletnicea

1) Gr. I. Dianu, „Criminalitatea și cauzele ei în România“, București 1905, pag. 31.

cu furturi de lemne. Câmpul de operație : depozitele de la Căile Ferate. Sistematic lipsiau cantități simțitoare din aproape fiecare vagon încărcat cu acest combustibil și numai în urma plângerilor repetate ale particularilor și ale antreprenorilor de lemne s'a pus mâna în sfârșit pe micii tâlhari, cari luni întregi operaseră, fără să fie supărați.—In fine tot acum se instruește fioroasa crimă din comuna Galata, unde s'au găsit asasinați și mutilați în mod sălbatec un vier, nevastă-sa și un copil al lor de 10 ani, îngrozitorii lor uci-gași fiind trei băețandri în vrâstă de 15—18 ani !

Hotărit nu. Societatea nu poate rămânea nepăsătoare față de o asemenea stare de lucruri și trebuie să recunoască că o bună parte din vină cade asupra ei ; indiferența-i față de sutele și miile de copii cu apucături perverse, copii necroțiți de nimeni și lăsați de capul lor, are de urmare fatală înmulțirea răufăcătorilor și nesiguranța bunurilor, ba și a vieții.

In ultimele zile s'a și produs, la noi, o mișcare în sensul apărării minorilor „moralmente abandonați“. Mișcarea e îmbucurătoare și datorim toată recunoștința acelor cari au provocat-o. Doamnele din înalta societate Bucureșteană, împinse de compătimire față de acești copii nenorociți—în capitală mai numeroși decât aiurea—au luat nobila inițiativă de a-i apăra și ajuta. Vorbesc de Societatea de patronaj din București. Din dările de samă de prin ziare văd că, printre alte scopuri, societatea își propune și „infiltrarea în sufletul copiilor abandonați moralmente a noțiunii binelui, a cinstei și a iubirii de muncă“. In această fericită formulare se cuprinde tot ce putem dori pentru salvarea minorilor cu rele porniri. Rămâne numai să se chibzuească bine asupra mijloacelor de întrebuințat spre a se realiza nobila țintă pusă înainte.

„Infiltrarea în sufletul copiilor a noțiunii binelui, a cinstei și a iubirii de muncă“ nu se obține dintr'o zi în alta. Ea presupune o înrăurire *de longue haleine* ; ea însemnează *educația însăși*. Dacă este așa față de orice copil, apoi, când avem a face nu cu copii oarecari, ci cu copii „moralmente abandonați“, dintre cari cei mai mulți, fie din cauze ereditare, fie din pricina mediului dezastros în care ei s'au trezit și crește, se află pe povârnișul criminalității ; apoi, zic, aceea „infiltrare a noțiunii binelui, a cinstei și a iubirii de muncă“

însemnează *prefacerea, regenerarea, renașterea* unor suflete a-proape pierdute. Dar o asemenea înrâurire asupra unor asemenea copii presupune o muncă și mai sistematică, și mai îndelungată, și mai grea. O astfel de lucrare nu se poate efectua decât în institute speciale; *acesta-i rostul școalelor de îndreptare*. Ar fi un câștig neasămuit de mare pentru cauza ce ne preocupă, dacă societatea de patronaj din Capitală și-ar îndrepta o parte din filantropica-i activitate în această direcție, jertfind pentru întemeierea deocamdată măcar a *unui* asemenea institut, ceva din veniturile sale.

Imi dau perfect de bine samă că nu e tocmai ușor de obținut concursul marelui public pentru o lucrare, ale cării roade nu se pot vedea imediat. Și firește că trebuie să treacă ani la mijloc, înainte de a se putea pipăi rezultatele binefăcătoare ale școalelor de îndreptare.

Cu toate acestea am optimismul de a-mi închipui că nu va rămânea fără răsunet apelul ce-l adresăm atât inimei cât și minții tuturor oamenilor de bine: *inimei*, pentru că filantropul nu poate să nu compătimizească legiunile de copii oropsiți de soartă, copii cari ar putea fi reținuți, ocrotiți fiind din vreme, „pe calea binelui, a cinstei și a iubirii de muncă”; *minții*, pentru că ori-ce om prevăzător va pricepe însemnătatea școalelor de îndreptare pentru binele obștesc. Atât sentimentul creștinesc de *iubire a aproapelui, de solidaritate socială*, cât și norma rigidă: „*salus publica suprema lex esto*“ duc la aceeași țintă: grija celor mici cu rele apucături și creșterea lor în institute speciale.

Optimismul meu se mai întemeiază pe ceva: pe faptul că atât organele Statului—ale aceluiaș Stat care în rezolvirea problemei noastre nu s'a mișcat încă de loc—cât și societatea, conduse fie de sentimente filantropice fie de înțeleaptă prevedere, se întrec lucrând cu râvnă în nenumărate și deosebite direcțiuni pentru generația ce se rădică. Și dacă este așa—și așa este, după cum voiu dovedi-o imediat—e cu neputință ca într'o chestiune de așa covârșitoare însemnătate să rămân predicator în pustiu.

Nu voiu stărui asupra grijei ce o poartă Statul nostru *instruirii* masselor poporului. Ori cât de mari ar fi lipsurile de care suferă încă învățământul nostru public, nu se poate tăgădui că școala a fost și e una din preocupările de căpetenie

ale tuturor guvernelor ce s'au perindat la cârma țării. Budgetul instrucțiunii publice crește mereu și milioane și iar milioane se cheltuiesc pentru ca școala să corespundă din ce în ce mai mult înaltei sale misiuni de a prepara tinerile generațiuni pentru viață, ca oameni și cetățeni. Mai mult. În interesul *bunei stări fizice și a vigoarei neamului* se fac jertfe însemnate pentru *clădiri școlare*, în care sănătatea copiilor să nu fie primejduită. Se iau apoi măsuri, prin înființare de *cantine*, ca copiii săracilor să capete măcar o dată pe zi, la școală, o mâncare caldă și substanțială : asemenea ospătării funcționează acuma în localități nenumărate, la țară și 'n orașe, spre cinstea autorităților școlare superioare ce au dat primul impuls și spre acea a membrilor corpului didactic primar cari nu s'au dat înlături și contribuiesc la prevenirea decăderii fizice provocate de lipsa de hrană sănătoasă mai cu samă în perioada de creștere a copiilor. Tot Statul, cu concursul comunelor, a introdus sistemul *coloniilor școlare de vacanță*, mulțămită cărora mii de copii săraci, slăbiți sau bolnăvicioși, se pot întrema în cursul lunilor de vară, trimiși fiind, fără nici o plată din partea părinților, la munte sau la mare ; nici un oraș din țară n'ar trebui să fie lipsit de această instituție bine-făcătoare : țara are nevoie de oameni înainte de toate sănătoși și zdraveni !

Caritatea publică nu se lasă mai pre jos întru ocrotirea copiilor lipsiți de mijloace. N'am decât să amintesc de Societățile pentru învățatura poporului român din Iași și București, care de zeci de ani dau gratuit haine și rechizite școlare copiilor meritoși și săraci din școalele publice ; de minunatul Sanatoriu maritim de la Tekir-Ghiol, întemeiat de Eforia spitalelor civile din Capitală, în care așezământ sute de copii greu bolnavi își găsesc vindecarea ; de numeroasele ajutoare acordate copiilor săraci de către autoritățile județene și comunale din țară ; de numărul din ce în ce mai însemnat de Societăți de binefacere, precum : susmenționata societate de patronagiu, societățile „Caritatea“ și „Leagănul S-ta Maria“ din Iași, societatea „Sprijinul“, societatea „Cultura și Ajutorul femeii“ care, printre alte scopuri, are și pe acela de a înființa adăposturi pentru copiii lucrătoarelor, societatea „Tibișoiu“ și câte și mai câte altele din capitală și din toate unghiurile țării, societăți, în care toate se oglin-

dește sufletul larg și duios al femeii române;—pentru ca să nu ne rămâe nici cea mai mică îndoială că pentru o cauză bună se găsesse în totdeauna inimi generoase.

O categorie deosebită de desmoșteniți ai soartei e cea a nenorociților lipsiți de unul din simțurile principale: a surdo-muților și a orbilor. Pentru aceștia avem pe de o parte Orfelinatul de la Focșani—instituție a Statului—mulțumită căruia indivizi, ce ar rămânea numai o povoaară pentru societate, ajung în stare să-și agonisească singuri, în mod onorabil, hrana de toate zilele, ba chiar—cum se întâmplă cu mulți dintre orbi—să devie elemente distinse și foarte utile aceleiași societăți; pe de alta „Vatra luminoasă“, opera Aceleia, în inima căreia se resfrâng toate durerile și suferințele omenești.

Nici soarta animalelor nu ne lasă indiferenți. A fost de ajuns inițiativa câtorva, pentru ca mii de românce și români să îmbrățișeze cu toată căldura și această cauză. Astfel s'au întemeiat, luând un avânt demn de toată lauda, societățile pentru protecția animalelor.

Ori încotro îți arunci privirea, constăți viile manifestări ale sentimentelor de simpatie generală, de compătimire și îndurare.

Intreb din nou: Oare numai copiii din naștere porniți spre rău și aceia pe cari mediul îi împinge pe panta criminalității, numai aceștia să n'aibă nici un titlu la ocrotire din partea societății? Dar nu sunt tocmai *ei* cei mai oproșiți de soartă dintre toți nenorociții de pe suprafața globului? Sunt *ei* de vină de cusururile sufletești moștenite de la părinți sau ascendenți mai îndepărtați? Sunt *ei* de vină dacă au crescut în împrejurări neprielnice, în neagră mizerie materială și morală, lipsiți de ori-ce înrăurire sănătoasă, fără părinți sau cu părinți răi și ticăloși? E drept să-i tratăm cu ură și despreț, în loc ca să revărsăm și asupra lor o parte din compătimirea cu care ușurăm durerile *tuturor* celorlalte categorii de ființi nenorocite, până chiar și ale animalelor?

Să nu uităm că *putința* îndreptării, la copii cu deosebire, nu e nici odată cu totul exclusă, nici atunci chiar când pornirea spre perversitate este înăscută; iar că în cazurile, cu mult mai numeroase, în care răul n'a provenit din naștere, ci din mediul ambiant, îndreptarea e mai mult decât

probabilă. Cumplită e de aceea răspunderea societății, care lasă să se peardă suflete ce ar fi putut fi salvate.

E de înțeles ca asemenea copii să se bucure mai puțin decât alții de compătimirea lumii. Purtarea și faptele lor nu provoacă doar decât supărări și nemulțumiri. La alții, precum la orbi, surdo-muți, tâmpiți etc., infirmitatea e atât de evidentă, încât orice suflet milos e lesne înduioșat. Totuși inimele cu adevărat generoase și mințile cu adevărat luminate vor înțelege că și acei copii, cari ne înspăimântă prin răutatea lor, nu-s decât niște infirmi—din punct de vedere moral—și că e o datorie pentru noi toți de a le veni în ajutor. Precum sărim ca să scăpăm pe cel ce e gata să se înnece, tot așa să sărim ca să scăpăm pe cel ce e gata să se prăbușască în viciu și crimă.

Dar nu numai iubirea creștinească a aproapelui, ori-care ar fi el, ne îndeamnă să nu-i lăsăm în părăsire pe acești copii; ne mai îndeamnă la aceasta și propriul nostru interes, interesul societății. Fără intervenirea noastră din vreme, ei măresc în mod fatal numărul elementelor periculoase ordinii publice, periculoase avutului și vieții noastre. Acțiunea de salvare, propusă de noi aici, este fără doar și poate o operă de folos întregului organism social.

In rezumat, având în vedere :

Că starea de dezordine morală ce se manifestează din ce în ce mai mult la tinerii și copiii noștri e din cele mai îngrijitoare ;

Că îndreptarea copiilor, fie și a aceloră cu apucăturile cele mai vicioase, prezintă în imensa majoritate a cazurilor mulți sorți de izbândă ;

Că în această Țară Românească, în care domnește până'n prezent cea mai desăvârșită nepăsare față de acești copii, se încearcă totuși, în penitenciare, moralizarea până și a criminalilor celor mai înrăiți ;

Că în aceeași a noastră Țară minorii stricați beneficiază și ei de toată sollicitudinea Statului, dându-li-se o educație îngrijită și sistematică, însă aceasta numai după ce au venit în atingere directă cu Codul penal, după judecată în regulă ;

Că totuși prevenirea faptelor penale prin îndreptarea din vreme a copiilor porniți spre rău este o datorie socială mai însemnată decât numai pedepsirea făptuitorilor și încercarea ulterioară a readucerii lor pe calea binelui și a adevărului ;

Că pentru ajutorarea tuturor celorlalte categorii de copii în suferință, pentru săraci, bolnavi, orbi, surdo-muți etc., se'ntrec, lucrând cu toată râvna, atât Statul cât și caritatea publică ;

Că aplecările spre perversitate, provenind din cauze moștenite sau din atmosfera viciată înconjurătoare, sunt adevărate *infirmități* și că prin urmare copiii stăpâniți de ele au acelaș drept la *compătimirea* noastră a tuturor, ca și toate celelalte categorii de copii oropsiți de soartă ;

Că pentru vindecarea unor asemenea infirmități de ordin moral se cere o luptă îndelungată și încordată, ce nu poate fi dusă cu izbândă decât în institute speciale de educație și departe de ori-ce contact vătămător ;

Că, în sfârșit, cel mai elementar spirit de conservare, tendința firească a ori-cărui organism social de a împuțina numărul răufăcătorilor și de a mări numărul oamenilor de treabă și cinstiți, duce la aceeași concluziune : împedecarea, prin educație, a desvoltării relelor porniri ;

Fac apel la toți oamenii de inimă și prevăzători, la toți, de sus până jos, de la Vlădică la opincă, să pue umărul la înfăptuirea institutelor de îndreptare.

Printr'însele mulți oameni meniți de o soartă crudă să înfunde pușcăriile pot deveni elemente folositoare societății.

E mic câștigul oare ?

IV. Istoricul școalelor de îndreptare din Apus

Câteva date istorice ne vor arăta calea ce au urmat-o țările culte din Apus pentru combaterea demoralizării tineretului¹⁾. Nu voi vorbi aci de măsurile legale și administrative luate în acest scop, ci de chipul cum s'au dezvoltat treptat deosebitele institute de îndreptare, căci *acestea* alcătuiesc mijlocul de căpetenie întru oprirea, de pe povârnișul viciului, a copiilor inclinați spre rele.

Până pe la sfârșitul veacului al 18-lea nu apar nicăieri institute speciale de îndreptare; ele se confundă mai mult sau mai puțin cu orfelinatele. În acest stadiu se află România încă astăzi: avem orfelinate, însă nu institute de îndreptare. Totuși, orfanii nu-s *eo ipso* și copii cu rele apucături; iar de copiii cu rele apucături, având părinți, nu du-

1) La alcătuirea istoricului ce urmează m'am servit de următoarele lucrări: 1) *Schmid's Encyclopädie des Erziehungswesens*, articolele: „Rettungsanstalten“, „Rauhes Haus“ și „Ungeratene Kinder.“—2) *Sander's „Lexicon der Pädagogik“*, articolul „Rettungshäuser.“—3) *Buisson*, „Dictionnaire de pédagogie“, 1-re Partie, articolele: „Amendement“, „Colonies agricoles de jeunes détenus“, „Enfance abandonnée ou coupable“, „Enfants moralement abandonnés“, „Mettray“, „Metz (de)“, „Orphelinat“, „Pénitentiaires“, „Réforme (Écoles de)“.—4) *Schumann*, „Geschichte der Pädagogik“, pag. 350.—5) *J. Levin*, „Aus dem Kampfe um die Organisation der Zwangserziehungsanstalten“, în Revista „Paedagogium“ (Leipzig, Klinkhardt) anul 1886, pag. 214 și urm., 309 și urm.—6) *Sachse*, „Ueber Kinderverwahrlosung und Knabenhorte“, în Revista „Paedagogium“ anul 1886, pag. 17 și urm.—7) *Ph. Brunner*, „Die Kinder der Armen“ în Revista „Paedagogisches Jahrbuch“ (Wien, Manz'sche Buchhandlung) anul 1884, pag. 94 și urm.—8) *Dr. H. Föhring*, „Die industriellen Armen Erziehungsanstalten in der Schweiz“, în Revista „Rheinische Blätter“ Frankfurt a. M. anul 1883, pag. 231 și urm.—9) *A. Pietzsch*, „Die Erziehung sittlich gefährdeter Kinder in Bräunsdorf“ în Revista „Pädagogische Studien“ (Dresden, Bleyl und Kämmerer), anul 1906, pag. 180 și urm.—10) *W. Rein's „Encyclopädisches Handbuch der Pädagogik“*, articolul „Rettungsanstalten“.

cem, din păcate, nici o lipsă. Evident deci că e principială deosebirea dintre aceste două feluri de instituții. De aceea tocmai s'a și stabilit, în Apus, diferențierea dintre ele, și aceasta încă de pe la sfârșitul veacului al 18-lea.

Primele încercări pe acest tărâm, ca și pe atâtea altele, le-a făcut omul ce nu poate fi niciodată îndestul slăvit de suflarea dăscălească de pretutindenea : Pestalozzi. Nu e învățător căruia să nu-i fie cunoscute începuturile — de altfel nereușite—de la Neuhof (1775) și Stanz (1799).

În Germania — începem cu această țară, de oarece aici a propășit mai mult decât ori-unde aiurea instituția ce ne ocupă—a pornit acțiunea oerotitoare în favoarea copiilor destrăbălați și stricați din mai multe unghiuri ale țării aproape *deodată*, cu totul independente fiind unele de altele, la început, deosebitele încercări. Aceleași nevoi au împins la aceleași soluții.

Astfel la Weimar, pe la 1813, când mizeria poporului ajunsese la culme din cauza pustiitorului războiu cu Napoleon I, consilierul I. Falk întemeie „Societatea amicilor celor nenorociți“, cu scop de a veni în ajutorul copiilor săraci, înrăiți și rămași pe drumuri. În scurtă vreme reuși să așeze în gazdă pe la meseriași și țărani vr'o 300 de asemenea copii părăsiți, băeți și fete ; pe la aceste gazde ale lor, băeții învățau o meserie, fetele gospodăria, cu toții însă mai erau întruniți în fiecare seară de către binefăcătorul lor pentru învățături religioase și morale. Opera lui Falk dispăru, ce e drept, odată cu întemeetorul ei—el muri la 1826—, însă sămânța aruncată nu rămase fără roade. Un număr de mici institute de îndreptare propriu zise—lucru ce nu fusese încă realizat de numitul consilier din Weimar—apărură unul după altul atât în Turingia cât și în Silezia, sub înrăurirea ideilor aceluși om de bine. Dintr'aceste institute, unele ființează și în zilele noastre.

Tot sub impresiunea mizeriei fără seamăn, rămase pe urma continuelor războaie, luă naștere casa de îndreptare din mica localitate *Beuggen*, situată la extremitatea sudică a marului Ducat de Baden, la frontiera deci dintre Elveția și Germania. Fundată de *Chr. Zeller* la 1820, ea există până astăzi, întreținând în internatul său, de la întemeere și până acum, anual câte 70 de copii abandonați, dintre cari 40 de băeți și

30 de fete (mai mulți nici nu încap în local). Marea însemnătate a acestei instituțiuni nu stă însă atât în faptul că într'însa și-au găsit adăpost și salvare, în cursul anilor, mii de copii nenorociți, ci mai mult în înrăurirea ce a avut-o asupra creării multor alte institute de acelaș fel. Intr'adevăr, *Zeller*, care a stat în capul institutului din *Beuggen* timp de 40 de ani, a alipit pe lângă ea, chiar de la început, o școală normală de „învățători pentru sărăcime“, ai căreia absolvenți s'au răspândit apoi, ca niște adevărați apostoli, prin Germania și chiar și prin alte țări, organizând și conducând noi institute de îndreptare, alcătuite după chipul celeia în care ei își căpătaseră învățăturile și entuziasmul pentru marea cauză a îndreptării morale a copiilor din popor.

Cam în acelaș timp și motivat de aceeași tristă stare de lucruri pricinuită de furia războiului ce de abia contenise, fundează *Gustav Werner* în orașul *Reutlingen* din *Württemberg* o casă de îndreptare precum și alte zece instituțiuni mai mici, ca filiale, în deosebite localități din acelaș Regat; cam la 5000 de copii trecuseră, până la 1886, prin aceste institute *Werneriene*.—În afară de ele însă, s'au mai creat în *Württemberg* și alte numeroase institute, așa încât, în 1881, acest Regat poseda 32 de case de corecție cu mai bine de 1700 de copii internați în ele.

Un institut de o însemnătate deosebită este cel întemeiat lângă *Düsseldorf* din Provincia *Rhenană* și anume în localul unei foaste monăstiri la *Düsselthal*, la 1822, de doi frați, conții *de Recke* cari, mișcați de mulțimea copiilor cerșetori, vagabonzi și furi, rămași pe drumuri, din părinți periți în războiu sau zăvorâți prin închisori, nu vedeau salvarea decât tot în educarea sistematică a acestor victime ale cumplitelor împrejurări. Această casă de îndreptare din *Düsselthal* (care mai are și o filială) este una din instituțiile cele mai mari și mai bine înzestrate, de acest fel, din Germania. Mulțumită stăruințelor celor doi întemeietori și ajutoarelor bănești ce au știut să obție pentru opera-le binefăcătoare, această școală posedă acum 150 hectare de pământ roditor și un capital bănesc destul de însemnat, are un budget anual de peste 60.000 de mărci și întreține peste 300 de copii (băieți și fete) cari capătă învățătura elementară și se mai indeletnicesc cu munca câmpului și lucrul de mână.

La 1824 întemeiază cunoscutul om de știință și pedagog *Karl von Raumer* o casă de corecție la *Nürnberg* în Bavaria, punând-o sub conducerea unui tânăr format la institutul din *Beuggen*. În același an își deschide porțile școala de corecție pentru fete din *Erlangen* (tot în Bavaria), pusă sub conducerea unei femei devotate misiunii în urma celor văzute de dânsa la *Düsselthal*. Mai menționăm aici, ca exemplu înălțător, că lângă *Strassburg* din Alsacia un simplu meșteșugar, stolerul *Wurtz*, își jertfi avutul câștigat prin trudă și muncă pentru fundarea unui mic institut de îndreptare (1825).

Astfel vedem că, dacă cele d'întăiu încercări întru ocrotirea copiilor moralmente abandonati și închinati răului au văzut lumina zilei independent unele de altele, izvorite fiind din aceleași mizerii și nevoi, în urmă însă fiecare din aceste fapte umanitare dădu naștere altora. E mângâietoare această constatare a puterii ce o are pilda cea bună.

De aceea n'am nici o îndoială că, făcându-se și la noi un fericit început, bunul exemplu va prinde, și că publicul, astăzi încă aproape nepăsător față de numeroșii copii ce calcă din ce în ce mai strâmb, nu-și va refuza sprijinul spre a preface copii meniți a deveni elemente periculoase în oameni cinstiți, muncitori și folositori obștiei. Iar dacă vre-un cetitor și-ar zice că, slavă Domnului, împrejurările la noi sunt altele, că nu suferim doar—acuma cel puțin—de cumplitele urmări ale vre-unui războiu crâncen și îndelungat; i-aș atrage luarea aminte asupra celor întâmplare nu mai departe decât în primăvara anului 1907, când nu și-au putut îndeplini tunurile chemarea lor de a împiedeca prăbușirea întregului nostru edificiu social fără să lase, ca ultimă amintire a bubuitului lor, copii mulți, foarte mulți poate, fără tată și fără cămin....

Dar să ne continuăm istoricul. Pe când toate institutele de îndreptare menționate până acum se datoriau inițiativei private, se întemeie un asemenea așezământ în Berlin, la 1825, de către comună, după stăruințele ministrului de stat *Rother*, care fundase o societate de educație a copiilor moralmente abandonati. Acest institut din Berlin, care dispune azi de mijloace materiale însemnate, cuprindea, la 1886, 182 de copii interni (băieți și fete), iar până la 1881 numărul elevilor, ce trecuseră prin școală, se râdica la 2600.

Ajungem acum la cea mai însemnată dintre toate institutele de acest fel din întreaga Germanie, la așa numita „*Rauhes Haus*“ (casa aspră) de lângă Hamburg, fondată la 1833, a cărei influență a fost hotărâtoare pentru tot ce s'a mai realizat pe acest tărâm, de atunci încoace, atât în Germania, cât și dincolo de granițele acestei țări. Ne va fi de aceea îngăduit să ne oprim aci ceva mai mult.

Mai întâiu, *numele* ne-ar putea ușor induce în eroare. Nu i se zice *casa aspră* ca aluzie la rigurozitatea disciplinei dintr'insa sau la natura copiilor destrăbălați ce-și găsesse aci regenerarea lor morală, ci pentru cuvântul că mica clădire, în care institutul și-a început existența, purta din vremuri vechi, în gura poporului, numele de „*Rauhes Haus*“ sau, în dialect, „*Ruges Huus*“, probabil fiind că „*Ruge*“ fusese numele celuia ce o clădise.

Mică era, într'adevăr, căsuța cu acoperiș de paie cedată de un om de bine tânărului teolog *I. H. Wichern* care, însușit de cele făptuite de *I. Falk* la Weimar, de *Zeller* la Beuggen și de conții de *Recke* la Düsseldorf, își croise idealul vieții din creșterea religioasă și morală, în cinste și muncă, a copiilor cu apucături vicioase, fie ei orfani, fie având familie rău pilduitoare.

În acea căsuță, încunjurată de o grădină și de o bucată de pământ roditor, situată în satul *Horn* la o oră de depărtare de Hamburg, se instală *Wichern* împreună cu maică-sa la 1 Noembrie 1833 și curând după aceea și primi trei băieți în găzda, cei d'întăiu elevi ai școalei. Acesta fu modestul început al unei activități uriașe, ce urma să se desfășure cu vremea.

Numărul copiilor creșu repede; chiar în anul următor 1834 se clădi o nouă casă, iar construcțiunile se tot înmulțiră de aci înainte.

Ceia ce caracterizează organizarea lui *Wichern* e împărțirea copiilor în grupe mai mici, aproape de sine stătătoare și puse sub o supraveghere deosebită, grupe numite „familii“. Fiecare „familie“, compusă din cel mult 15 copii cu personalul supraveghetor corespunzător în fruntea căruia e un șef, ocupă o mică casă deosebită, separată de celelalte prin grădini și livezi. Șeful e un „frate“ în familiile de băieți, o „soră“ în cele de fete. În capul instituției întregi stau

„der Hausvater“ și „die Hausmutter“, *părinții*, cari, timp de 40 de ani de la întemeierea institutului, au fost Wichern în-su-și și cu maică-sa, iar de la 1873 încoace directorii, cari s'au perindat, împreună cu soțiile lor.

Astfel școala din Horn nu seamănă nici pe de departe cu tipul nostru de internate, întocmite după sistemul francez, în care rânduiala e analoagă aceleia din căzărmi. Generală e, de altmintrelea, în Germania, tendința de a se organiza internatele în așa chip, ca viața școlarilor dintr'însele să se apropie cât mai mult cu putință de traiul în familie, spre a se evita cu aceasta unele din marile neajunsuri combătute cu vicioiușe de mulți autori, protivnicii hotărâți ai acestor instituțiuni.

Aproape în toate internatele nemțești, pe care am avut prilejul să le cercetez, am găsit introdus sistemul împărțirii școlarilor în grupuri mici, de 4, 8 sau 12 inși, strâns legați prin viața lor în comun, fiecare grupă alcătuită fiind din elevi de clase deosebite, având drept șef—numit „inspector“, pe alocurea „senior“—un elev din clasa cea mai superioară.

Așa în străvechiul și renumitul liceu clasic din *Schul-pforta* de lângă *Naumburg* (provincia Saxonia Prusiană), fundat încă de la 1540, fiecare grupă își are oadaș sa de lucru deosebită; în afară de oarele de curs, de mâncare și de dormit, când cei din grupă se află la un loc cu ceilalți școlari—cu toate că chiar și 'n refectoriu și 'n dormitor membrii aceleiași grupe se află puși în apropiere—încolo, pentru învățarea lecțiilor și elaborarea lucrărilor în scris, pentru facerea corespondenței și citirea privată, în oarele libere și de recreație, elevii aceleiași grupe își petrec viața în acea oadaș, propriul lor cămin oarecum. Șeful este îndatorat să ajute pe camarazii săi inferiori la pregătirea lecțiilor, să-i povățuească și să-i supravegheze, având față de director și de profesorii școlii—cari cu toții trăiesc în internat—răspundere morală cu privire la progresul la învățătură și purtarea eilor puși sub autoritatea lui. În schimb inferiorii datoresc respectul cuvenit șefilor lor. Firește că atât directorul cât și profesorii, mai cu samă cel „de săptămână“, inspectează cât de des camerele deosebitelor grupuri. Viața mai intimă de familie se mai realizează apoi și prin aceea că fiecare elev mai are și un „tutore“ numit de director dintre profesorii liceului, în

locuința particulară a căruia „*pupila*“ e foarte adeseori reținut și tratat întocmai ca un copil al familiei.

Aceeași rânduială la școlile normale (internate) din *Weissenfels* și *Delitzsch* (tot în Saxonia prusiană) cu deosebire că, la aceasta din urmă, spre a se stabili legături și mai strânse între camarazii conlocuitori ai aceleași camere de lucru, fiecare grupă are în grija ei o anume parte din grădina cea mare a școlii—horticultura și pomicultura sunt introduse peste tot în școlile normale din Prusia—, și posedă foșorul ei deosebit; iar rezultatul e pe de o parte întrecerea ce se încinge între diferitele grupe întru obținerea florilor celor mai frumoase și a fructelor și legumelor celor mai gustoase, pe de alta dezvoltarea unor simțiminte durabile de prietenie între cei legați ani de-a rândul prin aspirații comune.

În fine, în vestitele institute ale lui *Francke* din *Halle* acelaș lucru, dar încă și mai accentuat. În cele trei internate deosebite ce funcționează aici, în mijlocul complexului uimitor de instituțiuni școlare de toate gradele și categoriile, și anume în „*Pädagogium*“, „*Pensionsanstalt*“ și „*Waisenhaus*“ (Orfelinat), găsim împărțirea internilor în grupuri, care însă n'au numai camera lor proprie de lucru, ca și odaia lor deosebită de culcare. Numai la masă și 'n salele de curs, precum firește și în recreațiuni, se adună școlarii la un loc, încolo fiecare grupă de 4, 8, 12 sau 16 camarazi are la dispoziția ei câte două camere, ducând astfel o viață în comun și mai apropiată de viața în familie. Se'nțelege că nu lipsește supravegherea foarte de aproape, de către directori sau profesori, a grupurilor în aceste apartamente separate ale lor.

Infiltrarea spiritului de familie se impunea cu mai multă tărie încă într'o instituție ca „*Rauhes Haus*“, adăpost tocmai al copiilor cari au avut nenorocul de a fi fost lipsiți, până'n momentul intrării lor aici, de emoțiile dulci și trainice ale vieții familiare. A-i despăgubi pe acești copii nenorociți de lipsa de odinioară era năzuința lui *Wichern* și de aceea gândul lui nu era de a întemeia un penitenciar în care copiii au a-și suferi pedeapsa cuvenită pentru păcatele din trecut, ci un cămin părintesc iertător pentru tot ce a fost și în care noul intrat, sub o conducere blândă, dar hotărâtă, are a începe o viață nouă de bune purtări, de muncă statornică și de silință la învățătură, bucurându-se totodată de toate acele

momente neuitate ce numai un interior de familie însuflețită de dragoste și de încredere le poate procura.

Fiecare grupă de aceea, de și face parte integrantă din întregul instituției, își are interiorul său cu totul deosebit. Cățiva frați, dintre care unul este șeful, și un număr restrâns de copii alcătuiesc „familia“, care-și are casa, grădina, masa și toată gospodăria proprie. În oarele de lecții, de lucru manual și de munca câmpului fiecare copil se duce unde-l cheamă datoria, întocmai așa cum umblă la școală elevii noștri externi; încolo însă, el își petrece viața în intimitatea „familiei“, în care bunătatea și iubirea se împerechează cu seriozitatea, la nevoie cu severitatea unei discipline riguroase.

Când instituția din Horn ajunsese la complecta ei dezvoltare, ea număra șapte asemenea familii de băeți și trei de fete, fiecare cu casa sa deosebită.

La 1852, Wichern mai adăogi și un „Pensionat“ pentru băeți porniți spre rău din pături sociale mai cu stare, doritoare de a-i încredința instituției, fără a-i vedea totuși amestecați cu copiii ceilalți. În vederea instrucțiunii mai superioare liceale ce se dă acestor elevi, se plătesc pentru dânșii pensii destul de însemnate. Acest internat primește azi la 100 de elevi, veniți nu numai din Germania, ci și din Anglia, Norvegia, Rusia și America. Pensionatul se află sub conducerea directorului întregii instituțiuni, iar „frații“ alcătuitorii ai „familiei“ sunt tineri cu titluri academice.

Am văzut că acțiunea hotărîtoare în întregul organism din „Rauhes Haus“ o au „frații“ și „surorile“. Cum se recrutaază aceștia și de unde-și au aptitudinile necesare? Cu aceasta venim la o doua notă cu totul caracteristică a activității lui Wichern, la întemeierea, chiar din primii ani ai așezării sale în satul Horn, a institutului menit să servească de seminar pentru „misiunea interioară“. Aci s'au format ajutoarele directorului în conducerea „familiilor“, toți cei însărcinați cu predarea obiectelor de studiu și cu conducerea lucrărilor agricole și manuale, precum și tinerii cari s'au răs-pândit în urmă prin lume pentru a organiza și conduce institute nouă de corecție.

Seminariul pentru „misiunea interioară“, numit în curând „institutul fraților“ (Brüderanstalt) țintea însă mult mai departe. După cum Biserica protestantă, ca și cea catolică,

împrăstie până astăzi „misionari“ prin toate continentele spre a propovădui Evanghelia păgânilor de toate rasele și neamurile și a-i aduce la creștinism, tot așa „frații misiunii interne“ aveau chemarea să se răspândească în toate acele părți din țară, în care domnește mizeria, necredința și viciul, spre a mângăia sufletele și ale înălța. Această acțiune, pornită dintr'un adânc simțimânt religios, avu darul de a aduna în jurul lui Wichern sute de tineri însuflețiți de idealul renașterii morale a mulțimei în suferință. Nu numai spre a întemeia școli de îndreptare a copiilor fără căpătăiu, ci spre a îngriji de orfani, de copiii slabi de minte, de muncitori fără lucru, de săraci, de bolnavi, de ori-ce categorie de nenorociți, „frații“ din „Rauhes Haus“ se duc ori unde-i trimite capul instituției, lucrează după instrucțiunile acestuia, referă de izbânzile sau nesuccesele lor și rămân astfel în legătură neîntreruptă cu instituția-mumă. Uimitoare sunt rezultatele ce se pot obține când acțiunile îs pornite dintr'un simțimânt puternic, cum în cazul de față a fost cel religios. De sigur că un simțimânt tot atât de puternic de solidaritate socială și de iubire sinceră pentru cei oropsiți de soartă ar putea ușura multe din durerile neamului.

Inrâurirea lui „Rauhes Haus“ asupra institutelor similare și atâtor altor așezăminte filantropice și marele său renume se datorește mai cu samă acestei „Brüderanstalt“. Având a ne mărgini însă aci numai la impulsul dat institutelor de *îndreptare*, vom înregistra sumar efectele inițiativei lui Wichern în această privință.

În Germania însă-și, urmarea fu înființarea, de la 1840 încoace, a unui număr din ce în ce mai însemnat de asemenea așezăminte, numite peste tot „*Rettungshäuser*“ sau „*Rettungsanstalten*“ (case sau institute de *salvare*). În fruntea celor mai multe dintr'insele găsim „frați“ chemați din „Rauhes Haus“ și de aceea după felul de organizare a *acestei* instituțiuni se închipui, mai în toate, aceeași împărțire în „familii“, aceeași viață internă a copiilor, precum și acelaș sistem de a se forma „frați“ destoinici și cu râvnă pentru misiune. După o statistică din 1886, ființau în acel an în statele imperiului german 291 case de îndreptare cu un total de aproape 11000 de elevi, iar numărul copiilor primiți intr'insele de la întemeierea fiecăreia și până 'n acel an se râdica la 57.000. „Rauhes

Haus“, în deosebi, figurează în aceeași statistică cu peste 200 de elevi, numărul celor trecuți prin institut fiind de 1734. Nu s'or fi îndreptat de sigur toți copiii aceștia, dar mii și mii cari, în loc să se afunde din ce în ce mai adânc în prăpastia viciului, au învățat a-și agonisi pânea prin muncă și a duce o viață cinstită, sunt o mărturie vie de însemnătatea chemării institutelor de îndreptare.

Statistica mai recentă (din 1897), publicată de comitetul central al misiunii interne, arată că numărul caselor de îndreptare evanghelice din Germania s'a rădicat până la 342, totalul lor, adăogându-se și cele de confesiune catolică, fiind astăzi cam de 400.—

Buna pildă dată de „Rauhes Haus“, trecu departe dincolo de hotarele Germaniei.

Astfel sistemul lui Wichern, cu oareși-care modificări totuși, fu introdus în Franța de către de Metz, întemeetorul coloniei agricole din satul Mettray de lângă Tours.

Intr'adevăr, acest magistrat și filantrop, însărcinat fiind de guvernul francez, în anul 1838, să studieze la fața locului sistemele penitenciare introduse pentru minori în deosebite țări, după ce vizitase Statele-Unite din America, apoi Anglia, Belgia și Olanda, se opri și la institutul lui Wichern, ale căruia idei conducătoare el și le însuși.

„La Hamburg“, zice el, am descoperit soluția chestiei, ce am fost însărcinat s'o studiez... Vederea așezământului din Horn și cercetarea cu luare aminte a minunatelor rezultate obținute de această instituție ne luminară pe deplin și în mințile noastre nu rămase nici o îndoială asupra eficacității principiului călăuzitor al organizației sale. *Impărtirea în familie ne pare că trebuie să fie principiul fundamental în ori-ce colonie penitenciară și reformătoare*“. Aiurea scrie: „Familia e marele agent moralizator al genului omenesc. Fiecare dintre noi e intru câtva imaginea mediului, în care și-a petrecut primii ani ai vieței sale. Familia nimicește moralitatea sau o înviorează. Năzuința noastră este de a reface copiilor noștri o constituție morală și de a înlocui familia ce i-a nenorocit printr'o familie care să-i salveze“. De și om de legi, părerea lui de Metz era că nu prin represiune numai, prin frica pedepsei și închisoare, se poate îndrepta un copil, ci mai mult prin educație sistematică, care să tindă la regenerarea mo-

rală a vinovatului. Călăuzit de asemenea idei, el se hotărî să-și consacre viața creării unei colonii agricole menite să primească într'însa minori trimiși prin sentință judecătorească într'o casă de corecție.

Aceasta e geneza instituției din Mettray, întemeiate în 1839, și rămase sub direcțiunea lui de Metz până la 1873, când acesta își dădu obștescul sfârșit. O întâie deosebire dintre această colonie și „Rauhes Haus“ e că la Mettray se primește, în principiu, copiii cu cari tribunalele au și avut a face, pe când institutele de îndreptare din Germania sunt deschise tuturor copiilor aplecați spre rău, indiferent dacă au fost sau nu în coliziune cu dispozițiunile codului penal. Apoi, organizarea în „familii“ se depărtează de cea introdusă de Wichern prin aceea că fiecare „familie“ din Mettray, având casa și gospodăria ei deosebită, cuprinde câte 40 de copii, ceea ce face că în locul intimelor legături dintre conlocuitorii aceluiaș pavilion, s'a introdus, în mod firese, o disciplină mai soldățească. În capul familiei e un șef, ajutat de un sub-șef și de doi „frați“ aleși dintre copiii mai cuminți. Ținuta militară și desvoltarea sentimentului de onoare caracterizează viața colonilor din Mettray. Cea mai aspră pedeapsă de aci e re-integrarea într'o colonie corecțională propriu zisă. Celor eșiți nu li e rușine de trecerea lor prin această instituție ; ei rămân în legătură cu ea și sub supravegherea unei societăți de patronagiu, care cu interes urmărește pașii lor în deosebitele cariere ce și le-au ales ; după doi ani de bună purtare în lume, ei obțin un inel cu inscripția : „*Loyauté passe tout*“ și fără sfială se intitulează singuri : „*colons de Mettray*“.

Pe lângă instrucțiunea primară elementară, gimnastică și exerciții militare, ocupația de căpetenie a colonilor e agricultura ; totuși se învață și diferite meserii, precum : stoleria, tâmplăria, ferăria, petrăria, cizmăria, croitoria, pităria ș. a.

Numărul colonilor e acuma de peste 800, împărțiți în mai bine de 20 de familii.

Colonia întreagă se află în câmp deschis, fără ziduri și îngrădiri în jurul pavilioanelor. „Cum de nu fugiți de aici ?“ întrebă un vizitator pe un băiețel.— „Nu-s ziduri“ răspunse acesta. Și adevărat că evadări mai n'au avut loc, de când ființează instituția.

Rezultatele obținute sunt din cele mai satisfăcătoare :

pe când proporția recidivelor tinerilor deținuți era în Franța de 75 %, ea se reduce acum, pentru Mettray, la 4 %. Cei mai numeroși dintre coloni au devenit agricultori, alții sunt meseriași, soldați, marinari; sunt și ofițeri și oameni decorați cu Legiunea de onoare printre vechii oaspeți ai coloniei.

Dacă Mettray a împrumutat multe de la „Rauhes Haus“, la rândul ei a servit de model multor colonii agricole întemeiate în urmă nu numai în Franța (peste 80), ci și în Anglia, Belgia, Holanda, Germania și America.

Mai e de notat că de Metz întemeiă, pe lângă colonia agricolă, și o instituție analoagă „pensionatului“ din „Rauhes Haus“ pentru corectarea tinerilor din familii bogate, instituție asupra căreia ne dă informațiuni precise H. Vuibert în „*Annuaire de la jeunesse*“, anul 1896. Organizarea acestei școli pentru copii nedisciplinați, numite „*Maison paternelle de Mettray*“ e cu totul alta de cât cea a coloniei. Separată cu desăvârșire de restul instituției, ea primește pe băieții violenți sau leneși sau desfrânați, pe cari părinții i-i încredințează spre îndreptare. Sistemul adoptat e acel al izolării. Această izolare nu însemnează însă singurătate: oarele consacrate lecțiilor, meditațiilor, plimbărilor sunt așa de numeroase încât elevii mai nu stau singuri. Între dâșii, elevii n'au absolut nici un contact, ei nici nu se zăresc nici odată. De mai multe ori s'a întâmplat ca frați internați în celule vecine să nu știe nimic unul de prezența celuilalt. Învățământul, pentru care instituțiunea are profesori speciali de toate materiile ce se'nvață în liceu, precum și de pictură, scrimă etc., este individual. Plimbarea zilnică și-o face fiecare elev însoțit fiind de un profesor; dispozițiuni sunt luate ca, nici cu prilejul acesta, întâlniri să nu poată avea loc. Nici la slujba bisericască, de și asistă cu toții, elevii nu se pot vedea.

Cu sistemul acesta, față de care ar fi de făcut rezerve serioase, se țintește la înlăturarea ori-cării înrâuriri vătămătoare, la puțința de a studia caracterele și de a ține samă de ele în luarea de măsuri disciplinare adaptate diferitelor individualități, și mai cu samă la păstrarea celui mai strict secret asupra internării elevului. Acest secret e în interesul viitorului elevilor și cerut de părinți, de oarece, ori-cât de nedisciplinați ar fi, băieții pot eși amendați din Mettray și în urmă ocupa în lume situația înaltă la care sunt chemați

prin pozițiunea familiei lor. Trecerea prin Mettray ar putea constitui însă o pată. De aci misterul, care merge așa de departe încât li se dă elevilor, la intrarea lor în internat, un nume de botez și un număr matricular, numele lor de familie rămânând cunoscute numai directorului; nici în scripte nu se găsesse urme materiale, cu care să se dovedească cine anume au fost elevii interni. Neajunsurile sistemului celular se micșorează simțitor prin faptul că e întotdeauna de scurtă durată reținerea unui elev în acest institut de corecție.

Organizarea fiind costisitoare, se plătește, de elev, 250 lei pe lună pentru clasele primare și primele clase secundare și 300 lei pe lună pentru clasele superioare de liceu.

Până la 1896 trecuseră mai bine de 2000 copii sau tineri prin „casa părintească“ din Mettray și se asigură că mai toți au eșit amendați și cu o amintire chiar duioasă de timpul petrecut într'însa. Unii elevi au cerut chiar reîntegrarea lor pentru câteva luni, ca să se pregătească aci mai cu teameu pentru examenele ce aveau de depus.—

în *Elveția* existau, până la 1839, case de corecție în număr de 9. În acel an se întemeie un al zecelea institut, la *Bächtelen* lângă orașul *Berna*, pus sub conducerea unui „frate“ venit din „*Rauhes Haus*“; acestui institut, organizat în familie și prevăzut cu un seminar pentru formare de „frați“, i se datorește crearea a altor 12 așezăminte de acelaș fel. La 1878 mica *Elveție* număra în total 59 case de îndreptare cu 2400 de copii.—

Tot după modelul lui „*Rauhes Haus*“ se organizează numeroase case de corecție din *Suedia*, din *Provinciile Baltice ale Rusiei* și chiar din *Statele-Unite ale Americii*.—

Cu totul altul este chipul cum s'au constituit institutele de îndreptare din *Belgia*, numite aici *școli de reformă*. Pe când toate așezămintele, trecute de noi până acum în revistă, au fost pornite din inițiativă privată și susținute din fonduri particulare—cu singura excepție a școalei comunale de salvare din *Berlin* 1)—; în *Belgia*, Statul luă asupra-și grija tuturor copiilor porniți pe căi rătăcite. Prin legea de la 3 April 1848 se înființară două școli de reformă, una pentru băeți la *Ruyssede*, alta pentru fete la *Beernem*. Într'însele se internează

1) Vezi pag. 34.

copiii neglijați de părinți, cei prinși cerșind sau vagabondând, adecă toți aceia cari fac parte din *l'enfance abandonnée* în opoziție cu „*l'enfance coupable*“, pentru care din urmă există alte institute, analoage penitenciarului nostru de la Mislea. Școala din Ruyssede posedă un teren de peste 150 ha., o fermă model, o secțiune pentru învățăcei de marină, precum și ateliere de stolerie, ferărie, cizmărie, croitorie, legătorie de cărți ș. a., în care copiii au prilejul să se deprindă și cu meserii potrivite aptitudinilor lor. La Beernem, fetele învață gospodăria, lăngăria, croitoria, spălătoria, lucrarea danțelor etc.

Regimul introdus în azilul din Ruyssede, care poate cuprinde până la o mie de elevi, e absolut militar. Băieții, împărțiți în diviziuni, brigăzi, secțiuni, sunt supuși unui regulament interior de o strictețe și severitate exemplară. Acest sistem e diametral opus celui din „*Rettungsanstalten*“ din Germania, dar se deosebește mult și de sistemul adoptat de *de Metz* în Franța, unde s'a menținut, în principiu, gruparea copiilor pe „familii“.

Din toate țările au venit să cerceteze aceste două școli de reformă bărbații preocupați de problema îndreptării tineretului criminal sau pe cale de criminalitate. Pe cât e de prețuit de unia sistemul strict militar introdus în ele, pe atât e de hulit de alții. Discuțiuni aprinse *pro* și *contra*. O lume împărțită în două lagăre: în admiratori și desprețuitori. În Germania, în deosebi, s'a încins o luptă ce ducează până azi cu privire la cele două sisteme de educație a copiilor și tinerilor rău nărașiți: al blândetei părintești și al disciplinei militare. În genere, susținători ai sistemului d'întăiu sunt pedagogii și învățătorii de toate gradele, iar ai celui belgian juriștii și dintre aceștia mai cu samă criminaliștii. De repetate ori a fost această chestiune subiectul unor debateri infocate în congresele germane pentru organizarea închisorilor și tratamentul răufăcătorilor. S'a desvoltat și o întreagă literatură, în care lucrarea lui *Oetker* „*Ueber Erziehungsanstalten für verwahrloste Kinder*“ ocupă un loc de frunte.

Intr'unul din congrese s'a dat lupta între însuși directorul lui „*Rauhes Haus*“, chemat să-și arate părerile, și juriștii, partizani hotărâți ai sistemului din *Ruyssede*.

Spre deplina lămurire a celor două concepțiuni voiu

arăta în scurt propunerile de căpetenie și motivările lor, așa cum au fost prezentate de antagoniști.

Reprezentatul lui „*Rauh's Haus*“ propune : Nici o școală de îndreptare să nu cuprindă mai mult de 200—250 de copii, aceasta în interesul posibilității de a ținea samă, în educația lor, de individualitatea fiecărui. Dacă nu cere un număr mai redus de copii, aceasta o face pentru următoarele cuvinte : a) Pentru că e greu de găsit directori numeroși bine pregătiți pentru misiune ; b) Pentru că institutele mici și mai multe la număr atrag cheltueli prea mari de instalare și întreținere ; c) Pentru că numai în institutele mai mari se pot introduce și meserii numeroase, așa ca fiecare elev să aibă puțința de a-și alege meseria mai potrivită aptitudinilor sale. Copiii au a fi împărțiți în grupe—familii—de câte 20—25 inși cel mult ; fie-care familie, cu un „frate“ în capul ei, are a avea locuința cu totul deosebită.

Iar motivarea : E de dorit ca un institut de educație să nu aibă o extensiune mai mare decât cea propusă, de oare-ce de altfel ar necesita o severă organizare militară, cu regulamentul până 'n amănunte a tuturor mișcărilor elevilor. Firește că exerciții militare sunt cu totul la locul lor în asemenea institute. În aceeași măsură însă, în care regulamentele hotăresc asupra celor mai neînsemnate dintre mișcările copiilor, se oprește ori-ce manifestare spontană sufletească, așa cum s'ar ivi, de altfel, în raporturile elevului cu superiorii și'n jocurile lui cu camarazii. Cu regimul strict militar se exclude posibilitatea unei tratări individuale a copilului și a unei educațiuni țintind să-l formeze așa fel ca să poată trăi în lume ca om liber și de sine stătător ; regimul acesta îi ține, ce e drept, în frâu pe copii, le poate desvolta unile însușiri ca ambiția, amorul propriu, poate vanitatea—ceea ce e mai puțin bine—, dar nu-i desbară de relele lor porniri, nici nu lasă să incolțească germenii buni, existenți adeseori și'n naturele în aparență cele mai recalcitrante. Copiii aceștia, ca și toți ceilalți, ar trebui să trăească într'o atmosferă de iubire, de voieșie și de libertate.

Părerea opusă a juriștilor : Sistemul grupării elevilor în familii conduse de „frați“—sistem adoptat de preferință în Germania—trebuie înlocuit prin cel militar cu disciplină severă și împărțirea elevilor în divizii și subdivizii puse sub

autoritatea unor supraveghetori gradați. Numărul elevilor unui institut să nu treacă de 600.

Motivarea: Sistemul grupării pe familii e artificial, fără bază reală. Numărul de 20—25 de copii e nefiresc într'o familie și nu se întâlnește în viață. Apoi lipsește mama, iar această lipsă e fundamentală, căci mama reprezintă, în educație, principiul iubirii, iar familia se întemeiază tocmai pe acest principiu. Lipsește de altfel și tata, principiul disciplinei și al severității în familie. Amândoi sunt înlocuiți printr'un „frate“ mai mare. Intr'un asemenea frate însă nu se poate intrupa o familie și deci întreaga organizare e absolut artificială.

În vederea mai cu samă a *felului* de copii adunați în școalele de îndreptare, o riguroasă disciplină militară e de preferat sentimentalismului factice din astfel de familii artificiale conduse de frați. În favoarea acestui sistem vorbesc rezultatele strălucite obținute în institutul, ce poate servi de model, din Ruysselede în Belgia. Aci copiii au cu mult mai mult prilejul de a se oțeli pentru greaua viață de muncă ce-i așteaptă la eșirea din școala de reformă, aci capătă ei mai multă experiență și mai multă încredere în propriile lor puteri.

Aceste mult prețuite rezultate ale sistemului belgian însă au fost firește viu contestate de către partizanii convinși ai sistemului părintesc din „*Rauhes Haus*“, cari partizani au susținut și susțin încă și astăzi că, cu organizarea aspră militărească, li se suprimă elevilor toate bucuriile și plăcerile tinereței, că copiii nu se *îndreaptă*, ei capătă numai o spoială ce nu corespunde adevăratei lor firi sufletești rămase cu relele porniri de mai înainte, că în fine ei astfel nu devin oameni de sine stătători, ei simple mașini cuvântătoare.

Față de aceste două concepțiuni extreme și de lupta aprigă întru susținerea și combaterea fiecăreia din ele, e de recunoscut că sistemul care a știut să întrunească părțile bune și să înlătore neajunsurile amândurora este cel adoptat de *de Metz* pentru colonia sa agricolă de la *Mettray*. Organizarea-i apropiată de cea familiară din „*Rauhes Haus*“, atenuată însă printr'o disciplină mai riguroasă, potrivit rasei latine, ale cărei copii sunt mai puțini docili, mai vioi și mai zburdalnici în comparație cu cei germani, ne va putea servi și nouă,

în parte, de model în momentul când vom păși la înfăptuirea școalelor de îndreptare.

Înainte de a încheia acest istoric, câteva cuvinte încă asupra institutelor similare din Anglia și Statele-Unite din America.

În cea d'întăiu, unde li s'a dat numele de *reformatory schools* sau *reformatories*, cea mai veche casă de îndreptare, întemeiată la Londra de către Societatea filantropică, datează de la 1788; acest institut transferat în urmă, la 1850, la *Redhill*, a rămas până astăzi cea mai însemnată dintre școalele de reformă engleze. Mai menționăm așezământul din *Parkhurst* de pe insula *Wight*, cel din *Beterbury* de lângă *Schelmsford*, cel din *Norwood* de lângă Londra etc.

În Statele-Unite ele poartă numele de *reform schools* sau *houses of refuge*. În vedere că sistemul american de tratare a tinerilor făcători de rele se deosebește mult de cel european; că ceea ce-l caracterizează este tendința regenerării lor fizice, morale și intelectuale, tendință pusă în practică prin educația forțată a deținuților; și că aceeași este și trebuie să fie năzuința societății și față de copiii cu rele porniri din *reform schools*, copii fie condamnați, fie necondamnați prin sentințe judecătorești;—nu e fără interes să ne dăm samă de ideile călăuzitoare, în această materie, în noul continent, unde s'au făcut progrese uimitoare întru tot ce se referă la teoria, dar mai ales la practica educației.

Lămuriri prețioase în această privință ne dă d. *Vespasian Erbiceanu*, magistrat, în broșura sa: „Sistemul american de educație forțată a deținuților“, București (I. Göbl) 1904. Servindu-mă de această lucrare precum și de conferința ținută asupra aceleiași chestiuni de către profesorul de Economie Politică și Sociologie *Fred E. Haynes* din *Sioux-City* (Iowa, Statele-Unite) ¹⁾, voi căuta să rezum cât mai pe scurt spiritul și mecanismul sistemului adoptat în Statele-Unite.

Pedeapsa n'are a urmări numai expierea, satisfacerea societății lovite și intimidarea făptuitorului precum și a acelor cari ar fi aplecați a comite infracțiuni de acelaș fel. Acest chip de a vedea al școlii clasice în materie de pena-

¹⁾ Conferința aceasta e publicată în „Beiträge zur Kinderforschung und Heilerziehung“ (Langensalza, Hermann Beyer u. Söhne), Heft XX, pag. 14 și urm.

litate trebuie părăsit, condamnat fiind „de istoria și de statistica penală, care ne dovedește că rigoarea pedepselor demoralizează și pervertește pe delinquent, infiltrând în el ura neîmpăcată contra societății, ceea ce contribuie foarte mult la sporirea criminalității. În genere este știut că persoanele care au dat odată ochii cu penitenciarul, sunt dispuse a comite mult mai ușor infracțiuni, decât acelea, care n'au suferit încă nici o condamnățiune. Este de asemenea netăgăduit, că cu cât un individ a îndurat mai multe și mai îndelungate pedepse, cu atâta prezintă mai multă probabilitate că va cădea în recidivă, față de care legiuirile noastre penale sunt absolut neputincioase“¹⁾.

Scopul pedepsei deci altul trebuie să fie și anume: îndreptarea faptuitorului și îndrumarea-i pe calea binelui. Această îndreptare cată s'o obție sistemul american prin „educarea forțată a delinquentului și regenerarea întregii lui naturi psiho-fizice“²⁾. Așezămintele destinate acestui scop poartă numele de *State reformatories*, iar barbatul care cel d'întăiu a introdus în mod mai rațional și consequent acest mod de corecțiune este *Brockway*, directorul reformatoryului „Elmira“ din New-York.

În aceste „*State reformatories*“ nu se primesc decât condamnați tineri, între 15 și 30 de ani. Pentru copiii criminali mai mici de 15 ani ființează *houses of refuge*, iar adulții condamnați mai mari de 30 de ani trec în penitenciarele obișnuite, fiind mai mică probabilitatea de a-i putca regenera printr'un regim mai mult educativ.

Elementele de căpetenie ale tratamentului acestor deținuți sunt următoarele :

a) Durata reținerii în penitenciar este *nehotărîtă*, prelungirea sau scurtarea ei atârănând de purtarea delinquentului și de chibzuința direcțiunii așezământului. Singura restricțiune e că „durata nu poate fi mai mare de maximul prevăzut de lege pentru delictul făptuit“³⁾. Prin acest sistem al *sentințelor nedeterminate*, deținutul este îmboldit să-și impue voința de a se îndrepta. Dar nu numai durata reținerii, ci

1) Erbiceanu, op. cit. pag. 5 și 6.

2) Ibidem, pag. 7.

3) Haynes, l. cit. pag. 15.

și gradul de asprime cu care este tratat în penitenciar—după cum vom vedea imediat—duce la acelaș rezultat: de a-l interesa direct pe deținut la propria-i vindecare morală. Foarte just observă de aceea d. Erbiceanu că ¹⁾: „În penitenciarele noastre, unde se urmărește nu corigerea deținutului ²⁾, ci numai expierea delictului comis, e natural ca deținutul să rămâe absolut indiferent și nepăsător față de situația sa, știind că judecătorul l-a trimis acolo, pentru ca să-și ispășească păcatul într'un anumit timp, al căruia durată nu poate fi scurtată nici prelungită, după cum el, prin conduita sa, dă sau nu dovezi de pocăință și îndreptare. În reformatoriile americane, din contra, deținutul știind că îndulcirea sau înăsprirea regimului la care e supus cum și momentul eliberării sale depinde direct de propria sa sînguință și corigere, evident că în asemenea caz nu mai poate rămânea în inacțiune și impasibilitate față de el însuși“.

b) În vederea tratamentului deosebit la care au a fi supuși tinerii deținuți, după purtarea lor bună sau rea în penitenciar, *ei sunt împărțiți în trei grade*: inferior, mijlociu și superior. Gradul inferior cuprinde pe cei mai recalcitranți; regimul aci, întru cât privește munca, pedepsele, hrana, e de o severitate exemplară și de aceea deținuții au motive puternice de a se feri de înrolarea lor în acest grad, ce constituie un fel de companie disciplinară. La intrarea în penitenciar, oricare ar fi fost vina pentru care a fost condamnat de judecător, deținutul este așezat în gradul mijlociu și de aci înainte atârnă numai de dânsul, de purtarea-i și de sînguința sa la lucru în ateliere și la învățătură în școală, de va fi promovat mai târziu (obișnuit după 6 luni de bună conduită) în gradul superior, care-l apropie de libertate, sau retrogradat în gradul inferior, unde va avea de suferit urmările nesupunerii, leneviei sau imoralei sale purtări.

c) Al treilea element tinzând la îndreptarea delinvenților este *educația propriu zisă și instrucțiunea*.

În această privință se dă o grijă cu totul deosebită *educației fizice*, consistând în exerciții gimnastice, exerciții militare și hidroterapie sistematică. Mulțămită acestor exerciții

1) Op. cit. pag. 9.

2) În oare-care limite se năzuște și'n penitenciarele noastre la corigerea deținuților. Vezi mai sus pag. 20 și urm.

și hidroterapiei s'au obținut rezultate surprinzătoare : copiii și tineri cari, la intrare în penitenciar, treceau din pricina imbecilității și a fizicului lor nedesvoltat drept tipuri de „degenerați“ și de la cari într'adevăr nimic nu se putuse obține nici la învățatură nici în ateliere, au ajuns, întărindu-li-se puterile trupești, până acolo ca, la eșire, să-și poată agonisi pânea în mod cinstit.

Prin *muncă încordată* apoi se contribuie mult la regenerarea sufletească și corporală a deținuților. În orice reformatory se dă o extensiune considerabilă învățământului profesional și lucrului în ateliere. „Puțină lume își dă samă că, de cele mai de multe ori, cei condamnați pentru întâia oară sunt indivizi lipsiți de vre-o profesiune, cu care să-și procure întreținerea. Cel mai sigur mijloc de a-i apăra de recidivă e de a-i face apți să-și câștige pânea în mod onorabil. Pentru acest scop s'a organizat la Elmira o mare școală tehnică, în care își capătă instrucțiunea profesională mai bine de 1200 de tineri în mai bine de trei-zeci de meserii deosebite. Dint'r'acești 1200, $\frac{1}{10}$ nici n'avuseseră vre-o profesiune anumită, nici nu simțiseră dorința de a o avea. În cursul anului 1902... din 384 eliberați provizoriu, 217 sau 57% găsiră curând ocupație în meseria învățată în institut“¹⁾.

Învățământul în fine ocupă un loc însemnat în organizarea reformatoryilor. El este astfel întocmit „încât poate fi aplicat absolut tuturor deținuților, începând de la cei mai înapoiți sub raportul intelectual, cari învață după sistemul elementar „Kindergarten“, până la cei mai deștepți și înaintați, cari studiază în „secția universitară“, unde urmează cursuri de mecanică superioară, de logică și filosofie, de etică, de economie politică, de istoria modernă, de literatura engleză etc.“²⁾. Însă învățământul în școală nu este singura ocupație intelectuală a deținuților. Lectură privată de aproape controlată, asistare la conferințe literare și științifice, periodice examene în scris, în fine discuțiuni asupra unor probleme importante cu scop de agerire a minții, fac să li se deschidă acestor tineri orizonuri mai largi și plăceri intelectuale mai înalte. „Puțini dintre aceia cari au asistat la asemenea discuțiuni, vor uita vreodată vioiciunea și istețimea

1) Haynes, l. cit. pag. 18.

2) Erbiceanu l. cit. pag. 17.

înfocaților vorbitori“¹⁾. Aci trebuie să mai facem mențiune și de revista săptămânală „*The Summary*“, imprimată în interiorul reformatorului „*Elmira*“, și la care colaborează deținuții. Tirajul ei actual e cam de 2500 de exemplare, dintre care mai bine de 1600 se distribuie în institut, iar restul se expediază în afară²⁾. Cele 8 pagini ale revistei cuprind: dispoziții oficiale, observări asupra cursurilor și conferințelor, știrile mai principale din presă, articole literare și științifice scrise de deținuți. Publiciștii americani și englezi s’au exprimat totdeauna în mod foarte elogios despre această revistă, încă unul din mijloacele de perfecționare intelectuală și morală a tinerilor delinvenți.

d) Am văzut mai sus că timpul osândei e nedeterminat și că ori-ce nou sosit în reformatoriu este înrolat în gradul mijlociu, din care după șase luni de purtare în toate satisfacătoare el se vede promovat în gradul superior. După alte 6 luni de conduită ce nu lasă nimic de dorit, deținutul devine aspirant la *liberare condițională* din penitenciar. Administrația reformatoriului însă de obicei nu-l lasă pe delinvenț să plece, până ce nu i-a găsit o ocupație potrivită aptitudinilor lui, fie într’un atelier, fie într’o fabrică, fie într’o casă de comerț etc. După o bună purtare de 6 luni, în afară de reformator, fostul deținut poate obține *liberarea sa definitivă* și fără a mai fi supus controlului.

Acestate sunt mijloacele puse în practică pentru îndreptarea tinerilor criminali din Statele-Unite, iar rezultatele obținute și dovedite prin statistici duc la concluziunea că, cu sistemul adoptat, societatea se apără de răufăcători mult mai eficace, decât cu pedepsele cele aspre din vechime. Deținuții, în marea lor majoritate—statisticele fixează numărul la 80% —părăsese reformatoriile ca oameni de ispravă și utili societății, unia dintr’înșii ajung chiar la situațiuni sociale mai înalte; puțini numai se reintorc în închisoare, după liberarea lor condițională.

Am stăruit asupra acestei chestiuni a educației forțate a tinerilor condamnați, spre a scoate și mai în evidență obligațiunea morală a societății de a se îngriji de aproape de toți copiii aceia, cari par predestinați a înfunda pușcăriile

1) Haynes, l. cit. pag. 18.

2) Haynes, l. cit. pag. 19.

mai curând sau mai târziu. Dacă, după cum dovedește acum experiența, se poate obține, în majoritatea cazurilor, regenerarea morală a criminalilor de 15—30 de ani; nu rămâne nici o îndoială că mai lesnicioasă și mai probabilă e corigerea unor copii în vrâstă mai fragedă, de oarece sufletele acestora sunt mai mlădioase și deci mai ușor supuse înrâurilor binefăcătoare ale unei educațiuni îngrijite și consequente.

Fie acești copii școlari sau ba; fie că relele lor aplecări provin din propria lor fire sau din pricina mediului imoral în care trăiesc; fie că n'au săvârșit încă nici un fapt penal propriu zis, fie că l-au săvârșit dar au obținut achitarea ca neavând pricepera necesară; fie chiar că nu se manifestează încă, la ei, porniri spre rău, dar că există primejdia că vor păși de aci înainte pe căi greșite—în nici unul din aceste cazuri nu-i e iertat Societății să se desintereseze de acești copii mai mult nenorociți decât răi. În câte și variate împrejurări se poate lesne prevedea că un copil cu fond bun sufletesc se va abate din drumul cel drept! Nu e iminentă primejdia când copilul e cu totul lipsit de familie? Sau când părinții săi sunt moralicește decăzuți, tatăl bunăoară fiind alcoolic, mama lipsită de pudoare, iar în casă numai certe, vorbe urite și bătăi? Sau când părinții, oameni cinstiți și cum se cade de altfel, nevoiți fiind să muncească amândoi spre a-și agonisi traiul, își lasă copiii acasă de capul lor și fără nici o supraveghere?

Neocupându-se societatea de toți copiii aceștia, nu se osândește ea singură a suporta toate urmările răsării în sânul ei a atâtor elemente antisociale? Neocupându-se de ei, nu-i osândește mai pe toți la infamie și mizerie? Mai mult încă: neocupându-se de acești copii, ea osândește, aproape cu siguranță, și viitoare generațiuni la aceeași infamie și mizerie, căci, dacă-i adevărat că „din stejar stejar răsare“ tot atât de adevărat e că și din spini numai spini pot răsări, iar din mizerabili și făcători de rele alți mizerabili și făcători de rele.

Instructive sunt, în aceasta privință, două genealogii, stabilite, una de *Kampffmeyer* într'un studiu asupra „prostituției“ și alta de *Dr. I. Jörger* asupra familiei *Zero*, și relatate ambele de *I. Petersen* în lucrarea sa asupra educației forțate a tinerilor ¹⁾.

1) *I. Petersen. Die öffentliche Fürsorge für die sittlich gefährdete und die gewerblich tätige Jugend. Verlag von B. G. Teubner in Leipzig.*

Anna Tuke, născută la 1740 în Anglia, bețivă și vagabondă, trăia încă pe la începutul veacului trecut. Cercetări minuțioase au stabilit un număr de 834 de descendenți, din cari pentru 709 s'a putut urmări felul de existență. Dintr-aceștia, 106 s'au născut nelegitimi, 181 au trăit ca prostituate, 142 erau cerșetori, 120 criminali, dintre cari 7 ucigași. Acești membri ai uneia și aceleași familii au costat 5 milioane pe stat și societățile de ajutorare a săracilor. Ce economie se realiza și ce foloase morale se obțineau, de se ocupa societatea, la vreme, de Anna Tuke sau de copiii săi!

Paul Zero, născut pe la 1700 într'un sat din Elveția, a dat naștere unui număr întreg de vagabonzi. Trei frați, descendenți ai aceluia Zero, au comis 147 de furturi dovedite. Un alt Zero a avut 7 copii, dintre cari fiecare a avut descendenți numeroși, în cea mai mare parte vagabonzi (71), criminali (29), alcoolici (22), prostituate (22), imbecili și idioți (cam 80). Arborele genealogic al familiei Zero constituie o dovadă vie de progresiunea geometrică a destrăbălării și crimelor din tată în fiu.

Răul nu poate fi vindecat decât din rădăcină, prin educația copiilor cu porniri vicioase. Numai astfel se împiedică răsărirea unui neam întreg de indivizi vătămători.

Dar dacă este așa—și așa este—, atunci a rămânea nepăsător, a lăsa copiii în voia soartei, a trece cu inima ușoară pe lângă asemenea mizerii sociale, însemnează a ne face vinovați de o adevărată crimă de les-națiune.

Tot în Statele-Unite din America s'au mai introdus, întâiu și'ntăiu, în vederea salvării copiilor cu rele apucături, „consiliile de tutelă“ cu îndatorirea de a-i supraveghia și a decide, în fiecare caz, asupra măsurilor de luat pentru îndreptarea lor, precum bunăoară plasarea copilului în altă familie sau într'o școală de îndreptare. De acolo a pornit de asemenea ideea înființării „tribunalelor de copii“ spre evitarea efectelor păgubitoare ale purtării minorilor pe dinaintea instanțelor judecătorești obișnuite, unde și procedura publică și contactul cu toți răufăcătorii adulți nu pot decât să contribuiească la întărirea perversității lor. „Tribunale de copii“ ființează acum și'n Anglia, iar în Germania și'n Franța se pregătește instituirea lor. În această din urmă țară, Dl. Paul Deschanel a și depus un proiect de lege în acest sens.

V. Minorii cu rele porniri față de legiuirile noastre.

Am căutat să arăt, în capitolele de până aci, cât de mult se impune îndatorirea de a ne îngriji de copiii aplecați spre rău.

Să vedem acumă intrucât legiuirile noastre în vigoare ne ajută sau ne împedecă în această acțiune ocrotitoare a tineretului purces pe cale de pervertire.

Spre a scoate și mai în evidență părțile bune și neajunsurile acestor legiuiți actuale ale noastre, vom fi nevoiți să ne aruncăm privirile și asupra chipului cum s'au rezolvit diferitele chestiuni privitoare la tratarea copiilor înrăiți atât prin unile din legiuirile noastre mai vechi cât și prin unile din legiuirile străine.

Incepem cercetarea cu aceia dintre minori cari, fără să se fi făcut vinovați de fapte criminale propriu zise, au totuși atât de rele apucături încât nici școala, nici familia n'o mai pot scoate cu ei la capăt.

Cazuri de acestea sunt sute și mii. Ce se poate face, în starea actuală a legislației noastre, spre salvarea acestor copii ?

În organizarea socială de astăzi, datoria educației copiilor o are, în primul rând, familia. Liberi idealști de felul lui Fichte să viseze realizarea unui sistem de educație colectivă și de Stat cam în sensul anticei educațiuni spartane—cert e că vor trece veacuri fără să se zguduie, necum să se dărâme temelia trainică a vieții sociale și morale: familia. Iar câtă vreme va exista familia, al ei va fi dreptul firese precum și datoria de a îngriji de educația mai cu samă morală a copiilor; drept și datorie consfințite și prin codul nostru civil.

Tatăl și mama, având dreptul și datoria de educațiune și de privighere (art. 325—328 din codul civil), nu puteau fi

lipsiți de dreptul de corecțiune față de copiii lor cu rele purtări. Pedepsa este doar unul din mijloacele de îndreptare.

Păcat numai că legea nu stabilește până unde poate merge acest drept. Mai explicit, în această privință, era Codul Calimach, care în § 190 lămuria că: „Părinții pot a-i pedepsi pre copiii cei cu năravuri rele, pre cei nesupuși, sau pre cei ce tulbură casnica liniștire; însă cu un chip *cuvincios și nepricinitoriu de cătămare*“. Dar deși în legea noastră în viçoare nu se pun asemenea restricțiuni dreptului de corecțiune a părinților, totuși „n’ar fi permis tatălui, ori cât de nemulțămīt ar fi de purtările copilului său, să-l maltrateze sau să-l supue la alte pedepse sau schingiuri trupești, căci nicăiuri legea nu-i dă acest drept“ 1).

Dacă însă legea păstrează tăcere asupra pedepselor casnice și a *mărginirii lor*, în schimb ea acordă părinților dreptul de a recurge la *detențiunea* acelora dintre copii, cari provoacă nemulțămīrile lor.

Iată, într’adevăr, dispozițiunile codului civil, referitoare la această *singură* pedeapsă legală pusă la îndemâna părinților:

Art. 329. Tatăl care va avea motive de nemulțămīre foarte grave asupra purtării copilului său va avea următoarele mijloace de îndreptare.

Art. 330. Dacă copilul are mai puțin de 16 ani, tatăl îl va putea pune într’o casă de arest pentru o lună cel mult, drept care președintele tribunalului de district, după cererea tatălui, va trebui a libera ordinul de arestare.

Art. 331. De la vrâsta de 16 ani până la majoritate sau emancipare, tatăl va putea numai să ceară arestarea copilului său, pe timp de cel mult 6 luni, adresându-se pentru aceasta la președintele tribunalului care, după ce se va înțelege cu procurorul, va refuza sau va libera ordinul de arestare, și liberând acest ordin, va putea scurta termenul arestării cerut de tatăl.

Art. 332. In ambele aceste cazuri nu se va face nici o procedură în scris și nici o formalitate judecătorească, afară numai întru cât privește ordinul de arestare care nu va cuprinde motivele pentru care s’a dat; tatăl va fi numai dator

1) Dim. Alexandrescu, „Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil Român“. Vol. II pag. 9.

de a subserie îndatorirea de a plăti toate cheltuelile și de a da arestatului alimentele cuviincioase.

Art. 333. Tatăl poate scurta oricând va voi termenul arestării de el reclamat în cazurile prevăzute de art. 330 și 331. Dacă după eșirea copilului din arest, el va face din nou alte necuviințe, arestarea lui se va putea ordona din nou, în modul prevăzut în articolele precedente.

Prin art. 334 și 336 se mai restrânge puțin puterea părintelui de a pune pe copil într'o casă de arest în următoarele două cazuri: 1) Când tatăl se va căsători dinnou, atunci el nu poate aresta pe copilul său din precedentă căsătorie, chiar de ar avea mai puțin de 16 ani, decât conformându-se celor prescise de art. 331; 2) Când copilul va avea avere proprie a lui sau când el va exercita vre-o profesiune sau meserie.

Acelaș drept de trimitere în arest îl mai au, cu oareșicare îngrădiri, atât mama legitimă (văduvă) cât și episcopul (art. 335 și 414 din Codul civil).

Judecând după *litera* legii, s'ar părea că intențiunea legiuitorului, când a acordat părinților dreptul de detențiune a copiilor, ar fi fost aceea de a face cu putință îndreptarea minorilor cu rele porniri.

Intr'adevăr, aceasta e declarația de principiu din art. 329: „Tatăl care va avea motive de nemulțămire foarte grave asupra purtării copilului său va avea următoarele mijloace de îndreptare“. Și se stabilesc apoi, în articolele următoare, condițiunile în care se poate efectua detențiunea, acest singur mijloc de „îndreptare“, la care s'a oprit legiuitorul.

Corespund oare măsurile specificate în art. 330—336 acestei intențiuni formulate în art. 329? După părerea mea, de loc.

Mai întâiu, arestarea copilului, fie pe cale de autoritate când e mai mic de 16 ani (art. 330), fie pe cale de rechiziție când e mai mare de 16 ani (art. 331), e un mijloc de „îndreptare“, la care nu pot recurge decât oamenii cu dare de mână. Potrivit art. 332, „tatăl va fi dator de a subserie îndatorirea de a plăti toate cheltuelile și de a da arestatului alimentele cuviincioase“. Se poate ca „alimentele cuviincioase“ să nu so rădice la o sumă mare; dar cheltuelile în care intră transportul micului arestat la închisoare și înapoi

acasă, sunt de așa natură, încât omul sărac rar de tot nu mai se va putea folosi de acest mijloc de corecție pus de legiuitor, în aparență, la îndemâna tuturor. Căci n'avem decât un *singur* arest de acest fel, cel de la Mislea din județul Prahova! (V. art. 3 din „Regulamentul General al Casei centrale de corecțiune pentru minori“ publicat în Monitorul Oficial No. 104 din 14 Mai 1874). Cum nu toți Românii au norocul de a fi Prahoveni, mijlocul de „îndreptare“, prevăzut în articolele citate din codul civil, rămâne cu totul iluzoriu pentru aproape totalitatea populațiunii noastre lipsite de mijloace. În vedere că mult mai numeroși sunt săracii decât bogații și că tocmai în păturile adânci și necuprinse se ivesc mai adeseori cazuri, în care s'ar simți nevoia unei țineri în arest mai îndelungate; de aceea susțin că dispozițiunile codului civil privitoare la „detențiune“ n'au acel caracter *general* pe care trebuie să-l aibă orice lege, ei constituiese un fel de privilegiu în favoarea celor bogați și a locuitorilor din împrejurimile Mislei și că, prin urmare, ele nu corespund așteptării, că ar fi existând în Țara Românească un mijloc pus la îndemâna *tuturora* pentru „îndreptarea“ copiilor cu rele apucături.

Dar să presupunem un moment că orice părinte, care ar avea „motive de nemulțămire foarte grave asupra purtării copilului său“ ar putea cu înlesnire recurge la mijloacele de corecție acordate prin art. 329 și următoarele. Fire-ar de dorit lucrul acesta?

Am arătat mai sus ¹⁾, în trăsături generale, cum e organizată casa de educațiune corecțională de la Mislea. Să se noteze că această casă de educațiune corecțională e menită, în primul loc, să primească în sânul său pe minorii *condamnați* de justiție (Codul Penal art. 64; Legea asupra regimului închisorilor din 1 Februar 1874 cu modificările din 2 Martie 1877, art. 24—27). De aceea și în „Regulamentul General al Casei Centrale de corecțiune pentru minori“ se prevede că: „Art. 1. Un penitenciar purtând numele de casă de educațiune corecțională se va înființa cu destinațiune specială de a primi în creștere și în învățătură: a) Pe minorii mai mici de 15 ani cari, în conformitate cu art. 63 din Co-

dul Penal, au fost condamnați ca unii ce au lucrat cu pricepere; b) Pe minorii de 15 ani la 18 și au fost condamnați la închisoare pentru crime sau delictе tot după dispozițiunile zisului articol 63.—Art. 2. Această casă de corecțiune agricolă va primi în sânul său și pe minorii disculpați în virtutea art. 62 din Codul Penal pentru faptul de nepricepere, dar pe cari justiția, în loc de a-i încredința părinților, a crezut că trebuie a-i supune la o educație corecțională pe un timp oarecare sau până la vârsta de 20 ani.—Art. 3. Ea va mai primi și pe minorii deținuți în virtutea drepturilor de corecțiune părintească, conform art. 330, 331, 335 și 336 din Codul Civil“.

Nu cred să se găsească astăzi cineva, căruia să i se pară nemerită așezarea în acelaș institut a minorilor mai mici de 15 ani, cu privire la cari judecata a decis că fără pricepere au săvârșit crimele și delictеle lor, și a minorilor mai mici sau mai mari de această vârstă, căroră priceperea nu le-a lipsit. E drept că Regulamentul Casei de corecțiune stabilește în art. 4 că „Categorია minorilor deținuți prevăzută la art. 1 (adecă a celor condamnați) și categoria prevăzută la art. 2 (adecă a celor disculpați ca unii ce au lucrat fără pricepere) vor fi cu totul despărțite una de alta în intrul stabilimentului și nu vor fi puse în comunicație nici la lucru prin atelii nici la munca câmpului“. Lasă că nu se poate ști întru cât această despărțire e riguros garantată, așa încât nici un contact să n'aibă loc între aceste două categorii de minori; în afară de aceasta însă, e îngrijitor faptul că copii disculpați de justiție să fie puși sub acelaș acoperământ și supuși aceleiaș regim cu minori asasini, incendiatori, cu apucături sexuale denaturate și a. m. d. Suntem prea din cale afară de parte—nu-i așa?—de năzuințele educative și moralizatoare ale unui Falk, Zeller, Wichern, de Metz și atâtor alți oameni de bine.

Ce să zicem însă de copiii ce cad sub prevederile art. 329 și urm. din codul civil? Ce caută aceștia acolo unde se adăpostesc tinerii criminali de toate felurile? Ei nu s'au făcut vinovați de nici o faptă penală propriu zisă. Părinții pot avea multe și serioase motive de nemulțămire, fără ca firea copilului să fie stricată și perversă. Față de un copil violent, îndărătnic, nesupus, tulburător al liniștei casnice, se simte de sigur nevoia de a recurge la mijloace aspre de

coercițiune. Dar de aci până a supune pe copil regimului potrivit asasinilor e departe ca de la ceriu la pământ, iar tatăl în stare s'o facă nu săvârșește o faptă bună. Nu închisoare îi trebuie unui asemenea copil, ci un institut de îndreptare. De la Mislea însă nu ne putem aștepta la regenerarea morală a unor copii încă nevinovați—din contra.

Dar dacă s'ar găsi părinți sau epitropi abuzivi, cari să se folosească de dreptul acordat lor de codul civil, spre a se cotorosi măcar vremelnic de copii, ce n'au altă vină decât că prezența lor în casă e supărătoare?! Mai poate fi vorba și 'n cazul acesta de „îndreptare“ a copilului?

Mai observ în fine că, dacă gândul legiuitorului era cu tot dinadinsul readucerea copilului cu rele porniri la purtări bune, el nu limita la cel mult o lună arestarea pe cale de autoritate (art. 331) și cel mult 6 luni arestarea pe cale de rechizițiune (art. 331). Intr'o lună de zile, în nici un caz, nu se poate nădejdui îndreptarea unui copil aplecat spre rău.

Considerentele de mai sus, și anume: faptul că detențiunea copilului e un mijloc la care nu pot recurge decât oamenii cu dare de mână și cei din apropiere de închisoarea centrală pentru minori; faptul că e mai probabilă degenerarea decât regenerarea morală a unor copii cu inima încă curată prin supunerea lor unui regim potrivit minorilor condamnați de justiție pentru fapte criminale; faptul în sfârșit că detențiunea e atât de redusă, ca timp, încât îndreptarea nici n'ar fi cu putință;—aceste considerente, zic, mă fac să susțin că termenul de „îndreptare“ din art. 329 nu corespunde gândului legiuitorului.

Dacă scopul îi era cu adevărat „îndreptarea“ copilului, atunci pune și bazele unui *anume* așezământ de educație, hotărâ gratuitatea pentru cei lipsiți de mijloace și nu mărginia detențiunea la un timp atât de scurt, încât opera educativă să fie cu totul iluzorie.

Dar se va obiecta poate că nu legiuitorul e de vină, dacă autorii „Regulamentului General al Casei centrale de corecțiune pentru minori“ au găsit cu cale să așeze pe copiii arestați în virtutea puterii părintești la un loc cu minorii criminali, în *singurul* institut de acest fel din țară.

Ar fi o eroare de a crede că Regulamentul s'ar fi despărțat de spiritul legii.

Nu. Ținta legiuitorului nu era întru atât „îndreptarea“

copilului, cât *întărirea puterii părintești*. În favoarea acestei puteri și ca o urmare a ei, figurează în codul civil dispozițiunile din art. citate 329—336.

Dovada că-i așa, o găsim în grija mare a legiuitorului de a nu știrbi cumva puterea părintească, chiar în cazurile când ea e fățiș dăunătoare bunei creșteri morale a copilului.

Intr'adevăr, atât de ocrotită e această putere părintească, încât—în afară de ajungerea copilului la majoritate (art. 434 C. C.) și de cazul liberării prin emancipare, fie expresă, fie tacită (art. 421 și urm. C. C.)—ea nu încetează decât într'o *singură împrejurare: prin condamnățiunea tatălui sau a mamei pentru delictul de atentat la pudoare prevăzut și pedepsit de art. 268 din codul penal.*

Incolo, oricât de departe ar merge ticăloșia sau desfrânarea părinților, fie ei și oenași osândiți la munca silnică pe viață, întreagă le rămâne puterea asupra persoanei copilului lor.

Mai mult încă. Chiar și'n cazul prevăzut de art. 268 din codul penal, nu se atinge decât în mod foarte limitat mult garantata putere părintească.

„Rămâne bine înțeles“, serie Dl. Dimitrie Alexandrescu, eruditul comentator al codului civil¹⁾, „că părintele care ar fi atentat la bunele moravuri ale copilului său, ațâțând sau înlesnind în mod obișnuit desfrânarea și corupțiunea sa, va perde puterea părintească *numai asupra copilului care a fost victima delictului, iar nu și asupra celorlalți copii, căci, în specie, fiind vorba de aplicațiunea unei dispozițiuni penale, legea trebuie restrânsă în limitele ei. Poenalia non sunt extendenda*“. Numai așa poate fi interpretată legea, cu toate că „legiuitorul ar fi trebuit să nu mai aibă încredere într'un părinte atât de denaturat și de imoral, și să pronunțe în contra lui o destituțiune complectă“²⁾.

Nu mai încapă nici o îndoială că preocuparea de căpetenie a legiuitorului, când a consacrat, prin art. 329—336, dreptul părinților de a pune în închisoare pe copiii lor, n'a fost îndreptarea acestora, ci garantarea mai mult a puterii părintești.

Această putere e mai mare astăzi decât în trecut. Pe când Codul Calimach permitea părinților de a pedepsi în-

1) Op. cit. Vol. II, pag. 24.

2) Ibidem.

tr'un mod „cuvincios și nepricinuitoriu de vătămare“ pe copiii lor cu năravuri rele ¹⁾, fără a prevedea nicăieri arestarea lor; codul civil în vigoare, pornind, pare-se, de la ideea că afecțiunea firească a părintelui pentru copil va face să nu abuzeze de autoritatea și puterea sa, pe de o parte păstrează absolută tăcere asupra chipului cum părintele își poate pedepsi copilul, nepunând nici o stavilă întru aplicarea pedepselor casnice, pe de alta îi mai acordă și dreptul de a-l trimite în arest pe copilul său.

Par'că n'ar fi în lumea asta părinți brutali, părinți alcoolici, părinți denaturați!

Această putere părintească e, la noi, mai mare decât în cele mai multe din țările străine. În Anglia și în Austria, părinții n'au dreptul de a aresta pe copiii lor. În Germania, tatăl poate cere trimiterea copilului său într'un institut de educație sau de corecție ²⁾. În Italia, tatăl poate, în urma autorizațiunii președintelui tribunalului—decî *nu* pe cale de autoritate—să pue pe copiii săi minori într'o casă de corecție sau de educație, pe care el o va judeca mai potrivită pentru îndreptarea lor. De legiuirea franceză chiar ne deosebim, și aceea tot în defavoarea copiilor. „În textul francez, nu se arată locul unde copilul urmează a fi deținut, de unde rezultă că el poate fi arestat chiar într'o casă particulară, după chibzuința tatălui și a președintelui tribunalului. Textul francez prevedea că copilul va fi deținut *într'o casă de corecțiune*, însă aceste cuvinte s'au eliminat în urma observațiunii, că „nu trebuie pus copilul în aresturile publice spre a nu se corupe în contactul făcătorilor de rele“. Redactorii codului nostru n'au ținut samă de aceste observațiuni, de și ele sunt foarte juste“ ³⁾.

Dar dacă puterea părintească e, după cum am văzut, cu atâta sollicitudine ocrotită, aceasta nu poate fi decât în dauna drepturilor copiilor și a societății, întotdeauna interesate ca fiecăru copil să fie crescut în așa chip, ca să poată fi folositor mediului, iar nu un element vătămător.

Dreptul copilului la bună creștere se confundă cu interesul societății.

1) Vezi mai sus pag. 55.

2) Codul civil german § 1631, al. 2.

3) Dim. Alexandrescu, l. cit. pag. 11.

Acest drept și acest interes erau cu mult mai bine garantate în legea veche, decât în cea actuală.

Codul Calimach cuprindea, în această privință, următoarele dispozițiuni:

§ 232. Dacă tatăl își va eși din minte, *dacă se va vesti ca un desfrânat, sau dacă pentru vre-o vinovăție se va osândi cu închisoare mai mult de un an*, sau dacă se va înstrăina de bună voia sa, sau dacă va lipsi mai mult de un an și nu va înștiința unde se află: *atunci cade stăpânirea părintească din lucrătoarea putere a sa și se rânduește epitrop în locul lui*; iarăși conținând aceste pricini de împiedecare, iarăși dobândește tatul driturile sale.

§ 233. Părinții cari nici de cum nu se îngrijesc pentru hrana și buna creștere a fiilor, *pierd puterea părintească*.

§ 234. Pentru reaua întrebuințare a puterii părintești, prin care se vatămă driturile fiului, sau pentru lenevirea îndatoririlor lipite cu puterea părintească, poate nu numai însuși fiul, ei ori și care altul ce ar avea știință pentru aceasta, mai vârtos rudeniile cele mai de aproape, ca să ceară ajutorul judecătoriei, și aceasta trebuie să cerceteze pricina hulei, adevă pe păritul tată, și să facă puneri la cale potrivite cu împrejurările.

Aceste trei paragrafe sunt traducerea mai mult sau mai puțin credincioasă a art. 176, 177 și 178 din Codul Austriac, iar § 234 din Codul Calimach mai are o adnotație, ce lipsește din art. corespunzător 178 Austriac.

Iată adnotația:

Reaua întrebuințare a puterii părintești se face atunci când tatul vatămă prin fapte trupeasca siguranță a fiului, firescul drit, *cinstea, curățenia moravurilor*, averea lui, sau alte drituri cuvenite fiului către însuși tatul său. Acest fel de fapte sunt: *vrăjmășia împotriva fiului*, sau *îndemnarea către naravuri rele, pedepse nemăsurate*, silnicia spre însurare, sau cătră alegerea chipului viețuirii lui.

De asemenea îngrădiri puse puterii părintești în favoarea copiilor, nu găsim nici o urmă în legea noastră civilă în vigoare. Cu multă dreptate deplânge d. Dim. Alexandrescu această stare de lucruri:

„In toată legislațiunea actuală nu avem decât un singur text care rădică părinților puterea părintească, și anume

art. 268 din Codul penal ¹⁾. Față cu această tăcere regretabilă a legii, chestiunea este de a se ști dacă justiția ar avea facultatea de a lipsi pe părinți de această autoritate și în alte cazuri, atunci bună oară, când copilul ar fi maltratat într'un mod grav, sau n'ar fi îngrijit după cum se cuvine? Nu mai rămâne nici o îndoială că răspunsul trebuie să fie negativ, pentru că pierderea puterii părintești fiind o adevărată pedeapsă, nu poate să existe fără un anume text de lege. Nulla poena sine lege. Conchidem deci, cu cea mai adâncă părere de rău, că tribunalele n'au dreptul de a rădica puterea părintească decât numai în cazul excepțional al art. 268 din Codul Penal, și că judecătorii nu vor putea veni în ajutorul nenorocitului copil decât autorizându-l a părăsi domiciliul părinților. Această lacună este regretabilă, și justiția se vede de astă dată desarmată de însuși legluitorul ²⁾.

În ceea ce privește autorizarea copilului de a părăsi domiciliul părinților, acelaș autor ne dă următoarea lămurire: copilul poate cere de la justiție autorizarea de a părăsi casa părintească și de a locui la o altă persoană, de pildă la o rudă care se va determina de judecători, în caz când tatăl sau mama ar abuza de dreptul ce le dă legea, maltratând copilul și făcându-i viața nesuferită. Tatăl sau mama *păstrează, și în asemenea caz, dreptul de educație asupra copiilor lor*, și intervențiunea justiției nu are alt scop, decât a pune pe părinți în imposibilitate de a-și martiriza copiii ³⁾.

Ați auzit acum vocea autorizată a unuia din jurisconsultii noștri mai de samă. Mai nu este scăpare pentru un copil maltratat și martirizat de niște părinți denaturați.

Chiar și comentatorul rece al codului civil nu s'a putut reține de a jăli în accente calde trista soartă a victimelor puterii părintești neînfrânate.

Păcat numai că s'a mărginit la o asemenea platonică jălănie și că n'a încercat, în lunga-i carieră de profesor de drept civil, să vie cu propuneri pozitive pentru înlăturarea unui rău atât de învederat.

Lacuna din codul civil nu e numai „regretabilă”—expre-

1) Vezi mai sus pag. 60.

2) L. cit. pag. 25.

3) Ibidem, pag. 9.

sia D-lui Dim. Alexandrescu—, ea este *odioasă*. Te cuprinde o adevărată revoltă sufletească, când te gândești că nu există apărare pentru nenorociții copii ai unor părinți infami.

De mai bine de 40 de ani—codul nostru civil s'a promulgat la 1865—stă neclintită această tiranică putere părintească, fără să se fi luat cea mai mică măsură legislativă, spre salvarea copiilor martiri.

E adevărat că în țări cu tradițiuni puternice și adânc înrădăcinate, legile și instituțiile nu se schimbă decât cu mare anevoință, și numai în urma unor numeroase și îndelungate studii, cercetări și debateri.

În asemenea țări vezi uneori menținându-se cu îndărătnicie nu numai instituțiuni, dar și *forme* învechite, în ciuda criticelor celor mai întemeiate și a atacurilor celor mai violente.

Dar la noi ? ! Păcătuim doar tocmai prin escesul contrar : am căleat în picioare toate tradițiile, am căutat să ne desbărăm, dintr'o zi în alta, de tot ce constituia propria viață sufletească a națiunii, și am adoptat, fără să le adaptăm, toate legiuirile, instituțiile și formele, importate cu toptanul din țări străine.

Dar nici aci nu ne-am oprit. Am continuat opera, jonglând cu reformele.

Fie-mi îngăduit să reproduc câteva cuvinte cu care, sub titlul „*Reforme și iar reforme*“, începeam critica prea deselor modificări aduse organizării școalelor și programelor ¹⁾.

„Numai de stagnațiune în treburile statului nu ne putem tângui. Trăim într'o veșnică frământare. Par'că-i un făcut, ca nimic : nici legi, nici instituții, nici funcțiuni, dar absolut nimic, să nu se bucure de trăinicie. S'ar crede că, în țara românească, suntem cu toții cuprinși de oroarea continuității. Facem și desfacem, creăm și desființăm. După construcție, imediata dărâmare. Reformăm, transformăm, nu arare-ori diformăm. Unde o să ne ducă acest sbucium perpetuu, dibuirea când într'o direcție, când în alta, sbateră de la un extrem la altul ?

Ar fi vremea să ne reculegem. Ar fi vremea ca, în toate sferile activității publice, să ne dăm lozinea : continuitate, stabilitate, îndelungă experimentare și adâncă cercetare, ina-

1) „Epoca“ de Marți 11 Octombrie 1905.

inte de a schimba ceea ce este. Să ne vindecăm odată de frigurile reformelor pripite, de boala noastră endemică a nestatorniciei.

Au ajuns lucrurile acolo, că, dacă ar fi de preconizat la noi o *reformă*, ar fi aceea de a mai înceta cu reformele. Intre două rele la nevoie, între acela de a aplica legi fie chiar defectuoase în unile privințe și acela de a le schimba mereu, e de preferat cel d'întăiu. Ne irosim activitatea și ne pierdem energia de muncă tot încercând, pe apucatele, să facem *fericirea țării*.

Această fericire, foarte îndoelnică, a țării, fiecare câtă s'o facă pe o scară întinsă, întinsă de tot. Un „reformator“ nu se va mulțami doară cu mici modificări, acolo unde se simte o lipsă reală—ferească D-zeu! A schimba *tot* ce s'a făcut de predecesori, a ataca legi organice în *întregul* lor, a-și lega numele de reforme *largi*—iată idealul!

Trece-va la posteritate omul, fie ministru, fie senator sau deputat care, pătruns de starea de nesuferit a unor bieți copii, ar prezenta parlamentului o lege alcătuită numai dintr'unul sau din două modeste articolașe, stabilind că *puterea părintească* se pierde și în cazurile de maltratare gravă și de lipsa de cuvenita îngrijire a copiilor?

Trecerea la posteritate, pentru atâta lucru numai, fiind de tot problematică, nici nu s'a găsit nimeni în această țară *per excellentiam* a legiferării și a legiștilor, care să rădice glasul pentru acoperirea unei lipse atât de vădite a legii actuale.

De la 1865 și până azi nu ne-am ales decât cu expresiunea platonice a „celeii mai adânci păreri de rău“ din partea d-lui Dimitrie Alexandrescu—și atâta tot.—

* * *

Am afirmat mai sus¹⁾ că, „în organizarea socială de astăzi, datoria educației copiilor o are, în primul rând familia“ și că așa trebuie să și fie.

Decât, în cazurile când familia nu-și îndeplinește această sarcină, fie din neputință, fie din rea voință, se impune intervenirea societății organizate, a Statului.

1) Vezi pag. 54.

Prea din cale afară mare e interesul general, ca generația ce se rădică să aibă parte de cuvenita educație *morală*, pentru ca societatea să poată rămânea nepăsătoare față de copiii lipsiți de o asemenea educație.

Dacă ori-ce stat modern își impune mari jertfe materiale spre *instruirea* tuturor și, în interesul obștesc, se consideră în drept să infrângă voința părintelui recaleitrant prin introducerea învățământului obligatoriu; cu atât mai vârtos are el a se considera în drept și dator să întindă brațul său ocrotitor asupra copiilor, ai căroră bună creștere e primejduită.

Căci ignoranța, neștiința de carte, oricât de dăunătoare ar fi, strică mai puțin decât perversitatea morală.

A apăra deci pe copiii aceia, cari au nenorocul de a trăi în împrejurări vătămătoare vieții lor morale, e tot una cu a apăra societatea de răsărirea tot atâtor elemente stricate, perverse, vicioase.

Înțelegem râvna legiuitorului nostru în materie de drept civil de a asigura autoritatea tatălui și de a întări puterea părintească; nu înțelegem însă lipsa-i de prevedere de a nu îngrași aceeași putere la caz de abuz, precum și, în genere, nepreocuparea-i de covârșitor de însemnata problemă socială a tinerimii pe cale de pervertire.

Cine-i îngrijit și îngrozit de sporirea criminalității peste tot și de sporirea criminalității printre adolescenți în deosebi, nu poate să nu recunoască nevoia pornirii unei acțiuni de salvare a copiilor în primejdie de decădere morală.

Problema noastră nu se mărginește deci numai la cazul, de altfel cumplit de dureros, al maltratării și martirizării unor nenorociți copii de către denaturații lor părinți. Ea e mult mai largă: *Societatea are a întinde mână de ajutor tuturor copiilor moralmente în pericol*. Iar „moralmente în pericol“ sunt nu numai toți copiii cu rele apucături, ci și toți aceia cari ar putea *contracta* asemenea apucături, fie din vina părinților, fie fără vina lor, fie din lipsă de familie, care să-i călăuzească și să-i ocrotească.

Dacă e o datorie a Statului de a lupta contra sporirii criminalității, e o datorie a sa și de a seca, de la obârșie, unul din principalele izvoare ale înmulțirii făcătorilor de rele, luând asupra-și ocrotirea copiilor în primejdie de pervertire morală.

Totuși, nici o urmă serioasă de asemenea ocrotire nu găsim în legiurile noastre.

Preocuparea unilaterală a legiuitorului nostru civil a fost numai aceea de a întări puterea părintească, preocupare dusă până a nu apăra nici pe copiii martirizați de către părinți; cu totul în afară de prevederile sale au rămas copiii moralmente în pericol.

Nu tot astfel stau lucrurile în alte țări. Pilda cea bună trebuie s'o luăm însă de ori unde o găsim.

În țara, în care a propășit mai mult decât ori-unde aiurea instituția școalelor de îndreptare, s'a lucrat mai cu temei și pe tărâmul legislativ: am numit Germania.

După ce în legiurile deosebitelor state, care aveau a alcătui mai pe urmă imperiul german de astăzi, se cuprindeau dispozițiuni menite a apăra pe copiii moralmente în pericol, această ocrotire se consfințește pentru întregul imperiu prin codul civil german. Legiferarea asupra acestei materii nu se opri însă aici. Dispozițiunile respective din codul civil german având un caracter general, ele își găsiră mai de aproape precizare și complectare în legiurile speciale ale deosebitelor state germane. Dintr'aceste legiuii, cea incontestabil mai remarcabilă și cu mai mare înrăurire este legea Prusiană din 2 Iulie 1900¹⁾. Această lege este deocamdată expresiunea eugetării germane asupra atât de însemnatei probleme sociale a salvării copiilor moralmente în pericol. Însemnătatea ei nu e într-o micșorată prin faptul că, după părerile mai multor sociologi și pedagogi, ea ar prezenta încă numeroase lipsuri. Bogata literatură apărută asupra acestei chestiuni de la 1900 încoace nu dovedește decât năzuința neștrămutată spre mai bine, căutarea continuă de soluțiuni cât mai raționale și practice întru combaterea criminalității prin educația morală a tineretului.

Firește că, ori-ce măsuri s'ar lua, criminalitatea nu va dispărea; iluzii nimeni nu-și poate face. Însă, după cum în interesul sănătății fizice profilaxia are mai mare însemnătate decât vindecarea boalelor, de unde decurge rolul precumpănitor al igienei; tot așa trebuie să prevenim boalele sufletesti ale poporului, ale căror simptom este sporirea numărului fă-

1) Gesetz über die Fürsorge—Erziehung Minderjähriger.

cătorilor de rele, prin luarea în mână de cătră stat și societate a educației morale a tineretului pe cale de perversiune.

De oarece Statul nostru nu s'a preocupat încă *de loc* de această problemă a îndreptării din vreme a tineretului moralmente în pericol, credem că ne îndeplinim o datorie arătând ce și cum se lucrează pe aiurea în această chestiune. Invățătura nu ne poate fi decât de folos.

Iată dispozițiunile, menționate mai sus, ale codului civil german :

§ 1666. Când buna stare sufletească sau fizică a copilului e primejduită prin aceea că tatăl abuzează de dreptul său de a îngriji de persoana copilului, sau că-l neglijează pe copil, sau că se face vinovat de o purtare necinstită sau imorală, atunci tribunalul are a lua măsurile necesare pentru evitarea pericolului. Tribunalul poate îndeosebi dispune ca copilul să fie internat, spre educație, într'o familie potrivită sau într'un institut de educație sau într'un institut de corecțiune.

Potrivit § 1686 din acelaș cod, se procedează tot așa în cazul când mama, în lipsa tatălui, exercită puterea părintească. Iar prin § 1838 se stabilește că tutorului i se poate lua din mână, de către tribunal, educația pupilului, chiar fără nici o vină din partea aceluia.

Deci, conform codului civil german, tribunalul are dreptul de a-l scoate pe copil de sub înrăurirea părinților, ori de câte ori, *prin vina lor*, ar avea de suferit buna sa stare sufletească sau trupească. În schimb, scoaterea copilului de sub autoritatea tutorului *nu e condiționată de nici o vină vădită* a acestuia: ajunge constatarea că buna stare sufletească sau fizică a pupilului e primejduită.

Evident că această deosebire ce-o face codul civil german e motivată de grija de a nu știrbi autoritatea părintească. Din respect pentru ea, tribunalul nu poate pronunța educația forțată a copilului decât numai atunci când părinții au vre-o vină, adică numai atunci când desvoltarea normală morală sau fizică a copilului e primejduită fie din pricina purtării imorale a tatălui sau a mamei, fie din pricina neglijarii datoriiilor lor părintești, fie din cauza chipului neomenos cum părinții își tratează copiii.

Legiuirile speciale ale țărilor ce alcătuiesc imperiul german

merseră însă mai departe decât codul civil. În vedere că una din urmările dezvoltării economice din timpurile moderne este că toți părinții aceia ce-și agonisesc existența lucrând în afară de căminul lor, prin fabrici, nici nu au *putința* de a îngriji cum trebuie de creșterea copiilor lor; în vedere că în această lipsă de conducere și de supraveghere a tineretului trebuie căutată una din pricinile de căpetenie a destrăbălării și desfrânării lui mereu crescânde; în vedere că din aceste împrejurări sociale decurge, în bună parte, și înspăimântătoarea sporire a criminalității;—s'a ajuns la soluțiunea că: chiar și atunci când *nu e nimic de imputat părinților, statul are a lua asupra-și educația copiilor moralmente în pericol.*

Acesta e principiul adoptat de aproape toate acele legi și 'n deosebi și de importanta lege Prusiană din 2 Iulie 1900, menționată mai sus. În Germania deci educația forțată a minorilor e admisă ori de câte ori înrăurirea educativă a familiei și a școlii se dovedește a fi insuficientă spre a evita deăderea lor morală.

Modalitățile aplicării acestui principiu variază de la țară la țară. Astfel găsim deosebiri: în privința *etății maxime* a minorului până la care se poate pronunța educația-i forțată; deasemenea în privința organelor autorizate să *propue* înaintea instanței judecătorești educația, departe de familie, a copiilor moralmente în pericol; tot așa cu privire la cei datori să suporte *cheltuielile* de întreținere a minorului în timpul educației forțate; nu mai puțin cu privire la organele însărcinate cu *executarea* sentinței tribunalului, la pronunțarea *eliberării* minorului, la *pedepsele* de aplicat celor ce ar încerca să sustragă pe minor educației forțate hotărâte de tribunal, etc. etc.

Aceste deosebiri nu schimbă însă întru nimic fondul lucrului. Iar acesta e: că *în toate cazurile când un minor se află în pericol de stricare morală, chiar fără să aibă el încă rele aplecări și chiar fără nici o vină din partea părinților, tribunalul poate decide educația-i forțată, în afară de cercul familiei sale.*

Oricând familia nu este în stare să-și îndeplinească misiunea ei educativă, statul are dreptul să supravegheze educația tinerimii și să ia măsuri ca fiecare individ să capete acele însușiri morale, fără de care el ar deveni un element vătămător ordinii sociale.

Această educație impusă și dată în afară de cercul propriei familii poartă în toate legiuirile germane numele de „*Zwangserziehung*“, educație *forțată*. Singura excepție o face menționata ultimă lege din Prusia, care a adoptat termenul de „*Fürsorge-Erziehung*“, un barbarism aproape intraductibil. Nu e fără interes, pentru chestiunea în sine, de a se ști din ce fel de preocupare s'a recurs la noua terminologie. Legiuitorului Prusian din 1900 i s'a părut că denumirea de „*Zwangserziehung*“ trebuie înlăturată pentru cuvântul că ea ar fi implicând ideea unei *pedepsiri* a copiilor supuși acestui fel de educație, astfel că acești copii ar păși apoi în lume cu o pată, ce cu greu s'ar șterge. Această interpretare, aproape fatală, fiind însă în absolută contradicție cu intențiunea legiuitorului, ea trebuia evitată cu tot dinadinsul. Intr'adevăr, din moment ce educația așa numită *forțată* se aplică și copiilor celor mai nevinovați, cu cele mai bune porniri chiar, dar cari, din cauza mediului sau a lipsei de supraveghere, ar putea să se demoralizeze, ideea de *pedeapsă* are a dispărea cu totul: legiuitorul nu vrea decât să *asigure* buna educație a tuturor copiilor. Expresiunea „*Fürsorge-Erziehung*“ (*Fürsorge*=lat. *cura*=grijă, îngrijire), educație îngrijitoare, educație curatorie, ar fi oglindind mai lămurit spiritul și scopul noiei legi.

Am dat această scurtă explicație mai mult numai spre a inveda încă odată adevărata țintă a educației *forțate*: prevenirea răului, iar nu represiunea.

De altfel, noul termen n'a câștigat mulți aderenți. Nu numai că vechea denumire de „*Zwangserziehung*“ s'a menținut atât în codul civil cât și în toate legiuirile speciale; afară de aceasta scriitori de samă, cum e bună-oară *J. Petersen*, citat mai sus¹⁾, nu sunt de loc favorabili noului termen făurit ad-hoc. Se observă cu drept cuvânt că nu schimbarea numelui va avea darul de a modifica părerea ce și-o face marele public, de copiii supuși educației *forțate*: țăranul și meseriașul tot cu neîncredere privesc pe copiii cărora li se aplică legea. Apoi, noua denumire mai are și cusurul că nu exprimă caracterul deosebit al educației *forțate*: o educație lipsită de îngrijire, doar nici nu se poate concepe. În schimb, vechea expresie e mult mai suggestivă: *forțată* este această

1) Vezi pag. 52.

educație, nu prin aceea că regimul căruia copiii sunt supuși are a fi mai riguros, ci prin faptul că părinții și tutorii, a-decă educatorii de drept, *sunt forțați să cedeze atribuțiunile lor, în urma sentinței tribunalului.*

Putem deci menține, pentru noi, expresiunea mai fericită de *educație forțată.*

Să rezumăm acuma desvoltările noastre de până aci cu privire la copiii moralmente în pericol. Numim astfel, după cum am văzut, pe toți copiii cu rele apucături precum și pe toți aceia cari ar putea contracta asemenea apucături, fie din vina părinților, fie fără vina lor, fie din pricina lipsei de familie, care să-i călăuzească și să-i ocrotească. Statul care-și înțalege misiunea sa profilactică de a împiedeca sporirea criminalității, dator este să ia sub îngrijirea lui pe toți copiii aceia¹⁾. Spre acest sfârșit, legiuirile n'au a avea de obiectiv numai întărirea puterii părintești, ci tot pe atâta ocrotirea copiilor contra voinței familiei, ori de câte ori buna lor creștere morală sau fizică este primejduită: trebuie să existe putința de a înfrânge puterea părintească, când așa dictează atât interesul copilului cât și al societății.

Nu putem încheia această față a problemei, fără a atinge și dificultățile ce vor fi de învins cu prilejul unei eventuale legiferări asupra-i.

Nu mă oprese la obstacolul juridic, pe care-l opun legiuirile actuale unei reforme ce s'ar face în sensul micșorării puterii părintești, în anumite împrejurări. Am văzut că codul nostru civil menține până la abuz principiul respectării acestei puteri²⁾. Treaba juriconsulților de a împăca acest principiu, ce are a rămânea sfânt în starea normală de lucruri, cu acela al *îngrădirii autorității tatălui, când interesul bine înțales al copilului și al societății este în joc.*

Mai sunt și alte greutăți.

Una e de ordin material. Se poate întâmpla ca numărul copiilor supuși educației forțate să devie foarte mare. Odraslele scoase de sub autoritatea părinților și tutorilor au a fi trimise, spre educare, sau în alte familii—lueru ce rar, la noi, se va putea aplica cu succes—sau în școli de îndreptare

1) Vezi mai sus pag. 66.

2) Vezi mai sus pag. 60 și urm.

înființate anume. Fără cheltuială aceasta nu se poate realiza. Va fi deci de chibzuit asupra persoanelor sau organelor ce au a suporta această sarcină. Când familia dispune de mijloace, asupra ei au a cădea, firește, cheltuelile de întreținere și de educație. De oare-ce însă e ușor de prevăzut că cei mai mulți dintre copiii moralmente în pericol se vor găsi mai totdeauna în păturile sărace, urmează că Statul, județele și comunele vor avea a procura, într'o proporție anumită, mijloacele necesare educațiunii forțate. Mare speranță putem avea și în inițiativa privată ¹⁾; scopul cel mai apropiat al acestei scrieri este doar tocmai de a păși la întemeierea unei școli de îndreptare pe cale de inițiativă particulară și anume a cercului didactic din Iași. Acțiunea pornită din asemenea inițiativă ar veni astfel mult în ajutorul Statului, al județelor și comunelor.

Altă preocupare, ce trebuie s'o mai avem, e de ordin moral. Precum vor fi întotdeauna mulți părinți dispuși să se opună din răspuțeri educației forțate a copiilor lor—și tocmai spre a putea sfărâma rezistența lor e nevoie de o lege ocrotitoare a copiilor moralmente în pericol—, tot așa se va avea a face și cu părinți, indestul de lipsiți de conștiință, cari să fie prea bucuroși de a se putea desface cu înlesnire de datoriile lor părintești. Educația forțată, mai cu samă când e și gratuită, ar constitui, pentru unia o adevărată încurajare a neglijării datoriilor lor către copii. O asemenea desastroasă urmare, ce ar slăbi simțimântul de răspundere morală din partea părinților, trebuie înlăturată cu orice preț. Legiuitorul de aceea nu va căuta numai ca educația forțată să se poată aplica în toate cazurile, în care ea este necesară, dar și ca ea să *nu* poată fi aplicată fără motive indestulătoare, adecă atunci când *nu* există primejdia degenerării morale sau fizice a copilului, în mediul său natural. Tribunalul chemat a se pronunța asupra aplicării, în fiecare caz, a educației forțate a unui copil, nu va avea, de aceea, a asculta numai doleanțele părinților, ci și părerile altora, precum ale reprezentantului comunei, ale învățătorului sau directorului școlii frecventate de acel copil, ale parohului respectiv ș. a. Iar *propunerea* măsurii nu va avea a veni de

1) Vezi mai sus pag. 27 și urm.

la părinți, ci de la alți factori, precum bunăoară de la autoritatea comunală sau de la cea polițienească. Numai cu îngrădiri de felul acesta se poate înlătura neajunsul semnalat. Ele sunt mai cu samă necesare, dacă se mențin, în favoarea puterii părintești, dispozițiunile actuale din art. 329—333 din codul civil ¹⁾. Cred chiar că acele dispozițiuni s'ar putea menține, fără mare inconvenient, cu rezerva, bine înțeles, ca detențiunea copilului să nu se execute în închisorile minorilor osândiți pentru fapte penale.

* * *

Trecem acum la a doua categorie de minori, la acea a făcătorilor de rele.

Dacă cu privire la minorii moralmente în pericol, legiurile noastre actuale constituiesc o adevărată *tabula rasa*, nu e tot așa în ceea ce privește pe minorii ce s'au făcut vinovați de fapte penale.

Codul nostru penal, Legea asupra regimului închisorilor din 1 Februar 1874 cu modificările din 2 Martie 1877, precum și Regulamentul general al Casei centrale de corecțiune pentru minori din Mai 1874 cuprind dispozițiuni precise, relative la această față a chestiunii ce ne ocupă.

Prima dispoziție ce ne interesează este cea din art. 61 din C. P., care prevede că: „*Infrațiunea comisă de un copil mai mic de 8 ani deplini nu se pedepsește*“.

Foarte firească e această măsură de a se stabili o limită minimă—in legea noastră de 8 ani deplini—de la care încolo numai fapta penală poate deveni imputabilă. Este o vârstă în care lipsește încă concepția de ceea ce e drept și nedrept și prin urmare ori-care ar fi fapta săvârșită de un copil netrecut de această etate, ea are a rămânea nepedepsită. La noi deci, numai copilul de la 9 ani în sus poate fi urmărit pe cale penală și, în consecință, condamnat sau achitat; până la acea vârstă are, în favoarea-i, prezumpțiunea lipsei de pricepere.

Puține la număr sunt codurile penale actuale, în care să nu fie fixată o primă perioadă a copilăriei, scutită de imputabilitate. Limita de vârstă, de la care începe posibilita-

1) Vezi mai sus pag. 55 și urm.

tea urmăririi, variază mult de la cod la cod—8, 10, 12 și chiar 14 ani deplini este, în deosebitele legiuiri, această limită—, însă principiul în sine este adoptat aproape peste tot. Excepție fac codul penal francez și altele câteva, nefixând o asemenea limită și lăsând prin urmare chestiunea imputabilității cu totul la aprecierea magistraților. Acest din urmă sistem însă e departe de a se bucura de aprobarea penaliștilor, și cu drept cuvânt ¹⁾).

Conform art. 61 din codul nostru penal deci, copiii mai mici de 8 ani deplini cari săvârșesc fapte penale nu pot fi urmăriți și rămân nepedepsiți. Am recunoscut că această măsură e din cele mai raționale. Ar fi ridicol să vezi pe banca acuzaților copii de vrâsta aceasta. Se înțelege că nu se simte, față de dânșii, nevoia de instanțe judecătorești și de pedepse criminale; se simte însă, în schimb, mult nevoia unei educațiuni mai îngrijite ca cea din trecut, nevoia îndreptării acestor copii, cari nu sunt numai *moralmente în pericol*, dar au dat dovezi pipăite, prin crime și deliecte, că au și pornit-o pe povârnișul viciului. Dacă prin urmare educația forțată e la locul ei pentru copii numai în primejdie de a contracta rele apucături și pentru copii deja stăpâniți de asemenea porniri, cu atâta mai vârtos ea se impune, aproape întotdeauna, pentru copii cari au și săvârșit fapte pedepsite de lege. Zic „aproape întotdeauna“, iar nu „întotdeauna“, pentrucă se poate prea bine întâmpla ca copilul vinovat să fie dintr'o familie cu totul onorabilă și care să fie în stare a corege pe copil printr'o educație îngrijită de aci înainte, precum și ca acest copil să fie în fond mai puțin stricat decât mulți alții cu foarte rele porniri, dar cari n'au avut încă prilejul să săvârșască chiar fapte de cele pedepsite de codul penal.

Regula generală însă va rămânea ca educația forțată să se aplice copiilor căzând sub prevederile art. 61 din codul penal. Statul are a lua asupra-și educația lor; cu puține excepții, ei au a fi clienții școalelor de îndreptare.—

De o însemnătate covârșitoare pentru chestiunea noastră este apoi dispoziția din art. 62 din codul penal, care sună astfel: „*Crimele sau deliectele comise de un minor ce are vrâsta de la 8 ani deplini până la 15 ani deplini, nu se vor pedepsi, dacă*

¹⁾ Vezi M. Ortolan, *Éléments de droit pénal*. Paris 1863. Vol. I pag. 109 și urm.

se va decide de judecată că acuzatul a lucrat fără pricepere; dar, după împrejurări, se va încredința părinților săi, spre a avea o îngrijire mai de aproape, sau se va pune într'o monăstire, ce într'adins se va determina pentru corecțiunea unor asemenea copii, unde se va șinea într'un timp de ani determinați, prin hotărîrea judecătii, fără însă ca acești ani să poată covârși vrăsta de 21 ani a culpabilului“.

Iată o împrejurare în care legiuirea noastră pozitivă prevede și admite educația forțată propriu zisă, adecă educația forțată cu scop de îndreptare a minorului. Cred a fi dovedit că detențiunea copilului după cererea părinților (art. 329 și urm. din codul civil) nu poate fi privită ca un mijloc de îndreptare, ci numai ca o afirmare mai mult a puterii părintești: ea nu se aplică în vederea unei educațiuni mai îngrijite a copilului, ci ca pedeapsă dictată de tată. De asemenea nu intră în cadrul educațiunii forțate, preconizate de noi, osânda ce și-o împlinește minorul condamnat de autoritatea judecătorească pentru crime și delictе săvârșite cu pricepere: nu că ținta reținerii minorului în închisoare n'ar fi, și'n cazul acesta, tot îndreptarea-i prin educație, dar fiindcă în starea actuală a legislației noastre, pedeapsa dictată de societate, ca o urmare a acțiunii publice penale pornite în contră-i, are aci toată precăderea.

Potrivit acestei legislații deci, singurul caz de educație forțată este cel prevăzut de citatul art. 62 din codul penal. Ea nu-și găsește aplicarea decât față de minori în vrstă de la 8 până la 15 ani deplini, săvârșitori de crime sau delictе, cari însă rămân nepedepsiți, în urma hotărîrii judecătorești că ei au lucrat fără pricepere. În vederea relelor apucături ale acestor minori, date pe față prin fapte penale dovedite, legiuitorul a hotărît ca în locul pedepsei, neaplicabile din pricina lipsei de pricepere, ei să aibă parte de o îngrijire educativă mai deosebită: acuzatul „după împrejurări, se va încredința părinților săi, spre a avea o îngrijire mai de aproape, sau se va pune într'o monăstire, ce într'adins se va determina pentru corecțiunea unor asemenea copii“. Cumeă gândul legiuitorului era serioasa încercare de îndreptare a minorului delinquent, rezultă din faptul că a admis, în principiu, o înrăurire îndelungată asupra sufletului copilului, dându-și bine samă că

operă de educație nu se poate face bătând din palme: în monăstirea într'adins determinată, minorul „se va ținea într'un timp de ani determinați, prin hotărîrea judecătii, fără însă ca acești ani să poată covârși vrăsta de 20 ani a culpabilului“. Așa dar ani întregi poate dura educația forțată a minorului culpabil, singura limită fiind momentul când minorul devine major.

Păcat că o măsură, atât de înțeleaptă în sine, n'a putut da roadele așteptate, din cauza modalității cu desăvârșire defectuoase a aplicării sale. A fost o idee nenorocită—ierțemi-se expresia—de a supune aceluiaș regim educativ pe acești copii cari au lucrat *fără* pricepere, cu cei de aceeași vârstă cari au săvârșit crime și delictе *cu* pricepere, ba și cu *osândiții în etate de 15 — 20 ani deplini*¹⁾, cu privire la cari legea nici nu admite posibilitatea îndoielii relativ la pricepere.

Minorilor, de cari se ocupă art. 62, este a se da, în spiritul legiuitorului, o educație îndoit de îngrijită tocmai din cauza relelor lor antecedente. Iar dacă este așa, se potrivește așezarea acestor mici nenorociți nepricepuți la un loc cu minorii condamnați de justiție și, după toate probabilitățile, mult mai înrăiți și stricați? Când toată preocuparea noastră are a fi aceasta: de a scăpa pe acei copii de ori-ce contact primejdios, de a-i pune în așa condițiuni de viață încât să înceapă pentru dânșii o eră de însănătoșare morală; când gândul nostru merge până acolo ca să scoatem pe minori până și din mediul lor firese, din mediul familiei, când acesta nu prezintă indetulătoare cheazășii de bună creștere—e admisibil să li se hotărască ca așezământ de îndreptare, acela în care sunt adăpostii toți minorii condamnați de judecată ca uci-gași, incendiari, atentatori la bunele moravuri ș. a. m. d.?

E o greșală mare, asupra căreia trebuie să se revie cât mai curând.

Ar fi timpul să se înceeteze cu actualul sistem omoritor de suflete și să se facă cuvenita deosebire între *penitenciare* și *case de îndreptare*: cele d'întăiu pentru minorii condamnați de justiție; cele de al doilea pentru toți ceilalți minori, cari au a fi supuși regimului educației forțate. Noi n'avem azi, în România, decât penitenciar, pe cel de la Mislea. De case de îndreptare însă nici o urmă; totul este de făcut.

1) Art. 63 codul penal.

Casele de îndreptare, la rândul lor, vor trebui să se deosebească unele de altele. Cel puțin una ar fi de înființat—de către Stat—pentru primirea minorilor vizati de art. 62 din codul penal. Celelalte—intemeiate fie de Stat, fie din inițiativă particulară—au a-și deschide porțile tuturor celorlalți minori, de cari ne-am ocupat în cercetarea noastră, și anume: minorilor căzând sub prevederea art. 61 din codul penal, minorilor cu rele apucături, în fine minorilor în primejdie de a contracta rele apucături, fie din vina, fie fără vina părinților, fie din lipsă de familie ocrotitoare, adică tuturor minorilor moralmente în pericol.

De oarece ținta mea de căpetenie nu era decât de a atrage atenția asupra necesității înființării școalelor de îndreptare, n'am a mă ocupa aci și de minorii condamnați de justiție (art. 63 din codul penal), cu privire la tratarea cărora legislația noastră prezintă încă lipsuri însemnate. În treacăt totuși am atins și această chestiune, vorbind de „State reformatories“ din America ¹⁾. Din cele spuse acolo se poate lesne conchide în ce direcție ar fi de lucrat spre a readuce și pe minorii cei mai stricați pe calea cinstei și a binelui.

Cât pentru toți ceilalți minori, se impune regularea pe cale legislativă a educației forțate. Această regulare e imperios reclamată atât de interesul școalelor noastre publice de a scăpa de elementele vătămătoare, cât și de interesul societății de a se reduce numărul răufăcătorilor. O mai reclamă și cea mai elementară datorie de umanitate de a nu lăsa să se prăbușască în viciu copii nenorociți ce ar putea fi încă salvați.

1) Vezi mai sus pag. 48 și urm.

VI Orientări privitoare la organizarea școalelor de îndreptare ¹⁾

Ori cât de necesară ar fi legea asupra educației forțate, lipsa ei nu trebuie să ne împiedece de a ne pune pe lucru. Aproape pretutindenea școalele de îndreptare s'au înființat cu mult înainte de regularea, pe calea legiurilor, a situației minorilor moralmente în pericol.

Pentru toți acei oameni de bine cari, convinși de însemnătatea socială și umanitară a problemei noastre, ar fi dispuși să pășască la înfăptuirea unei instituțiuni de salvare a copiilor în primejdie de prăbușire în viciu sau să contribuie într'un chip oarecare la o asemenea înfăptuire, stabilim aci următoarele puncte de orientare, ce n'au altă menire decât de a le înlesni punerea în practică a bunelor lor intențiuni.

A. Dificultatea de căpetenie va fi, fără îndoială, aceea a *recrutării elevilor*, de oarece, conform legilor noastre actuale, nici un părinte nu poate fi *obligat* să-și încredințeze copilul unei școli de îndreptare.

Porțile institutelor de acest fel se vor deschide deci, în primul loc, copiilor cu rele apucături, trimiși de *bună voe* de către părinții sau tutorii lor desnădejduiți de a-i mai putea îndrepta în casă. De preferință se vor primi elevii de școală primară cu rele porniri aduși de părinți sau tutori după *îndemnul* institutorilor și învățătorilor respectivi.

Iși vor mai găsi adăpost și îngrijire în aceste instituțiuni copiii cu aceleași porniri *orfani, părăsiți* sau *nelegitimi*,

1) Principalele lucrări consultate: Studiul lui I. H. Wichern sub titlul „Rettungsanstalten“ în Schmid's „Encyclopädie“ Ediția II, Vol. VII, pag. 93—156 și articolul „Rettungsanstalten“ de G. von Rohden în W. Rein's Encyclopädisches Handbuch der Pädagogik, Vol. V, pag. 857—873.

pe cari-i vor trimite autoritățile publice (comunale sau județene) sau Eforiile, Epitropiile etc., sub scutul cărora se află acești mici nenorociți.

Se vor primi și copiii mai mici de 9 ani vinovați de fapte criminale, după cererea părinților, tutorilor sau autorităților ce îngrijesc de ei; de asemenea delinvenții între 9 și 15 ani, în privința cărora judecata a decis că au lucrat fără pricepere. Cred a fi dovedit mai sus¹⁾, că locul de îndreptare pentru acești din urmă nu poate fi penitenciarul.

Școalele de îndreptare, neputând funcționa decât ca internate, ele vor trebui să fie de două categorii: de băieți și de fete. Internate mixte există în unile țări din Apus: la noi ele sunt neadmisibile.

Fără doar și poate că se va simți des, foarte des chiar, nevoia de a se primi și elevi secundari și din păturile culte ale societății. Pentru început, lucrul va fi însă greu de realizat, de oarece cheltuelile necesitate de învățăturile gimnaziale și liceale, de care astfel de elevi n'ar putea fi lipsiți, ar fi cu mult prea costisitoare. Va trece multă vreme până ca să fim în stare a înființa o instituție asemănătoare „*Pensionatului*“ din „*Rauhes Haus*“²⁾ sau acelei „*Maison paternelle de Mettray*“³⁾ anexate coloniei agricole cu acelaș nume.

Etatea elevilor, la primirea lor în institut, va fi, în vederea categoriilor stabilite, de la 7—15 ani deplini. Pentru ca înrăurirea educativă a școlii de îndreptare să fie trainică, orice elev va fi reținut într'însa timp de cel puțin 3 ani. Așa fiind, vârsta maximă a unui elev din aceste școli va fi de regulă de 18 ani, esceptându-se însă cazul delinvenților între 9 și 15 ani cari, ca unii ce au lucrat fără pricepere, pot fi ținuți, conform art. 62 din codul penal, până la împlinirea vrăstei de 20 ani deplini.

B. *Localitatea și localul.* Alegerea acestora va atârna de cele mai de multe ori de împrejurări mai mult sau mai puțin norocoase și de mijloacele disponibile.

Spre orientare însă, e bine să știm ce este de dorit în aceste privințe.

1) Vezi pag. 74—76.

2) „ „ 38.

3) „ „ 42 și 43.

Locul școlilor de îndreptare nu e în orașe. Atât din punctul de vedere al evitării oricărui contact vătămător, cât și din motive igienice, cât și din considerentul că orice institut de felul acesta nu trebuie să fie lipsit de o grădină spațioasă și de un câmp de lucru, se impune instalarea lor la țară.

Dar nici prea departe de oraș n'ar fi nemerit să se așeze școala. Intr'adevăr, trebuie să existe, pentru părinți, posibilitatea de a-și vedea copiii din când în când; apoi o instituție care se menține mai mult din caritatea publică trebuie să poată fi cercetată, fără prea mari greutatea, de către acele persoane care se interesează de aproape de mersul ei, în deosebi de către comitetul de patronaj, de care nici o școală de îndreptare n'are a fi lipsită; în fine școala trebuie să rămână în legătură cu foștii săi elevi cari, în cazul probabil de a-și găsi traiul în orașul din apropiere, pe de o parte vor putea fi supravegheați de directorul școlii, firescul lor protector, pe de alta vor putea vizita cu înlesnire, duminecele și sărbătorile, institutul căruia ei îi datorese regenerarea lor morală.

Dei nu prea departe de oraș și, în tot cazul, aproape de un sat mai mare—iată așezarea cea mai potrivită pentru o școală de îndreptare. Un sat mare în apropiere e necesar pentru aprovizionare.

Cât pentru local, orice clădire cu încăperi mai multe și nu prea mici ar putea fi ușor amenajată spre a servi scopului urmărit. Așa unei școli care ar începe a funcționa cu 40 elevi bunăoară i-ar trebui: 6 camere pentru școlari, și anume o sală de clas, o sală de lucru manual, două camere de culcare, un refector și o infirmerie; un apartament modest, cam după tipul apartamentelor construite de Stat în ultimii ani pentru diriginții școlilor rurale, care să servească de locuință directorului; o cancelarie a școlii, care totodată va putea fi utilizată și ca vorbitor; apoi bucătărie, spălătorie, camară etc., acestea din urmă comune școlii și direcțiunii.

Dacă numărul elevilor ar merge crescând și s'ar simți prin urmare nevoie de o înmulțire a încăperilor, atunci în loc de a se mări casa existentă, s'ar recurge la clădirea unei a doua case, în care să încapă iarăși 40 de copii; înmulțin-

du-se încă elevii, o a treia casă ș. a. m. d. Casele cele noi n'ar cuprinde decât camerele trebuitoare elevilor și, pe deasupra, numai o odaie pentru unul sau doi supraveghetori de ordine, cari ar urma să locuiască împreună cu grupa respectivă de școlari.

În locul unor edificii imense asămănătoare căzărnilor și în care și traiul elevilor s'ar asămăna aceluia al soldaților, ar fi de preferat cu mult acest sistem pavilionar pe „grupe“ sau „familii“, așa cum l-am văzut funcționând în multe din „*Rettungsanstalten*“ germane, mai cu samă în „*Rauhes Haus*“ de lângă Hamburg, precum și la Mettray de lângă Tours din Franța.

O școală de îndreptare croită pentru copii mulți la număr ar avea astfel înfățișarea unei colonii cu case de locuință diferite, răspândite printre grădini și livezi, fiecare casă ocupată fiind de câte o „grupă“ sau „familie“ de elevi, care grupă își are viața ei proprie, fără însă ca să se piardă unitatea organismului întreg, în fruntea căruia stă directorul institutului.

În asemenea case simple de tot, dar curate și vesele, așezate în mijlocul pomilor și florilor, case neîmprejmuite de ziduri înalte cu porți grele ermetice închise, sufletele până și ale celor mai înrâiți vor fi mai ușor accesibile înrâurilor binefăcătoare ale unor educatori aleși.

C. *Organizarea propriei zisă.*—Am arătat în capitolul asupra „*Istoricului școalelor de îndreptare din Apus*“, cât de adăncă e deosebirea dintre sistemul german și cel belgian de a trata și crește pe copiii cu rele porniri. Unul câtă să-i îndrepte prin blândeță părintească și printr'un traiu cât mai apropiat de traiul în familie, celalalt prin asprime, reglementare riguroasă a tuturor actelor și mișcărilor, prin dresare militară. Am mai observat, tot acolo, că de Metz, întemeietorul coloniei agricole de la Mettray, a știut să întrunească părțile bune și să înlăture neajunsurile celor două sisteme diametral opuse și că pe această cale de mijloc ar trebui să pășim și noi la organizarea școalelor noastre de îndreptare.

Fără a mai reveni asupra discuțiunii privitoare la valoarea fiecăruia din sistemele în luptă, țin să lămuresc nu-

mai că, dacă mă pronunț pentru sistemul împărțirii elevilor pe „grupe“, n’o fac pentru că aş crede că s’ar putea vreodată realiza ca educația într’un institut să se asemene întocmai cu cea dintr’o familie — un institut nu poate doar înlocui familia propriu zisă —, dar fiindcă e necesar ca fiecare copil să se simtă ca făcând parte dintr’o grupare mai restrânsă, cu care trăește, se înveselește și se întristează împreună. Trăind în intimitatea unei astfel de comunități, locuind împreună, mâncând la aceeași masă, lucrând la un loc, petrecând laolaltă, copiii se simt ca acasă între camarazii și sub ochii superiorilor lor, simt că au un cămin — ceea ce tocmai le va fi lipsit, în regulă generală, înainte de a-și găsi adăpost în școala de îndreptare.

Cu toate aceste foloase netăgăduite ale grupărilor mai restrânse — să nu ne servim de termenul impropriu de „familii“ —, totuși nu suntem pentru școli de îndreptare mici consistând dintr’o singură grupă de 30 sau 40 de copii, ci credem mai prielnic școlile cu grupe mai multe, formând un organism mai întins.

Aceasta pentru următoarele cuvinte :

Mai întâiu, un institut întins costă întotdeauna mai puțin decât mai multe institute mici.

Apoi, numai într’un organism mare, cu elevi mulți, se rentează să se facă cheltueli pentru inzestrarea-i cu toate cele trebuincioase. Astfel de cheltueli sunt cele relative la o organizare școlară mai complectă (clase separate cu învățători deosebiți), la cultivarea unui teren de agricultură ceva mai întins, dar mai cu samă la înființarea de ateliere mai variate de meserii. Cine ar putea concepe idea ca pe lângă o școală de 30—40 de copii, să se anexeze ateliere deosebite de stolerie, ferărie, cismărie, croitorie, legătorie de cărți etc., având fiecare atelier și un meseriaș priceput care să-l conducă ?

În fine, numai acolo unde ar exista puțința de a se lucra în atâtea diferite direcțiuni, numai acolo ar găsi elevii ocupațiuni potrivite aptitudinilor lor. Din asemenea instituțiuni mari ar eși într’adevăr tineri formați pentru lupta vieții, toți cu cunoștință de carte, unia dintr’înșii ca agricultori pricepuți, alții cunoscând bine câte o meserie, cu care să-și agonisească traiul prin muncă și în chip cinstit.

Unile din școlile elementare existente de meserii s'ar putea alipi cu succese pe lângă școlile de îndreptare.

Să se mai noteze că numai în institute înzestrate astfel s'ar putea reține tineri până la vârsta de 20 de ani.

Orice început însă are a fi modest: nu ne vom bizui să începem lucrul în mare.

D. *Câteva observațiuni speciale.* — O deosebită atenție se va da educațiunii *religioase*. Nu e locul aci de a ne întinde în dezvoltări asupra naturii intime a sentimentului religios. Cert e că omul cu adevărat religios se menține mai lesne pe calea binelui, se lasă mai greu târit de patimi, iar în momente grele ale vieții nu e lipsit de speranță și de mângâere. Cât privește pe omul aflător pe o treaptă inferioară de cultură și cu porniri spre rău, numai sentimentul religios îl va putea împiedeca de a da curs liber patimelor ce-l rod și de a se afunda în viciu și 'n păcate. De aci covârșitoarea însemnătate a dezvoltării sentimentului religios în inimele copiilor din școalele de îndreptare.

Cumcă *studiul* religiei va fi unul din mijloace, spre a ajunge la scop, se 'nțelege de sine. Acest învățământ, predat de preferință de către directorul școlii, va ocupa un loc de frunte în programa de studii. Nu numai învățarea și priceperea istoriilor din vechiul și noul testament și a catehismului va fi ținta lecțiilor: fiecare oră de religie are a contribui la dezvoltarea sentimentului religios în copii și la perfecționarea lor morală.

Mai mare înrăurire însă decât *lecțiile de religie*, va avea asupra sufletului *practica religioasă* de toate zilele. Această practică, așa cum e obișnuită în școalele noastre, externate și internate, par'că ar fi menită mai mult să nimicească orice sentiment religios mai adânc, decât să-l înalțe. Rugăciuni nenumărate: la sculare, la începerea lecțiilor de dimineață, la sfârșitul lor, la începerea lecțiilor de după amiază, la sfârșitul lor, câte două rugăciuni la fiecare mâncare, în fine înainte de culcare—rostite toate de mântuială de câte un elev anume rânduit, în neatenția generală, câte odată în sgomotul general al conșcolarilor. În loc să asculte rugăciunea, unul își caută de lucru în pupitru, altul se uită pe fereastră, al treilea cascade, al patrulea se ghionțește cu vecinul, alții mai cetesc în grabă prin cele cărți—numai la în-

chinare nu e gândul nimărui, nici al celui care-și debitează rolul. Nu exagerez de loc : o practică religioasă efectuată în chipul acesta însemnează batjocorirea celor sfinte, degradarea lor. Dar nici în Biserică de altfel, unde se adună și mari și mici, nu domnește mai mult respect, mai multă bunăcuviință, și aceasta nu arareori din vina chiar a officianților. Intrările și eșirile sgomotoase în timpul slujbei, conversațiile și râsetele, nu dovedesc numai lipsă de evlavie, ci de bun simț și de bună creștere. Nu intra în Casa Domnului, dacă nu ești în stare să păstrezi o atitudine nesupărătoare pentru adevărații credincioși, ori cât de puțini ar fi ei, adunați într'însa.

Să revenim la școală. Rugăciunea vorbită sau cântată—cântată, nu sbierată!—este un act solemn, un act de înălțare sufletească către Atotputernicul și are deci a fi săvârșită cu toată seriozitatea cuvenită. Mai puține rugăciuni pe zi, dar înălțătoare! Cele două rugăciuni principale mai cu samă, cea de dimineață și cea de înainte de culcare, se vor face, în școala de îndreptare, cu o deosebită sfințenie. Toți școlarii grupei vor fi întruniți în aceeași sală, împreună cu superiorii lor. Chiar după ce liniștea cea mai perfectă va domni peste tot, încă vor trece câteva momente de reculegere, înainte de a se începe închinăciunea. Vorbele se vor rosti rar, lămurit, cu tonul potrivit unui act evlavios ca acesta. După terminare, vor urma iarăși câteva momente de reculegere, după care, în liniște și ordine, fiecare se va duce unde-l cheamă datoria.

Cine ar crede că acestea-s forme goale fără importanță sau, mai rău încă, indemnuri la prefăcătorie, fățarnicie, ar dovedi numai că nu cunoaște o lege psihologică fundamentală, potrivit căreia manifestările sensibile ale unor sentimente, exteriorizarea lor prin gesturi și acte anumite, au darul de a le da mai mare intensitate, de a le întări. În cazul nostru, contribuim la întărirea sentimentului religios, ba chiar la producerea lui, prin acele manifestări sensibile. Trebuie să fi deei în contra acelei întăriri sau produceri, că să ai dreptul de a combate formele solemne aci propuse. Dar cu aceia cari nu voese provocarea sentimentelor religioase la copii cu rele apucături din școalele de îndreptare—cu aceia nu stăm de vorbă.

Educația religioasă și morală se va mai desăvârși prin toată rânduiala internă, prin atmosfera de bună voință și dra-

goste ce-i încunjură pe copii, prin exemplele bune ce le vor avea continuu înaintea ochilor din partea personalului institutului, prin cuvântările morale—nu prea dese însă!—ale directorului, prin predicele ce li s'ar ține, la prilejuri mari, de către parohul satului vecin. E o inovațiune de mare preț obligățiunea impusă de către Înălții noștri Prelați reprezentanților cultului de a ține cuvântări enoriașilor.

* * *

Ar putea părea unora cam stranie vorba de mai sus de „atmosfera de bunăvoință și dragoste“ ce are a domni în școalele de îndreptare, când se știe că avem a face, în ele, cu copii destrăbălați și cu porniri spre perversitate. N'ar fi mai potrivită, pentru ținerea în frâu a unor astfel de elemente, o disciplină de fier, asprime, îngrozire, la nevoie?

De sigur că nu ne vom putea lipsi nici de disciplină de fier, nici de pedepse severe. În principiu însă, datori suntem să stabilim lămurit deosebirea dintre casa de îndreptare și casa de educațiune corecțională (penitenciarul de la Mislea) pentru minorii condamnați de justiție. Aceștia intră în închisoare, în primul rând, spre a-și ispăși greșelile și, subsidiar, spre a se îndrepta; minorii primiți în școala de îndreptare n'au, principial, a suferi urmările purtării lor din trecut, ci numai a fi readuși pe calea dreaptă, de pe care s'au abătut din cauza apucăturilor lor sau a unor împrejurări nefaste. La intrare în institut li se iartă acestora trecutul; atârnă numai de dânsii, de purtarea lor, de silința ce vor depune-o la învățătură și la lucru, ca nici prin vorbă, nici prin gest, nici prin lipsă de încredere, să nu li se amintească cele petrecute înainte de a li se deschide poarta institutului. Acestea le va afla fiecare nou venit din gura directorului școlii, care-l va primi prietenește, părintește, cu toată bunăvoință. Ce-a fost, a fost; copilul are a începe o viață nouă, cu totul deosebită de cea de mai înainte.

Bunăvoința și dragostea vor merge însă mână în mână cu cea mai conștiincioasă supraveghere și cea mai serioasă disciplină.

A fi iertător, milos, blând cu acești copii oropsiți de soartă cari, de cele mai de multe ori, vor fi contractat defec-

tuoasele lor dispozițiuni sufletești tocmai fiindcă n'au avut parte, în primii ani ai vieții, de îndurare, compătimire, blândeță, iubire ; a fi față de dânsii iertător, milos, blând, zic, nu însemnează a cădea într'un sentimentalism dulceag și slăbănog care să-i încurajeze a stărui mai departe pe greșitele căi de până aci. A-i desbăra de pornirile lor pătimașe, a-i întări în lupta contra ispitei, este doară ținta școalei de îndreptare.

Vom da desigur peste multe naturi rebele, față de care nu vom reuși nici cu supravegherea de tot momentul, nici cu regimul cel mai strict de ocupație regulată și intensă, nici cu blândeță și iubire. Indărătnicii și răsvrătorii cari calcă regulile de ordine internă, precum și toți cari păcătuiesc din punct de vedere al cinstei, mințind, înșelând, furând etc., vor trebui să simtă repede că, dacă trecutul li s'a iertat, nu urmează că-s scutiți de pedeapsă pentru cele ce făptuiesc acum. N'avem a fixa aci scara pedepselor ; firește că ele vor trebui să fie mai severe decât cele prevăzute în regulamentele școalelor primare publice. Va fi nevoie să se recurgă bunăoară la carceră și la micșorarea porției de mâncare. Pedeapsa excluderii însă ar trebui înlăturată pe cât cu putință, de oarece cu cât elevul se dă mai cu greu la brazdă, cu atât locul său e mai mult în școala de îndreptare. Dacă însă ar încerca sau săvârși cumva crime propriu zise, precum puneri de foc, furturi îndrăznețe cu spargerii, asasinat, atunci vinovații mai mari de 9 ani vor fi dați pe mâna parchetului spre a-și lua cuvenita osândă și a trece în penitenciarul statului pentru minori, dacă vor fi fost condamnați de justiție, sau a fi reinternati în școala de îndreptare, dacă justiția va fi găsit că ei au lucrat fără pricepere. Recunosc că o asemenea reîntegrare ar fi foarte dăunătoare instituției, dar nu vād altă soluție întrucât nu se va înființa de Stat o casă de îndreptare *deosebită* pentru minorii ce cad sub prevederile art. 62 din Codul penal, înființare anume cerută mai sus ¹⁾.

* * *

Ocupația regulată și intensivă e, de când lumea, principalul mijloc spre a depărta gândurile rele și a nu cădea în

1) Vezi pag. 77.

ispită. Mult atârnă prin urmare de o bine reglementată întrebuințare a timpului : copiii nu vor fi lăsați să stea în inactivitate.

Sunt mai întâiu mici *ocupațiuni casnice*, de care nici un elev nu va fi scutit : regularea așternutului, ștergerea hainelor și a încălțămintelor, coaserea unui bumb, cârpirea unei rufe cad în sarcina fiecăruia pentru lucrurile lui ; iar curățitul camerelor (măturatul, spălatul podelelor, ștergerea colbului), așezarea tacâmurilor pentru masă, servirea în timpul fiecărui prânz, spălarea farfuriilor și tacâmurilor ș. a., sunt lucrări ce se vor face pe rând de către elevi, într'o ordine fixată de director. Slugi, în afară de serviciul bucătăriei și spălătoriei, *nu* se tocmose în școalele de îndreptare. Copiii adunați aci trebuie să *învețe* a munci ; de cele mai de multe ori vor fi căzut în păcatele ce au motivat internarea lor, tocmai din cauza nedeprinderii cu munca, din cauza trândăviei și a destrăbălării în care au fost lăsați să-și petreacă zilele. De altfel, micii păcătoși fac parte dintr'o pătură socială în care copiii sunt întrebuințați și acasă la servicii ca cele înșirate, și neiertată ar fi greșala de a-i înștrăina de felul de traiu economic al mediului din care au eșit și în care, după toate probabilitățile, ei se vor reîntoarce.

Tot atât de neiertată ar fi greșala de a trata în acelaș chip copii din pături culte și bine situate, pentru a căror întreținere ar plăti părinții. Pentru asemenea copii se va întocmi o secție deosebită, care nu va avea nici un contact cu ceilalți elevi. Traiul lor se va apropia mai mult de acel al propriei lor familii ; în alte condițiuni, părinți culți și cu dare de mână nu și-ar încredința nici odată copiii unei școli de îndreptare, și cu drept cuvânt : ori cât de nesupuse, violente, alintate, cu porniri vicioase chiar, ar fi odraslele lor, ele n'au a fi înștrăinate—întocmai cum am susținut pentru copiii din păturile de jos—de mediul din care au eșit și în care, după toate probabilitățile, se vor reîntoarce. Să nu uităm apoi principiul stabilit mai sus : instituția noastră nu e un penitenciar ; trecutul, la intrare, se dă uitării ; îndreptarea de aci înainte e singura țință. Această îndreptare nu se va realiza însă, punând pe copilul răsfățat al negustorului bogat, al profesorului, al magistratului, să spele podelele și să curățe tacâmurile ! De aci nevoia unei secțiuni speciale,

care-și va avea domiciliul în chiar locuința directorului și traiul laolaltă cu copiii acestuia.

Invățământul apoi, cu cel puțin 4 ore de lecțiuni și una sau două ore de meditațiuni pe zi, îi va ține pe copii într'o cât mai serioasă încordare intelectuală. Ce tip de școală se va alege, va depinde de numărul elevilor și al elementelor didactice, de care se va dispune. Chiar și într'un institut alcătuit dintr'o singură grupă se va putea admite tipul urban de școală primară cu 4 clase, în vederea restrânsului număr de elevi (30—40), a lipsei acelu mare neajuns al frecventării neregulate cu care au de luptat școalele publice, a asigurării unui progres mai simțitor prin faptul că școlarii sunt siliți să lucreze, sub o riguroasă supraveghere, și în ore speciale de meditație și a prezenței ori și când, în institut, a cel puțin două forțe didactice : a directorului și a supraveghetorului de ordine, care va fi și el de profesiune învățător. În 4 ani se va putea ajunge astfel la rezultate didactice mulțămitoare. Când institutul va fi alcătuit din mai multe grupe, tipul urban va fi și mai indicat, putându-se forma 4 clase cu totul separate, compuse din copii din diferitele grupe, fiecare clasă având un învățător deosebit. Pentru absolvenții de curs primar, rămași în institut, se vor institui cursuri complementare.

O altă parte din timpul zilei va fi dată *lucrului propriu zis*: lucrului manual, grădinăriei, agriculturii, învățării unei meserii.

Școlarii din cursul primar vor fi ocupați cu toții cu lucrul manual, care va fi organizat conform principiilor stabilite pentru școalele primare în genere. Institutul nu va putea fi lipsit de o sală deosebită de lucru, înzestrată cu toate uneltele trebuitoare.

Școlarii mai în vârstă din acelaș curs, din oricare clase ar fi, vor mai lucra în grădină și la câmp. Aceste lucrări, care însă au a fi întotdeauna potrivite puterilor tinerilor muncitori, dau sănătate și mulțămire trupească și sufletească.

Absolvenții cursului primar, băeți în genere mai în putere, vor fi ținuți să depue o muncă stăruitoare în grădină și la câmp, dar totodată vor învăța temeinic și o meserie. Orice școală de îndreptare, cât de mică, va trebui de aceea să poseadă, ca anexă, cel puțin un atelier de meserie în care,

sub o conducere pricepută, tinerii să poată lucra cu folos. Felul meseriei de introdus va atârna, în bună parte, de împrejurările localnice, de înlesnirea procurării materialului trebuitor, precum și de ușurința desfacerii produselor. O școală alcătuită din mai multe grupe va fi înzestrată cu mai multe ateliere de meserii, așa ca elevii să se poată îndeletnici cu meseria mai potrivită aptitudinilor lor intelectuale și fizice.

Nu numai că puțința perfecționării într-o meserie nu trebuie să lipsească din organismul unei școli de îndreptare, dar mai mult încă: între ocupațiunile agricole și îndeletnicirile cu meserii vom da precădere acestor din urmă. E lesne de prevăzut — și, de altfel, ancheta al cărei rezultat l-am consemnat în cele d'întăiu pagini ale lucrării de față a și dovedit-o — că contingentul mai însemnat al elevilor școalelor de îndreptare nu-l vor da satele, ci orașele și 'n deosebi orașele mari. Târgovețul se va trage însă la târg, după liberare; pentru viața ce-l așteaptă în oraș are a fi deci înarmat: la ce i-ar servi cunoștințele agricole și practica agricolă? Combaterea criminalității este ținta noastră finală. Știindu-se însă că delinquenții se recrutează în marea lor majoritate din oamenii fără căpătăiu, dintr'aceia cari n'au mijlocul de a-și câștiga hrana în mod cinstit printr'o muncă pricepută și bine retribuită, nu e învederat că n'am contribui mai întru nimic la împușinarea numărului făcătorilor de rele, fără grija pregătirii practice a elevilor noștri pentru anume mediul, în care vor trăi? Omul în mizerie ușor cade în ispită. Să-i ferim de mizerie pe cei ce părăsese școala de îndreptare, dându-le, drept armă de luptă, cunoașterea temeinică a unei meserii asigurătoare a existenței.

Munca în ateliere, în grădină, la câmp, când e făcută cu tragere de inimă, își află răsplata în chiar mulțămirea lucrătorului de a vedea cum îi sporește lucrul. Nu ne vom aștepta însă la multă „tragere de inimă“ din partea micilor noștri lucrători, strânși în institut tocmai din cauza relelor lor porniri. Li se va da de aceea un *imbold* la muncă, prin acordarea de mici recompense bănești la finele săptămânei, când se va constata o deosebită silință la lucru. Banul însă nu se va înmâna elevului, ci se va înscrie în condicueța-i de economic, rămânând în păstrarea directorului sau a unei per-

soane anume însărcinate cu aceasta și care va ținea și un registru de socoteli, cu atâtea partide, câți elevi sunt. Tot așa se va proceda și cu eventuale daruri bănești căpătate de la părinți, rude sau vizitatori ai institutului. Orice cheltuială făcută din aceste mici economii se va trece în registru și livret, fie că i s'au dat bani posesorului livretului pentru mici cumpărături aprobate de director, fie că s'a întrebuințat o sumă pentru repararea unor stricăciuni intenționate săvârșite de elev în dauna institutului sau a unor persoane din el. Introducerea livreteilor de economii are o mare însemnătate etică. Ii deprindem pe copii a munci mai cu spor; îi deprindem a fi strângători; îi deprindem, infiltrându-le ideea de proprietate, a deosebi pe „al meu“ de „al tău“. Mai avem apoi în mână pedeapsa potrivită de a scădea din *propriul lor avut* costul stricăciunilor. În fine, la părăsirea școlii, cei cumiți vor avea la dispoziție o mică sumă spre întimpinarea primelor nevoi.

În fiecare zi se vor mai face și mici *exerciții gimnastice și militare*. Foloasele acestor exerciții pentru dezvoltarea corporală și întărirea spiritului de ordine și disciplină sunt prea cunoscute, ca să ne mai oprim asupra lor. Duminicile și sărbătorile asemenea exerciții se vor face pe o scară mai întinsă.

După ce am văzut în câte direcțiuni deosebite vor fi ocupați copiii și câtă muncă stăruitoare li se va cere, să nu uităm că le datorim și momente de plăcere, de recreare. Se va da o atenție deosebită *jocurilor*, la care cu voioșie vor lua parte și educatorii. În timpul recreațiilor lăsați-i pe copii să salte, să alerge, să râdă, să cânte în toată libertatea, bucurați-vă de sburdălnicia lor, iar grijă să aveți de aceia dintre elevi pe care-i veți vedea răslețindu-se de mulțimea veselă a camarazilor, spre a sta la o parte, mohoriți și gânditori. Nu-i a bine, când un copil nu găsește plăcere în jocuri; supravegheați-l de aproape, căci precocitatea-i dă de bănuț.

Mai sunt *serbările școlare*, festivitățile la zile mari bisericești și naționale, când nu vom scăpa prilejul de a face să vibreze până și 'n inimile celor mai împietriți, prin vorbe calde și pătrunzătoare, prin cântece și recitări înălțătoare, simțiminte mai adânci de remușcare, de dor de îndreptare, de iubire de părinți, de neam și de țară.

Normele generale stabilite cu privire la organizarea institutelor de îndreptare se referă la toate institutele de acest fel, deci la cele de fete ca și la cele de băieți. Din punctul de vedere însă al ocupațiilor în internat, alta va fi rânduiala în institutele de fete decât cea din institutele de băieți. *Fetele*, pe lângă că au a face, ca și băieții, cursul primar complet, vor fi crescute în sensul educației ce se dă elevelor din școalele de *menaj*: ele vor fi ocupate mai mult cu gospodăria casnică, în care intră mai cu samă bucătăria și spălătoria. Lucrului de mână (cusături, împletituri de ciorapi, cârpei etc.) i se va da o atenție deosebită. Pentru absolventele de curs primar, reținute în institut, se vor organiza cursuri complementare și ateliere de rufărie și, pe cât cu putință, de croitorie.

* * *

De nemerita alegere a *personalului conducător*, și 'n deosebi a directorului, va depinde mai cu samă izbânda sau neizbânda unei școli de îndreptare. Dificultățile ce se vor întimpina vor fi mari, dar nu de neînvins.

Persoana din fruntea institutului are a întruni însușiri, ce nu se întâlnesc totemai adeseori în unul și acelaș om: cultură pedagogică, oareșicare pătrundere pentru stări psihice anormale, mult tact pedagogic, moralitate exemplară, talent administrativ, pricepere în ale gospodăriei, dar mai presus de toate, râvnă nemărginită pentru îndeplinirea grelei misiuni a readucerii pe calea binelui a unor copii și tineri destrăbălați, stricați, aplecați spre perversitate. Sarcina ce o ia asupra-și un director de școală de îndreptare constituie, în toată puterea cuvântului, un *apostolat*; întrebuițez acest termen cu sfială, de deochiat ce e din cauza abuzului făcut cu el.

Găsi-se-vor persoane care să se distingă prin asemenea calități superioare? N'am nici o îndoială că *da*, cu condiție numai să ne mulțămim, pentru primele începuturi, cu cultura pedagogică și pătrunderea psihologică câtă se poate câștiga în școalele noastre normale și, apoi, prin cultivarea personală și experiența de dincolo de pragul acestor școli.

Printre miile de membri ai corpului didactic primar cu

un număr de ani de activitate școlară se vor afla oameni de pricepere și de inimă, buni administratori și gospodari, cărora să li se poată încredința fără teamă conducerea unor asemenea instituțiuni. Cunosc personal un număr de oameni, ai căror prezență în capul institutului ar fi o cheazășie sigură de bună reușită.

Școalele de îndreptare pentru fete se vor pune sub conducerea unor *femei* care, întrunind calitățile arătate, se vor fi distins fie ca instituitoare sau învățătoare în curs de mai mulți ani de serviciu, fie prin activitatea lor în școli de menaj.

Dificultatea cea mare nu va fi deci aceea de a *găsi* elemente conducătoare cu aptitudini potrivite. Alta e: *primi-cori* cei aleși, să-și părăsească traiul mult mai tihnit pentru o viață de jertfă și abnegație, de muncă de tot momentul, de muncă fără răgaz nici măcar duminecele și serbătorile?

În afară de cazuri excepționale de o chemare cu totul apostolică ce l-ar îndemna pe careva să facă asemenea jertfă, cazuri rari ale cărora ivire—dacă e să se ivească!—nu vom aștepta-o însă, când va fi să pășim la întemeierea unei școli de îndreptare; încolo, ceea ce se impune e să creăm o situație materială cât de cât mai avantajoasă în folosul directorilor, situație care să-i înduplece pe aceia cărora ne adresăm, ca să primească însărcinarea.

Lucru greu. Școli de îndreptare, întemeiate din inițiativă privată și care nu vor dispune de alte fonduri decât de cele adunate prin apel la pungile particularilor, nu vor fi în stare să înscrie în bugetele lor salarii ademenitoare. Soluția de aceea nu va putea fi alta decât ca Statul, în vederea serviciilor nu puțin însemnate aduse binelui obștesc de asemenea institute particulare, să *detașeze* de la posturile lor pe instructorii sau învățătorii chemați a lua direcția școalelor de îndreptare, socotindu-le pentru pensie toți anii din timpul detașării și lăsându-le salariul legal ce rămâne după plata suplinitorilor. Școala de îndreptare va servi restul din salariu—partea echivalentă sumei cuvenite suplinitorului—și, pe deasupra, o sumă lunară hotărâtă prin contract. În afară de acest plus de leafă, directorul va mai beneficia de toată întreținerea, în internat, pentru el și familia lui.

Într'o instituție formată dintr'o singură grupă, directorul va fi și principalul învățător al copiilor; iar soția lui,

de va fi institutoare sau învățătoare detașată, îl va ajuta atât în școală cât și în conducerea gospodăriei, servicii în schimbul cărora ea va primi, din budgetul institutului, echivalența sumei cuvenite suplinitorului postului ei de la Stat. Când soția directorului nu e institutoare sau învățătoare, atunci ea va fi obligată să-l ajute în ale gospodăriei, fără a avea drept la salariu deosebit pentru aceasta.

În afară de director și de soția lui, institutul, format chiar numai dintr'o singură grupă, va trebui să mai aibă încă și un *supraveghetor de ordine*, care va fi luat dintre cei mai distinși absolvenți recenți de școală normală, în aceleași condițiuni, în privința detașării de la Stat, ca și directorul. În institutele alcătuite din mai multe grupe vor funcționa mai mulți supraveghetori de ordine cari întotdeauna vor fi utilizați și ca învățători în școala primară și la cursurile complementare.

Din acești supraveghetori de ordine se vor putea recruta, după o activitate meritorie de câțiva ani în școala de îndreptare, directorii necesari școalelor de acelaș fel ce s'ar crea mai târziu.

Un rol de samă în viața școalelor de îndreptare îl va mai avea și *medicul*, la luminele căruia se va apela de către director nu numai la cazuri de boală, ca în orice alte inter-nate, ci și pentru observarea psihiatrică a copiilor, adeseori anormali, din institut.

Grădinarul sau agronomul și conducătorii atelierelor au a fi oameni nu numai pricepuți în profesiunea lor, dar și de o moralitate în afară de orice îndoială: numai astfel sfaturile, îndemnurile și, la nevoie, dojaneele lor ar avea trecere în ochii copiilor. Deci nu dintre profesioniști scăpătați și cari nu s'au putut susține în lupta pentru existență, ci dintre cei mai vrednici se vor numi cei chemați să servească copiilor ca modele vii de hărnicie, cinste și îndemănare tehnică.

VII. Spre realizare.

Trecerea acum de la vorbe la fapte, cel puțin la *un* fapt concret, este ținta și nestrămutata noastră dorință.

Fără fonduri, fără fonduri chiar însemnate, nu se poate face nici un pas spre întemeierea unei școli de îndreptare.

Iar strângerea acestor fonduri atârnă de o *singură* condițiune: de *convingerea* adâncă a marelui public, că asemenea instituțiuni sunt într'adevăr necesare.

Forma-se-va această convingere, mijloacele financiare nu ne vor lipsi; de nu se va forma, orice apel trebuie să se lovească, fatal, de indiferența generală.

Vina nereușitei nu poate cădea, în nici un caz, asupra publicului; ea cade exclusiv asupra aceluia care, cu toată încercarea-i de a convinge, n'a găsit în mintea și inima lui argumente destul de puternice și accente destul de calde spre a provoca în sufletele altora ideea, simțământul, voința ce pe el îl stăpânesc.

Ceea ce însă nu reușește să facă unul, se poate s'o facă alții. Pe urma unei pietricele aruncate în mare se formează cercuri din ce în ce mai largi, până ce se pierd în masa apei întinse la infinit. Ar fi deajuns ca o mână de oameni numai să'și însușească o idee pentru ca ea, mulțămită talentului lor, puterii lor de argumentare, căldurei lor sugestive, să străbată în cercuri din ce în ce mai largi, până a fi îmbrățișată de marea masă a publicului cugetător.

Dacă sunt îndreptățite afirmările noastre din paginile precedente că, prin educația forțată și 'n deosebi prin funcționarea școalelor de îndreptare, se va contribui mult la scăderea criminalității, că mulți copii și tineri vor fi oprți încă la timp de la o desăvârșită decădere morală, și că școlile publice vor fi scăpate de atâtea elemente dăunătoare ce le strică tot rostul educativ; dacă aceste afirmări sunt in-

dreptățiite, atunci urmează că și cea mai elementară datorie de umanitate și cel mai elementar instinct de conservare socială trebuie să ne îndemne pe *toți* să punem umărul la înfăptuirea acelor legi și acelor instituțiuni, fără de care nu vom lecui starea de destrăbălare morală a tineretului nostru.

Pe *toți*, da. Barbații de stat, oamenii de legi, reprezentanții cultului, învățătorii de toate gradele, cetățenii *toți* ca părinți de familie, n'au dreptul să rămâe reci și nepăsători față de starea morală bolnăvicioasă a unei însemnate părți din generația ce se rădică. Pentru părinții de familie în deosebi, dacă n'ar fi altă considerație decât aceea ca copiii lor să fie feriți, în școalele publice, de contactul nemijlocit cu camarazi destrăbalați și perversi, încă ar fi deajuns ca să-i deștepte și să-i intereseze de aproape problema aci rădicată de noi.

Românul dă de veacuri atâtea dovezi de nemărginită filantropie, fie când, condus de simțiminte adânc religioase, lăsa averi întregi pentru îngrijirea bolnavilor săraci prin spitale, fie când, în zilele noastre, sub îmboldul unor simțiminte curat altruiste, bogat și sărac, mare și mic, corporațiuni și indivizi contribuiesc fiecare, după putere, la ușurarea suferințelor semenilor în fel de fel de direcții și împrejurări; încât nici o îndoială nu-i că se vor găsi inimi generoase și pentru salvarea copiilor porniți spre rău.

Prin caritatea publică s'au întemeiat și înzestrat aproape toate acele minunate „Rettungsanstalten“ germane, ale căroră istorie l-am schițat mai sus. I. Falk ¹⁾ adunase banii necesari creșterii sutelor de copii luați sub îngrijirea lui prin colecte făcute de barbați trimiși anume de el prin diferite orașe din Germania de Nord, din Olanda și de mai departe ²⁾. La întemeierea institutului de îndreptare din Beuggen ³⁾ a contribuit, în primul loc, Marele Duce de Baden care dăruie, pentru acest scop, castelul în care școala funcționează până și în zilele noastre ⁴⁾. Dacă Württembergul a întrecut alte state germane întru îngrijirea, pe o scară în-

1) Vezi mai sus pag. 32.

2) Schmid's Encyclopädie artic. „Rettungsanstalten“ pag. 99.

3) Vezi mai sus pag. 32.

4) Schmid, l. cit. pag. 101.

tinsă de tot, a copiilor destrăbălați ¹⁾, aceasta se datorește mai cu samă activității filantropice desfășurate în această direcție de către regina țarei Catarina (1816), de către succesoarea ei la tron, regina Paulina, precum și de un număr însemnat de personalități din cercurile cele mai înalte ²⁾. Marea instituție din Düsseldorf ³⁾ posedă însemnatele sale fonduri datorită nu numai dărniceii celor doi frați fondatori, ci și mărinimiei regilor Prusiei Friedrich Wilhelm III și IV, cari au acordat de repetate ori sume însemnate, și generozității a mii de oameni cari au venit în ajutorul copiilor adunați acolo, spre mântuirea lor ⁴⁾. Nenumărate sunt apoi societățile ce s'au constituit pentru regenerarea morală a copiilor înrăiți. Dar cea mai suggestivă pildă de abnegație și compătimire pentru cei nenorociți rămâne tot acel simplu stoler ⁵⁾ care-și consacră, la bătrânețe, averea și activitatea toată pentru ajutorarea copiilor de acest fel.

Caritatea publică se manifestează și la noi, cu orice prilej. Să străbată numai în cercuri mai largi convingerea, că nepăsarea de până acuma față de copiii moralmente în pericol constituie și o neomenie și o condamabilă neprevvedere și, cu siguranță, cauza școalelor de îndreptare va fi câștigată.

Inceputul acțiunii în favoarea înființării de școli de îndreptare nu poate fi altul decât răspândirea ideii, lămurirea ei, dovedirea foloaselor ce au a decurge din funcționarea lor. Prin presa zilnică, prin broșuri, prin conferințe publice se va lucra cu stăruință pentru câștigarea unui număr cât mai mare de aderenți.

Paralel cu această acțiune pregătitoare și, spre întărirea ei, au a se organiza *societăți* în centrele mai însemnate ale țarei, bunăoară în București, Iași și Craiova, societăți cu menirea pe de o parte de a lărgi cercul partizanilor creării de institute ocrotitoare a tinerimii moralmente neglijate, pe de alta de a aviza la adunarea fondurilor trebuitoare, fără de care asemenea institute nu pot lua ființă. Liste de subscripție, conferințe cu plată, spectacole și festivități sunt cu-

1) Vezi mai sus pag. 33.

2) Schmid, l. cit. pag. 102.

3) Vezi mai sus pag. 33.

4) Schmid, l. cit. pag. 100.

5) Vezi mai sus pag. 34.

noscutele mijloace, ale cărora succese sunătoare vor atârna însă întotdeauna de valoarea și hărnicia persoanelor ce se vor pune în fruntea mișcării.

Mai e o speranță. În Țara Românească se acordă atâtea și atâtea subvenții de către diferitele autorități pentru fel de fel de scopuri și s'au lăsat de către mari filantropi atâtea și atâtea averi pentru fel de fel de așezăminte, încât nu văd imposibilitatea ca una din urmările convingerii despre valoarea instituțiilor ce propun să fie și aceasta: acordarea de subvenții publice și dăruirea de fonduri particulare pentru întemeierea și înzestrarea lor.

Deocamdată însă scopul nostru mai apropiat este fundarea unei școli de îndreptare din inițiativa cercului didactic ieșan.

Acesta, ca să reușească, va trebui înainte de toate să se adreseze elitei societății și să alcătuească un comitet de patronaj din doamne și domni din cei mai cu vază în localitate. Va stărui apoi ca să se organizeze filiale, în același scop, în orașele de dincoace de Milcov. Se va lucra pentru obținerea recunoașterii societății ca persoană morală. Liste de subscripție se vor lansa în toată țara. Fondurile adunate pe această cale, precum și prin subvențiuni sau donațiuni, apoi prin conferințe, serbări etc. vor servi la înfăptuirea *primei școli de îndreptare*, în care se vor primi copii din toate județele contribuitoare.

Atâtea instituțiuni au dat greș la noi din cauza *pripei* ce s'a pus la realizarea lor, încât mi-aș permite să recomand pășirea înainte cu multă precauțiune, astfel ca să fie temeinic asigurată existența trainică a institutului ce este să se înființeze.

Nu ne vom grăbi deci cu deschiderea școalei de îndreptare: termenul cel mai apropiat va fi 1 Septembrie 1910; se poate însă întâmpla ca, în vederea studiilor și pregătirilor de făcut, să mai treacă un an pe deasupra.

Fondurile strânse, în interval, se vor fructifica prin depuneri, de preferință la Cassa de Depuneri, Consemnațiuni și Economie.

Pentru studierea și mai de aproape a chestiunii și asigurarea și mai bine a viitorului școalei, scriitorul acestor rânduri e hotărît să cerceteze—pe socoteala lui proprie, bine

înțeles—institutele cele mai însemnate de acest fel, îndeosebi pe cele din Beuggen, Düsseldorf, Berlin, „Rauhes Haus“ de lângă Hamburg, Colonia agricolă din Mettray (Franța), precum și câteva așezăminte similare din Elveția și școalele de reformă din Ruysselede și Beernem din Belgia.

În acelaș răstimp se va alege localitatea, se vor lua măsurile de amenajare a localului și de înzestrare cu cele trebuitoare, se va recruta personalul conducător.

De experiențele ce se vor face în această primă școală, de neajunsurile ce se vor ivi, se vor putea folosi institutele ce s'ar înființa în urmă. Tocmai acest serviciu netăgăduit ce l-ar aduce institutul nostru ne îndreptățește să apelăm la bunăvoința și ajutorul și a lumii din afară de Iași.

* * *

Unia din prietenii cărora le-am împărtășit scopul ce-l urmăresc păreau a nu avea nici o îndoială asupra izbânzii încercării mele; alții, din contra, elătinând din cap, nu mi-au tăinuit gândul lor că nu va fi ușor de pus lumea în mișcare, spre ocrotirea unei categorii de copii așa de puțin simpatice, cum sunt minorii destrăbălați și făcători de rele.

Se prea poate ca dreptatea să fie din partea acestora din urmă și ca școala de îndreptare propusă aci de noi să nu capete ființă. Se poate. Însă această nereușită a noastră nu va avea altă însemnare decât aceea a unei simple *amânări* a rezolvirii problemei puse înainte. E cu neputință ca să nu se înfăptuească și la noi, mai curând sau mai târziu, legi și institute, în vederea opririi din vreme de pe povârnișul crimei a copiilor și tinerilor cu rele apucături și moralmente neglijăți. Aceasta e cu neputință, pentru că e neadmisibil ca o țară conștientă de datoriile sale față de generația ce se rădică să nu pue o stavilă dezvoltării germenilor răului.

Amânându-se luarea de măsuri necesare, starea actuală de lucruri va dăinui mai departe. Minori delinquenți vor defila mereu pe dinaintea judecătorilor de instrucție; numărul delictelor, crimelor și sinuciderilor, în rândurile copiilor, va merge crescând; bande bine organizate de școlari, tot mai multe; iar pușcăriilor, din ce în ce mai pline, Statul va fi nevoit să le tot mărească numărul încăperilor. Dacă

mai adăogim cumplita calamitate a școalelor publice, rezultând din prezența, în mijlocul camarazilor, a copiilor cu rele porniri, ne odificăm pe deplin asupra efectelor amănării.

Orice boală are mai mulți sorți de vindecare, cu cât se iau mai grabnice măsuri chiar de la ivirea primelor ei simptome; boalele sufletești nu se abat nici ele de la această regulă generală. Să căutăm deci a avea la îndemână mijloacele de lecuire a minorilor bolnavi sufletește; unde le vom găsi, dacă nu în școli speciale de îndreptare?

VERIFICAT
2011

VERIFICAT
2011

CUPRINSUL

	<u>Pagina</u>
I. O anchetă	3
II. Termenii problemei	15
III. Insemnătatea școalelor de îndreptare	19
IV. Istoricul școalelor de îndreptare din Apus	31
V. Minorii cu rele porniri față de legiuirile noastre	54
VI. Orientări privitoare la organizarea școalelor de îndreptare	78
VII. Spre realizare	94

**VERIFICAT
2007**

BIBLIOTECA
CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

**VERIFICAT
2017**

**VERIFICAT
1987**